LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

Gift
of
Mark
Johnson

ILLINOIS HISTORICAL SURVEY

C. O. ROSENIUS.

MISSIONSVÄNNERNA

I

AMERIKA

En återblick på deras uppkomst och första verksamhetstid

Af

C. V. BOWMAN

MINNEAPOLIS, MINN.
Minneapolis Veckoblad Publ. Co.
(I kommission)

COPYRIGHT 1907

BY

C. V. BOWMAN.

Minneapolis, 1907.

Minneapolis Veckoblad Publ. Co., Printers.

284.133
B684m

INNEHÅLL.

FÖRSTA KAPITLET.

Sid.

Tillståndet inom svenska statskyrkan vid början af förra århundradet. — Andliga rörelser i Sverge före år 1867. — Kyrklig verksamhet bland svenskarna i Amerika före år 1867..... 7

ANDRA KAPITLET.

De första missionvännernas i Amerika ställning till den kyrkliga verksamheten bland svenskarna. — Deras behof af gemenskap med liktänkande trosbröder. — De luterska prästernas oförmåga att tillfredsställa deras andliga behof. — Ny verksamhet grundlägges i Iowa. — C. A. Björk. — Hans Blom. — Den förste banbrytaren, som kallades till den eviga hvilan. — A. W. Hedenschoug 26

TREDJE KAPITLET.

Martin Sundin och luterska församlingen i Chicago. — En missionsförening bildas — Det första missionshuset. — J. M. Sanngren kallas till predikant i Chicago. — Det första nattvardsfirandet. — Predikanternas license och ordination. — Chicagobranden. Nytt missionshus. 49

FJÄRDE KAPITLET.

Missionsvännernas verksamhet i Princeton, Ill. — C. P. Mellgren. — P. Wedin. — Ny verksamhet i Lake Station, Ind. — C. J. Magnuson. — Ny verksamhet i Rockford, Ill. — P. Undeen. 75

FEMTE KAPITLET.

Brytningar inom luterska församlingen i Galesburg, Ill. — Ny församling bildas. — Pastor Charles Anderson. — Sions Banér. — Försök att organisera missionsvännerna. — S. W. Sundberg. 91

SJÄTTE KAPITLET.

Den första missionsverksamheten i Kansas. — H. Blom. — C. P. Mellgren. — Peter Persson. — Den första missionsverksamheten i Minnesota. — Församlingar bildas i St. Paul och Minneapolis. — C. M. Youngquist deras förste predikant. — Verksamhet i Swift och Kandiyohi counties. — J. G. Sjöqvist.....106

SJUNDE KAPITLET.

De första missionsmötena. — Behof af yttre sammanslutning. — Missions-synoden bildas. — Dess karaktär och första verksamhetsår. 122

ÅTTONDE KAPITLET.

Missionssynodens utvecklingsperiod. — Verksamhet i Iowa, Nebraska och Michigan. — Missionssynodens årsmöte i Princeton 1876. 141

NIONDE KAPITLET.

P. Waldenströms framställning om försoningens betydelse. — Dess inflytande på verksamheten bland missionsvänerna i Amerika. 156

TIONDE KAPITLET.

E. Aug. Skogsbergh och hans arbete i Chicago. — Hans besök i St. Paul och Minneapolis. — A. Lidman. —Gustaf E. Törnqvist. — Skogsberghs arbete i Minneapolis. — Tidningsföretag. — Skolarbete. — C. M. Youngquist reser i Nordvästern. — J. M. Sanngrens biografi. 175

ELFTE KAPITLET.

Missionsinstitutet i Keokuk, Ia. — Ansgarii College i Knoxville. — Ansgarii-synoden bildas. — J. Anjou. — C. Anderson afgår från skolan och synoden. — K. Erixon. — Försök att förena de båda synoderna. — Missions-synodens årsmöte i Chicago 1879...196

TOLFTE KAPITLET.

Chicago-Bladet. — Dess inflytande på verksamheten. — J. G. Princells verksamhet i yttersta östern.— Betesda-församlingen i New York bildas. — Andlig väckelse i Campello. — C. W. Holm och andra banbrytare i de östra staterna. — Olika religiösa frågor uppröra sinnena. — F. Franson. 215

TRETTONDE KAPITLET.

Skolan i Knoxville nedlägges. — Ansgarii-synoden upplöses. — Behofvet af omorganisation af Missionssynoden. — Missionsförbundet bildas. 240

FJORTONDE KAPITLET.

Oppositionen mot Missionsförbundet. — Den fria missionen. — De svenska kongregationalisterna. — Missionsvännernas antal och närvarande verksamhet..259

TILL LÄSAREN.

Det är knappt fyrtio år sedan missionsvännernas verksamhet först grundlades i Amerika. Följaktligen torde det vara förtidigt att redan nu skrifva en historia om denna verksamhet. Men som tiden förstör mycket intressant och värdefullt material för en sådan historia, om det icke tillvaratages, är det på tid att samla och för eftervärlden bevara detsamma. Genom föreliggande arbete är ett försök gjordt i den riktningen, ej ett försök att gifva läsaren en fullständig historia om missionsvännernas verksamhet.

Efter min ankomst till Amerika år 1879 hade jag förmånen att göra bekantskap med flera af grundläggarne för vår verksamhet. Af dessa hörde jag om deras första erfarenheter i den andliga verksamheten i Amerika, deras strider och segrar. Ehuru ung, väckte detta mitt intresse för vår historia som ett "missionsfolk". Jag lade på minnet, hvad jag hörde. Sedan dess har jag tid efter annan samlat historiska uppgifter om vår verksamhets uppkomst i Amerika. Detta skedde till en början utan den aflägsnaste tanke på att själf skrifva något i detta ämne. Först under de tre eller fyra sist förflutna åren har den tanken närts.

Afsikten med föreliggande arbete är att till upplys-

ning för de yngre inom våra församlingar meddela de viktigaste tilldragelserna från den tidigare verksamhetens tid, från den ringa begynnelsens dag. En bok som denna torde hafva en mission att utföra. Det råder nämligen stor okunnighet om vår verksamhets uppkomst både hos yngre och äldre. Och intresset för vår verksamhet kanske på grund däraf icke är, hvad det borde vara. Men det är af nöden att vi känna vår härkomst som ett missionsfolk och förstå orsaken, hvarför vi äro till.

Min plan har ej varit att gifva läsaren en samling uppgifter om de olika församlingarnas uppkomst och utveckling intill dato. Detta skulle ej ha tjänat min afsikt med boken, ej heller gjort den mer lättläst, kanske icke heller mer läsvärd. Jag har därför endast vidrört de allra första församlingarnas uppkomst och deras, som varit utgångspunkter för en verksamhet i kringliggande trakter. Och sådana församlingars utveckling har jag i regeln följt endast under de första åren af deras tillvaro. De första banbrytarnes arbete i olika delar af landet har jag sökt framhålla. Men endast deras grundläggande arbete. Deras verksamhet under senare tiden har jag ej kunnat beröra. Endast undantagsvis har jag följt dem i arbetet längre än till omkring år 1878. Och bröder, som inträdde i verksamheten vid den tiden eller senare, hafva ej heller blifvit omtalade. Ett och annat undantag från denna regel har dock måst göras.

De uppgifter som förekomma i boken har jag fått dels af bröder, som själfva varit med i det första grundläggande arbetet, dels i tidningar, mötesprotokoll och böcker, där denna tidigare verksamhet berörts. C. M. Youngquist utgaf under åren 1892—93 en månadsskrift, Hem-Missionären, i hvilken han skref en serie artiklar

om vår verksamhets uppkomst i detta land. Hans ord har jag vid olika tillfällen citerat, och från nämda tidskrift har jag erhållit många uppgifter.

Beträffande illustrationerna i boken bör nämnas, att jag så långt som möjligt sökt presentera banbrytarna, som voro i verksamhet före år 1878. En och annan af dessa saknas likväl. Några hafva ock införts, hvilka först senare inträdde i arbetet. Men dessa hafva då på ett sådant sätt deltagit i verksamheten, att jag ansett det tillbörligt att införa deras porträtt. I några fall hafva teckningarna blifvit gjorda efter nyligen tagna fotografier, men andra åter efter äldre sådana. Denna olikhet har icke kunnat undvikas. Kyrkorna äro dels äldre sådana, hvilka hafva ett visst historiskt intresse, dels sådana, som under senare åren blifvit uppförda. De senare äro valda från olika delar af verksamhetsfältet samt något med tanke på att representera olika byggnadsstil. I några fall hafva två eller t. o. m. tre kyrkor från samma plats införts. Detta har gjorts för att visa utvecklingen i fråga om kyrkors byggande.

Det var ursprungligen min afsikt att afsluta berättelsen i och med Missionsförbundets bildande. Men jag kom senare till insikt om det olämpliga uti att afsluta just där. Det hade blifvit att sluta utan en afslutning. Följaktligen har jag tillagt ett kapitel, i hvilket de viktigaste händelserna under denna senare period något beröras.

I framställningen har jag sökt fatta mig kort. Jag har ock vinnlagt mig om att vara sann och rättvis mot alla. Detta till trots kanske jag i något afseende varit ensidig i framställningen. Men om så är, har det skett emot min önskan. Att många brister vidlåda

detta arbete, det är jag väl medveten om, liksom jag ju på grund däraf är beredd på kritik och omilda omdömen. Jag lämnar emellertid boken till läsaren under bön om Guds välsignelse. Måtte boken i någon mån få tjäna till nytta för vår gemensamma verksamhet och till Guds namns förhärligande.

Minneapolis i oktober 1907.

C. V. BOWMAN.

FÖRSTA KAPITLET.

Kyrkliga förhållanden i Sverge och bland svenskarna i Amerika före år 1867.

Det svenska folket befann sig i djupt andligt mörker innan de andliga väckelsernas tid under förra århundradet hade inbrutit. Kyrkan bar visserligen bekännelsens vackra mantel och uppehöll en ceremoniös gudstjänst men ådagalade ej någon andlig lifaktighet. Kristendomen var till en stor del en kristendom blott till namnet. Men under denna tid af andligt mörker började småningom flera Herrens trogna vittnen uppträda, varnande och väckande dem som sofvo syndens farliga sömn samt yrkande på sann gudsfruktan och andligt lif bland folket. Deras genomträngande väckelserop förklingade ej för döfva öron. Människorna lyssnade tankfullt, Guds ande verkade på deras hjärtan, och ett andligt uppvaknande förspordes i olika

delar af landet. Dessa andliga rörelser fortsatte med ökad styrka, tills de som en väldig lifsvåg gått fram öfver nästan hela riket och omdanat det andliga tillståndet bland folket.

Det "norrländska läseriet" var den första andliga rörelsen under förra århundradet. Den utmärktes förnämligast däraf, att människorna började lefva fromt och rättskaffens samt ägnade sig mycket åt bibelstudium och läsandet af framstående andliga lärares skrifter. De blefvo på grund däraf och på spe kallade "läsare", ett smädenamn, som de fromma människorna gärna buro. Man kallade dem äfven "luterläsare", emedan de med förkärlek läste den store reformatorns skrifter.

Till en början stodo dessa läsare eller luterläsare ej i opposition mot kyrkan, utan tvärtom. Men den inom kyrkan vid den tiden rådande rationalismen framkallade snart från deras sida ett rättmätigt klander och en kraftig protest. De som deltogo i denna kyrkan anfallande rörelse kallades "nyläsare" tillskillnad från de öfriga, som då helt naturligt benämdes "gammalläsare". Nyläsarne ådrogo sig snart ganska häftiga förföljelser. Deras sammankomster upplöstes och förhindrades af de makthafvande, och de som deltogo i sådana sammankomster blefvo stundom fängslade och bötfällda. På 1840-talet emigrerade ej så få af de förföljda till Amerika, där så många för

sin tro i andra länder misshandlade kristna tillförne funnit skydd mot förföljelsens stormar.

De andliga rörelserna i vårt fädernesland voro naturligtvis mycket olika under olika tider och i olika delar af riket. Många svärmiska och skadliga ensidigheter gjorde sig äfven gällande. Men sådant var ju att vänta under dåvarande förhållanden och måste därför åtminstone delvis ursäktas. Men trots ensidigheterna hade likväl dessa rörelser det med sig, att människorna vaknade upp ur den andliga likgiltighetens sömn, sökte Herren och började vandra såsom ljusets barn.

De redskap, genom hvilka Herren utförde detta omskapande verk bland folket, voro också mycket olika. Stundom använde han män af hög lärdom och stor begåfning, men han antog i sin tjänst äfven mindre begåfvade personer och olärde lekmän, som kallades direkt från deras timliga sysselsättning till att förkunna frälsningens budskap för sina medmänniskor. Dessa olika redskap utrustade han med Andens kraft och frimodighet till att oförskräckt förkunna hans vilja. Böter, fängelse och landsförvisning kunde ej tysta hans trogna budbärare eller ens förmå dem att med dämpade röster förkunna frälsningens glada budskap. Förföljelsens häftiga stormar gåfvo den heliga elden ökad fart, och fienderna stodo rådvilla och maktlösa inför densamma.

Dessa, som under de andliga väckelserna kommo till tron på Herren, blefvo genom sin ställning till Kristus på det innerligaste sätt förbrödrade med hvarandra. De uppsökte sina trossyskon och samlades med dem i hemmen för att tillsammans läsa, sjunga, bedja och samtala om de himmelska skatterna. De voro i sanning ett hjärta och en själ. Frälsaren, hans person och verk, och de himmelska skatterna voro för dem ett alltid kärt samtalsämne. På sammankomsterna läste de ur Bibeln och Luters skrifter. För enskildt bruk i hemmen hade de ock samma utsökt goda lektyr. Men sedan C. O. Rosenius år 1842 börjat utgifva månadsskriften Pietisten, lästes äfven den mycket flitigt i de troendes kretsar. Dess innehåll var också väl afpassadt efter deras andliga behof. Genom detta flitiga bibelstudium och genom denna goda om än begränsade litteratur blefvo de troende väl rotade och grundade i sanningen samt fingo en ren andlig smak, som icke så lätt kunde förvändas. Evangelii kärna, korsets predikan, framställd i Andens och kraftens bevisning och utan den mänskliga

C. J. NYVALL.

visdomens prål, var det enda, som kunde tillfredsställa deras andliga behof.

Genom Pietistens sunda innehåll vann dess utgifvare stort förtroende bland Sverges kristna. Han blef deras andliga fader, rådgifvare och ledare och satte sin särskilda prägel på dem. De som läste Pietisten blefvo "rosenianare" utan att beräkna det. Det torde aldrig ha funnits en andlig lärare, som åtnjutit ett så allmänt förtroende bland de kristna i vårt fädernesland, som C. O. Rosenius på sin tid gjorde. Men så har heller ingen bättre än han användt ett sådant förtroende. Han kände till fullo det ansvar, som följde därmed och beflitade sig om att både genom tal och skrift täckas Gud och främja sina medmänniskors eviga välfärd.

Om de nådesvindar, som så härligt började susa i vårt kära fädernesland vid midten af förra århundradet, har den nu hänsofne kämpen i Herrens led Svening Johanson yttrat bland annat: "..... År 1858 började en ännu större väckelsetid, och de första åren på 1860-talet voro så stora, allmänna väckelser öfver vida trakter af Småland, att man kunde tro, att större delen af folket skulle omvända sig. Den som varit ögonvittne till dessa väckelser, kan ej glömma denna rörliga och saliga tid. Predikan om den korsfäste Kristus bar en härlig skörd, och Jesu uppståndelsekraft syntes genomtränga många, som voro i den

andliga döden, till lif och frälsning. Sammankomster höllos både nätter och dagar, och allt jämt var man omgifven af människor, som voro allvarligt berörda af Guds kallande nåd. Somliga gräto och bekände sina synder, ropade efter nåd och förlåtelse, andra voro glada öfver den frälsning, de hade fått erfara, och de prisade Gud med hög röst."

Liknande vittnesbörd om Herrens underbara och genomgripande verk bland folket kunde anföras från vidt skilda trakter i Sverge, ty Andens närvaro och verksamhet vid denna tid var lika vidtomfattande som djupgående. Sanningens pilar träffade människornas hjärtan, och de förmådde icke värja sig för desamma. Men vid korset fingo de sårade läkedom och andlig hälsa. De blefvo nya skapelser i Kristus Jesus.

SVENING JOHANSON.

Men de troende hade ännu ej börjat inse behofvet af församlingar bestående af endast sanna kristna. Och Rosenius själf, som annars ogillade mycket inom kyrkan, gaf dem rådet att ej stifta en särskild frikyrka, utan i stället låta sig nöja med de statskyrkliga förhållandena. Detta ansåg han vara möjligt på den grund att kyrkan var en statskyrka, som de tro-

ende ej kunde kontrollera eller hållas ansvariga för. Och som Rosenii råd vägde ganska mycket för de kristna, togos inga mått och steg till församlingsbildande förrän längre fram, då behofvet af nytestamentlig församlingsordning började på allvar göra sig gällande.

Men däremot började man nu organisera föreningar för inre och yttre mission. Några af dessa, såsom t. ex. Jönköpings missionsförening, omfattade någon särskild provins eller någon viss del af riket, medan å andra sidan t. ex. Evangeliska fosterlandsstiftelsen utsträckte sig öfver hela Sverge. Därjämte bildades äfven lokala missionsföreningar, hvilka i allmänhet verkade i harmoni med de större och sände sina missionsbidrag till dessa. Genom de större missionsföreningarnas bemedling fingo sedan lokalföreningarna besök af resande kolportörer, som predikade och spredo goda böcker bland folket. På grund af det varma intresse för missionsverksamhet som de troende ådagalade, började man kalla dem "missionsvänner", hvilket namn med tiden blef mer och mer allmänt och genom hvilket de igenkändes från andra kristna, som antingen mer helt sympatiserade med statskyrkan eller ock slöto sig till andra kristna samfund, då sådana omsider började verka i Sverge.

På vissa trakter förekommo äfven nattvardsföreningar. De kristna kommo nämligen till insikt om att

den heliga nattvarden blef instiftad för Jesu lärjungar och icke för den ogudaktiga världshopen. Men gent emot denna Herrens förordning både tillätos och uppfordrades de ogudaktiga att deltaga i denna måltid. Och samtidigt hände det att kyrkans präster sökte förhindra sannt troende människor att deltaga i nattvarden bara därför, att de bevistat ett "läsemöte", där man sjungit psalmer, bedit och läst Luters postilla. Ett exempel på sådant förfaringssätt har man från Orsa i Dalarne. När så grofva missförhållanden kunde existera inom kyrkan, är det alls icke underligt, att de troende stiftade nattvardsföreningar och firade Herrens måltid för sig själfva. Och lika litet bör det förundra en, att de till sist började hysa misstroende till hela den statskyrkliga författningen.

Under fortsatt ransakning i Den heliga skrift blef det slutligen klart för de kristna, att statskyrkan ej kunde vara Kristi kyrka och församling, hur mycket hon än sökte göra detta gällande. Samtidigt kommo de äfven till insikt om nödvändigheten af att bilda församlingar efter Nya testamentets mönster, om de annars skulle kunna vårda det andliga lifvet och verka Herrens verk med framgång. Sådana församlingar började slutligen organiseras, hvilka kallade predikanter, byggde missionshus, utsände missionärer och förvaltade nådens medel oberoende af kyrkan.

På detta sätt lades grunden till den vidtomfattande verksamhet, som missionsvännerna nu bedrifva och hvilken under Guds särskilda välsignelse har utvecklats öfver all förväntan både i Sverge och Amerika. Af det lilla, oansenliga senapskornet har det på en jämförelsevis kort tid uppvuxit ett stort och lifskraftigt träd.

Vi hafva nu anfört något om de andliga rörelserna i vårt fädernesland under förra århundradet. Låtom oss nu som hastigast äfven se något på de kyrkliga förhållandena bland våra landsmän i Amerika före och vid den tid, då missionsvännerna började invandra och verka på denna sidan Atlanten. Genom någon kännedom därom, jämte den bekantskap vi nu hafva om de andliga rörelserna i Sverge under samma tid, blir det lättare att förstå den verksamhet, som i det följande kommer att beröras, samt anledningen till dess uppkomst och hastiga utveckling på denna sidan världshafvet.

SAMUEL JOHANSON.

Före 1840-talet voro svenskarne nästan helt och hållet okända i Amerika. Ingen nämnvärd inflyttning af våra landsmän hade nämligen ägt rum före den ti-

den, om man undantager dem som på 1600-talet invandrade och i trakten af nuvarande Philadelphia grundade en svensk koloni, Nya Sverge. Denna koloni hade dock redan upphört att vara svensk, när den egentliga emigrationen från vårt fädernesland till Amerika började. Under senare hälften af 1840-talet, vid den tid då Erik Jansson och hans anhängare anlände och grundlade ett svenskt religiöst- kommunistiskt samhälle i Illinois, vid namn Bishop Hill, (så kalladt efter Biskopskulla, Erik Janssons födelsesocken i Uppland) började rätt många af våra landsmän invandra. Svenskarna blefvo från den tiden mer kända för folket i denna stora republik. De tidigt inkomna emigranterna bosatte sig nästan uteslutande i Illinois och Iowa. Flertalet af dessa voro försänkta i andligt mörker, men det fanns äfven bland dem sådana som fruktade Gud af uppriktigt hjärta. De voro i andligt afseende barn af sin tid och sitt land samt återspeglade det andliga tillståndet i Sverge sådant det var när de lämnade.

Metodistsamfundet var det första samfund, som började missionera bland de inflyttade svenskarna. Dess verksamhet började nämligen redan år 1845, då Olof Gustaf Hedström, bördig från Småland, af nämda samfund utsändes som missionär bland de svenska sjömännen i New York och andra i staden boende landsmän. En svensk, f. d. sjöman, vid namn

Peter Bergner, som genom de amerikanska metodisternas verksamhet blifvit omvänd, hade redan påbörjat en sjömansmission i nämda stad. Hans första möte, sannolikt den första svenska andliga sammankomsten i den stora världsstaden, hölls på ett i hamnen liggande tyskt fartyg och besöktes af fyra sjömän jämte Bergner själf, sålunda tillsammans fem personer. Omsider inköptes ett gammalt fartyg, som inreddes till svensk gudstjänstlokal och kallades Betelskeppet. Men Bergner kände snart behof af hjälp i det påbörjade arbetet. Han vände sig därför till metodistsamfundet med begäran om en predikant för att leda sammankomsterna och taga hand om den påbörjade verksamheten. Ofvannämde Hedström, som varit bosatt i Amerika sedan år 1826 och någon tid verkat som predikant bland amerikanska folket, blef då utsedd för detta arbete. Strax därefter började han sin nya verksamhet och höll på ofvannämda fartyg sin första predikan på svenska språket den 25 maj 1845.

Hedström utförde sedan en välsignelserik mission bland våra landsmän, som vid den tiden antingen bodde i staden eller ock tillfälligtvis vistades där. Efter ungefär ett års verksamhet hade han lyckats få till stånd en församling på 56 medlemmar, hvilka dock till större delen voro sjömän. Under den tid han verkade som missionär i New York, gjorde han äfven flera missionsresor in i landet, uppsökande svenskar-

ne och predikade för dem frälsningens evangelium. Olof Gustaf Hedström var den förste svenske metodistpredikanten i världen och har därför med skäl blifvit kallad "den svenska metodismens fader".

Men den egentlige banbrytaren för metodismen bland svenskarna i Amerika blef Jonas J. Hedström, en yngre broder till ofvannämde Olof G. Hedström. Äfven han hade en tid verkat bland de amerikanska metodisterna, förnämligast i Illinois. När nu svenskar började inflytta, ägnade han sig åt verksamheten bland dessa, ehuru han annars var fullkomligt amerikaniserad. Den 15 december 1846 organiserade han i Victoria, Ill., den första svenska metodistförsamlingen i världen, med fem medlemmar. Under sin rastlösa verksamhet bland svenskarne i Illinois organiserade han församlingar på många olika platser såsom Andover, Galesburg, Moline, Rock Island med flera.

År 1849 fick Hedström en välbehöflig medhjälpare i verksamheten, C. P. Agrelius, en f. d. prästman i svenska statskyrkan. Sedermera blef predikantkåren ytterligare förstärkt, så att man vid Rock River konferensen år 1850 kunde rapportera, att sex predikanter voro anställda i samfundets mission bland svenskarna. Vid samma konferens rapporterades äfven, att de svenska metodistförsamlingarna hade ett sammanlagt medlemsantal af 195. Af dessa voro 74 med-

lemmar i församlingen i Andover, hvilken organiserades 1849. Från denna tidiga början har metodismen bland svenskarna i Amerika utvecklats stadigt, tills den nått den styrka, den för närvarande äger.

Det samfund, som var näst i ordningen att börja verksamhet bland våra landsmän, var episkopalsamfundet. Episkopalpastorn G. Uonius, svensk till börden, organiserade den första svenska församlingen i Chicago 1849. Det är den så kallade Ansgariförsamlingen, som då kom till stånd. Den blef naturligtvis strängt högkyrklig och har aldrig utmärkt sig för andlig lifaktighet, utan har under vissa tider fört en tynande tillvaro. Uonius samlade för kyrkan i fråga några tusen dollars bland episkopalerna i de östra staterna och erhöll dessutom femton hundra dollars från den frejdade sångerskan Jenny Lind, som under åren 1850-1852 konserterade här i landet. Denna den första svenska episkopalförsamlingen i Amerika var under många år den enda församling, som förenade sig med episkopalkyrkan, ehuru Uonius arbetade mycket för att utvidga sitt samfunds gränser bland våra här i landet boende landsmän.

År 1849 anlände Lars Paul Esbjörn från Olslättsfors bruk i Gestrikland till Amerika. Han kom hit i syfte att upptaga andlig verksamhet bland sina landsmän härstädes och hade i sitt sällskap ett 60-tal emigranter med hvilka han slog sig ned i Andover,

Ill. Bland dessa organiserade han år 1850 en svensk lutersk församling. Detta blef således den första svenska lutherska församlingen i Amerika.

Snart efter sin ankomst till Andover fick Esbjörn kännedom om att det fanns svenskar boende i Galesburg, Princeton, Moline och andra platser i Illinois, samt i Jefferson Co., Iowa. Han gjorde nu till sin uppgift att besöka alla dessa platser, samla svenskarna och predika för dem samt organisera lutherska församlingar, där sådant lät sig göra. I detta grundläggningsarbete kom han nästan allestädes i kollision med förut nämda Jonas J. Hedström och hans verksamhet. Ganska allvarsamma brytningar förekommo på grund däraf mellan de båda banbrytarne, något som man ingalunda bör förundra sig öfver, ty de hade icke blott vidt skilda samfundsintressen utan voro dessutom män med helt och hållet olika naturanlag, uppfostran och andliga erfarenheter.

Genom Esbjörns inverkan kallade den lutherska församlingen i Galesburg till lärare vice pastor Tuve Nilson Hasselqvist från Åkarp, Skåne. Han antog denna kallelse och anlände till sitt nya verksamhetsfält på hösten 1852. Han blef sålunda den andre af den lutherska verksamhetens banbrytare i Amerika. Såväl Esbjörn som Hasselqvist hade i början af sin verksamhet i detta land pänningeunderstöd från kongregationalisternas hemmissionssällskap. Fattigdomen sy-

nes ha föranledt dem att anlita denna hjälp. Men någon närmare förbindelse med nämda samfund kom aldrig till stånd, och det blef ej en praxis att anlita detta annars så lockande stöd för verksamheten på nya fält.

Hasselqvist var en i många afseenden klarsynt man samt viljekraftig och mycket verksam. Han sparade ingen möda, när det gällde att främja den luterska kyrkans verksamhet. Under sina vidsträckta resor i öster och väster organiserade han flera församlingar, hjälpte dem att anskaffa predikanter och stod dem bi med råd och dåd. I januari 1853 var han behjälplig att organisera Immanuelsförsamlingen i Chicago, hvilken från början hade 64 kommunikanter. Å församlingens vägnar kallade han pastor Erland Carlson från Småland till predikant för församlingen. Carlson antog kallelsen, anlände till Chicago ej långt därefter och verkade sedan i nämda församling under en följd af år.

De svenska luterska församlingar, som under den första verksamhetstiden kommo till stånd, förenades med Norra Illinois-synoden (Synod of Northern Illinois), en distriktsynod, tillhörande amerikanska luterska Generalsynoden (General Synod). Men förbindelsen med denna synod blef dock ej synnerligt långvarig. Redan år 1860 bildades nämligen Skandinaviska luterska augustana-synoden af 36 svenska och 13 nors-

ka församlingar, hvilka därmed skilde sig från Norra Illinois-synoden. Hasselqvist blef president för den nybildade synoden, hvilket ämbete han innehade och skötte med framgång tills år 1870. Vid denna tid delades Augustana-synoden, och norrmännen stiftade en synod för sig själfva.

Under den luterska verksamhetens tidigare dagar voro dess präster mer frisinnade, än de sedermera blefvo. Verksamheten bar ock på grund däraf en mer frikyrklig prägel på den tiden. Det är med tanken på detta förhållande, som d:r E. Norelius säger, att hvarken Esbjörn eller Hasselqvist voro riktiga luteraner, förr än de hade varit i Amerika några år. Och med afseende på Hasselqvists "oliturgiska" gudstjänster under hans verksamhetstid i Galesburg yttrar samme författare bland annat: "Sålunda kunde han (Hasselqvist) på söndagsförmiddagen komma i kyrkan i hvit linnerock, och som han gick på gången kunde han uppstämma en af Ahnfelts sånger, då vanligtvis hela församlingen stämde in. Sedan spatserade han upp på predikstolen, läste upp en bibeltext, höll därpå en extemporär bön, sedan predikade han en stund. Men just som han stod och predikade, började han igen att sjunga en bekant sång, och sedan fortsatte han att predika en stund igen. Slutet blef lika improviseradt som början." Det är en förvånande stor skillnad mellan den gudstjänst, som i det anförda beskrifves och

de, som nu förekomma i de luterska kyrkorna. Om Hasselqvist under sin första verksamhetstid var till ytterlighet fri utaf sig, så äro hans efterträdare i ämbetet nu desto mer bundna vid formerna. På den gyllne medelvägen förblefvo de ej.

Baptisternas verksamhet bland våra landsmän i Amerika började något senare än de nu nämda samfundens. Det var f. d. skolläraren Gustaf Palmqvist, född i Flisby, Jönköpings län, och broder till bokförläggaren P. Palmqvist i Stockholm, som blef banbrytaren för nämda samfunds mission bland svenskarna. Palmqvist hade redan i Sverge börjat hysa tvifvel på barndopets riktighet. Men först efter sin ankomst till Amerika år 1851, öfvergick han till baptistsamfundet. Under vintern 1851-1852 verkade han på uppmaning af Esbjörn som lutersk präst i Galesburg, Ill. Men när sedan på våren en vältalig amerikansk baptistpastor, vid namn Berry, kom till staden, upprördes nästan hela samhället öfver dopfrågan. Många svenskar, både luteraner och metodister, gingo nu öfver till baptisterna och blefvo omdöpta. Bland dem som nu togo dopet, var äfven Gustaf Palmqvist. Det var den 27 juni, som han genom dopet förenades med baptistsamfundet, och redan den 13 juli organiserade han i Rock Island, Ill., en svensk baptistförsamling, den första i världen, hvilken han sedan en tid betjänade som dess predikant. Han ver-

kade sedermera på andra platser, där de baptistiska åsikterna hade börjat göra sig gällande samt företog dessutom åtskilliga missionsresor i olika riktningar i landet, tills han år 1856 lämnade Amerika och återvände till Sverge.

De baptistiska rörelserna hade nu på allvar börjat inom vissa provinser i Sverge, hvilket gjorde att ett stort antal af de anländande emigranterna redan vid sin hitkomst hyste baptistiska åsikter. Dessa förenade sig helt naturligt med de svenska baptistförsamlingarna, där sådana funnos, eller ock bidrogo till att bilda sådana på platser, där nämda samfund ej förr vunnit insteg. På detta sätt utvecklades baptistsamfundets verksamhet bland svenskarna ganska hastigt.

Af det nu anförda hafva vi sett, att åtminstone tre olika samfund tidigt började andlig verksamhet bland våra landsmän, som slagit sig ned i detta land för att här bygga och bo. Och om vi äfven räkna episkopalerna och "erikjansarne", så blifva samfundens antal fem. Men alldenstund Erik Janssons kommunistiska samfund redan 1860 upplöstes utan att hafva gjort några nya eröfringar, och episkopalerna först under de senare årtiondena gjort större ansträngningar för att få en svensk verksamhet till stånd, kunna dessa knappt tagas med i beräkningen i detta sammanhang. Egentligen var det endast metodister, luteraner och baptister, som verkade på fältet, då

de första missionsvännerna invandrade och omsider började bedrifva en självständig svensk verksamhet.

De nämda samfunden verkade på den tiden hufvudsakligen efter samma program som nu och rönte mer eller mindre framgång i arbetet. Under de andliga väckelsetider, som förekommo i Amerika under åren 1857-1859, förmärktes en ökad lifaktighet äfven inom många af de svenska församlingarna. Men denna lifaktighet började snart aftaga, och verksamheten blef därmed mera mekanisk och stel. De genomgripande andliga väckelser, som på 1860-talet gingo fram i vårt gamla fädernesland, berörde ej folket i Amerika eller våra landsmän därstädes. På grund däraf var ej heller den andliga atmosfären bland dem så ren och varm som den var i hemlandet vid den tid då missionsvännerna först började utvandra till Amerika. De nykomna märkte också denna skillnad. Det kändes som om de hade kommit från ett land af sol och sommar till kallare regioner, där det var nästan omöjligt för dem att hålla sig varma. De kände sig därför såsom främlingar i dubbel bemärkelse och längtade efter bättre förhållanden i andligt afseende, bådo flitigt därom och arbetade därför.

ANDRA KAPITLET.

De första missionsvännernas i Amerika ställning till härvarande svenska kyrkosamfund. En ny verksamhet påbörjas i Swede Bend och andra platser i Iowa.

Bland de stora skaror emigranter, som började inströmma till Amerika 1867, kommo ganska många från vårt gamla fädernesland Sverge. Icke så få af dessa voro sant troende och hade fått sin andliga fostran i den fria andliga verksamheten i hemlandet. De kommo direkt från de andliga väckelsernas härdar därstädes och hade på grund däraf ett varmt hjärta för den frikyrkliga verksamheten och för missionen. De voro missionsvänner i ordets bästa bemärkelse. Hitkomna funno de alldeles nya förhållanden på det andliga området. En verksamhet liknande den fria verksamheten i Sverge fanns icke. Ej heller funno de en sådan andlig lifaktighet hos de kristna här, som i hemlandet. Följaktligen kände de sig mindre till-

fredsställda med det andliga tillståndet härstädes och hade svårt att känna sig riktigt hemma.

Dessa inflyttande främlingar gjorde här mer eller mindre bekantskap med metodister och baptister samt lärde känna åtskilliga bland dem såsom bröder i Herren. Men dessa kristna tillhörde ju utländska samfund, hvilka då ännu voro okända på deras hemort, som nu anlände från Sverge. Dessutom var det mycket i nämda samfunds lärobegrepp och verksamhetssätt, som var för dem alldeles främmande. De härvarande luteranerna kände de sig mer dragna till, ty dessa buro Luters namn i fanan, och detta ingaf förtroende. Dessutom hade flera af de luterska prästerna förr deltagit i den frikyrkliga verksamheten i Sverge och varit med i de andliga väckelserna därstädes. Men å andra sidan hade nämda samfund gjort till sin uppgift att "samla alla hitkommande svenskar i den luterska kyrkans sköte", såsom man uttryckte sig. Följaktligen intogos medlemmar i församlingarna utan afseende på deras sinnesbeskaffenhet. Troende och icke troende hälsades välkomna både till församlingen och till nattvardsbordet. Sålunda voro dessa församlingar till sin sammansättning ett slags frikyrkoförsamlingar, bildade efter statskyrkans mönster och i hvilka det andliga lifvet var tynande.

Församlingsordningen och församlingslifvet i Augustana-synoden var den första anledningen till att

de frisinnade kristna från Sverge icke allmänt förenade sig med dess församlingar. Medlemskap i en sådan församling betraktades af dem såsom medlemskap i statskyrkan i Sverge och intet mer. Följaktligen kommo många troende, luteraner både i lära och lefverne, att stå utom de luterska församlingarna. De längtade efter en mera fri och dock lutersk verksamhet. Och de som hyste dessa känslor, voro långt fler än de själfva hade aning om. Sådana själar funnos nämligen spridda på olika platser i landet. De bodde stundom i samma stad, nästan inpå hvarandras dörrar, voro i vissa fall medlemmar i samma församling, och hade detta oaktadt ej lärt känna hvarandras tankar och känslor med afseende på den kyrkliga verksamheten här i landet.

Denna längtan efter en förening af sanna kristna, som de nykomna troende närde, skulle emellertid blifva tillfredsställd, ehuru de själfva till en början knappt vågade hoppas något sådant. Guds kärleksfulla rådslut och planer med afseende på deras egen och verksamhetens framtid voro ännu förborgade. De kunde då icke ens ana, hvilken vidtomfattande verksamhet som skulle framväxa ur deras inre behof af gemenskap med Guds barn. Det är också högst intressant att se, hur de af sina gemensamma andliga intressen drogos tillsammans från skilda trakter. Följande episod belyser detta förhållandet ganska tydligt:

En broder ankom från Sverge år 1866 och bosatte sig i en liten stad i Illinois. Det fanns då redan en lutersk församling på platsen, men han kunde icke i densamma finna några troende, som förstodo hans tankar och känslor i andliga ting. Han besökte gudstjänsterna i kyrkan men förenade sig af ofvannämda skäl ej med församlingen, ehuru pastorn upprepade gånger sökte förmå honom därtill. När han yttrade sina betänkligheter mot att öfva församlingsgemenskap med icke troende, ansågo de detta vara onödiga skrupler och "öfverandlighet", något som han därför borde lägga bort. "Du kan ju vara en kristen utan att gå till sådana ytterligheter," sade en välmenande medlem af kyrkan till honom. — — "Han är precis lik min syster, som bor i X", tillade en annan, som åhörde samtalet. — — De orden fastnade hos E., och han drog af desamma den slutsatsen, att hon måste vara en sant troende. Han beslutade att vid första lämpliga tillfälle resa till platsen i fråga och uppsöka henne i hopp att där möjligen äfven finna andra liktänkande kristna. Han reste, fann personen i fråga och lärde verkligen känna henne som en sann kristen. Men några fler troende kunde han ej få reda på där, hvarför han fortsatte resan till Chicago. Där gjorde han ändtligen bekantskap med flera likasinnade kristna, som nyligen hade anländt från Sverge, och där bosatte han sig och trifdes godt.

Men anledningen till de troendes missnöje med Augustana-synoden var icke blott det förhållandet, att församlingarna bestodo af både troende och icke troende, ehuru detta var det första, som oroade dem. De luterska prästernas predikan var i vissa afseenden högst olik den, som de i sitt fädernesland varit vana att lyssna till. Den synes ha varit mer af den nohrborgska riktningen än den rosenianska. Den fria nåden i Kristus Jesus framhölls ej lika klart ej heller med samma lif och värme, som de varit vana att höra i hemlandet. Och detta ansågo de vara en väsentlig brist i predikan. De fingo ej af densamma den andliga uppbyggelse, som de längtade efter. Under dessa förhållanden låg det nära till hands för de nykomna att göra jämförelser mellan Augustana-synodens prästerskap och "de döda statskyrkoprästerna i Sverge", en jämförelse, som ingalunda väckte sympatiska känslor å någondera sidan.

De flesta luterska prästerna kunde synbarligen ej rätt förstå deras andliga känslor och behof, hvilka en tid fostrats i den mer fria andliga verksamhet, som då redan börjat uppblomstra i vårt fädernesland. De syntes tro, att det bara var köttlighet eller i bästa fall en vilseledd fromhet, som gjorde dem missnöjda med det gängse förhållandet inom samfundet. Följaktligen sökten de i allmänhet ej att tillmötesgå dem eller på något sätt tillfredsställa deras andliga behof.

Tvärtom varnade kyrkans nitiske väktare både enskildt och offentligt för de gängse "hyperevangeliska åsikterna" och för de "andliga partimakarne", som ej voro nöjda med den luterska kyrkan. De anföllo obarmhärtigt "den villfarande uppfattningen om den kristna församlingen" och "de skadliga utväxterna från missionshusen i Sverge."

De luterska prästerna hoppades förmodligen genom detta tillvägagående kunna kväfva den eld, som nu började flamma upp, men deras beteende hade en alldeles motsatt verkan. Ty de mer frisinnade kristna lärde sig därigenom inse, att de luterska prästerna aldrig skulle understödja en fri riktning i församlingarna. Därtill voro de allt för konservativa. Men under sådana förhållanden måste de, som åstundade en friare verksamhet, antingen uppgifva hvarje tanke på att få en sådan till stånd, eller ock utan hänsyn till prästernas önskan själfva sätta den i gång. Och det motstånd de rönte eggade dem blott att genast gå till verket. Det fanns hos dessa få och fattiga främlingar nog lifskraft och beslutsamhet att företaga ett så allvarsamt och viktigt arbete som detta. Till trots af många hinder och mycket motstånd gingo de till verket och behöfde icke ångra det. Vi skola i det följande få tillfälle att se, hur de nästan samtidigt och utan att stå i förbindelse med hvarandra

började en självständig verksamhet på flera olika ställen i landet.

I Boone county, Iowa, hade svenskar börjat inflytta ganska tidigt, och kyrklig verksamhet upptogs bland dem snart därefter af metodister, baptister och luteraner. Missionsvännernas verksamhet i dessa trakter daterar sig från midten af 1860-talet. Det var i Swede Bend, ej synnerligt långt från det nuvarande Stratford, som den först slog rot och började växa.

År 1864 kom en troende ung man från Småland till Swede Bend, hvilken strax efter sin ankomst förenade sig med luterska församlingen på platsen, där hans äldre broder redan förut var medlem. Den unge mannen var född i Lommaryd, Jönköpings län, den 27 juli 1837. Till yrket var han skomakare men hade dessutom varit soldat några år, innan han reste till Amerika. År 1862 kom han till frid med Gud genom läsandet af Pietisten och fick smaka sötman af nåden i Kristus Jesus. På grund af den rådande ogudaktigheten och råheten bland krigsfolket vid den tiden, kände han sig efter sin omvändelse mindre tillfredsställd med sin anställning i kronans tjänst, hvarför han ett par år därefter tog afsked och reste till Amerika. Den unge mannens namn var Carl August Björk, och han är nu den välkända missionsföreståndaren inom Svenska evangeliska missionsförbundet i Amerika.

Björk var af naturen en glad och sällskaplig yngling, och den frid med Gud, som han nu erfor, lyste dessutom fram i hans väsen både i helg och söcken, samt gjorde honom i allra bästa mening gladlynt. Men för sin omgifning föreföll han minst sagdt besynnerlig. Detta var ju att vänta, ty han var "läsare från jönköpingstrakten", och dessa hade rykte om sig att vara "besynnerliga". Den nykomne började emellertid att sprida en god Jesu Kristi vällukt omkring sig i samhället. Redan första söndagen efter sin ankomst samlade han husfolket, läste ur Pietisten och sjöng med frimodigt sinne Ahnfelts trosfriska sånger för dem. Påföljande söndag infunno sig några af grannarne för att höra och se hvad den besynnerlige emigranten hade för sig. Han fortsatte med dessa möten söndagligen, och ryktet om desamma spred sig i grannskapet, så att huset blef fullt af människor, som önskade höra Björk föreläsa. Någon sinnesändring kunde man dock ej märka hos folket, ty på samma gång de infunno sig vid sammankomsterna, lefde de fortfarande i sina synder, och det hände ej sällan, att de hade brännvinsflaskan med sig till sam-

C. A. BJÖRK.

mankomsterna samt togo efteråt "en tår för att styrka sig med och för att svälja ner hvad de hade hört."

På sommaren 1865 blefvo emellertid några omvända till Herren. En troende broder anlände äfven från Sverge vid denna tid och bosatte sig i Swede Bend, hvilket ju var mycket uppmuntrande för Björk, som ända till denna tid varit ensam "missionsvän" där i trakten. Under böneveckan 1867 började Björk hålla bönemöten i hemmen, med den följd att en väckelse utbröt, och rätt många kommo till tron på Herren.

Emedan vårdhafvande pastor i den luterska församlingen predikade på flera platser, måste Björk, i egenskap af församlingens diakon, turvis med en annan broder föreläsa vid de allmänna gudstjänsterna då pastorn var borta. Vid sådana tillfällen läste han vanligen ur Pietisten. Då han på långfredagen 1867 skulle föreläsa för folket, hade kyrkväktaren, en troende man som kände Björks begåfning, gömt Pietisten i hopp om att kunna förmå honom att predika. När Björk frågade efter boken, var det ingen af de närvarande, som tycktes ha reda på hvar den fanns. Slutligen anmärkte kyrkväktaren: "Läs då i den boken, du har där framme." Och som det ej syntes vara någon annan råd, läste han texten för dagen och talade sedan med anledning af densamma. Åhörarne blefvo djupt rörda af denna hans första predikan, och det visade sig sedan, att flera af dem hade kommit

i verklig nöd öfver sina synder. När Björk kom ut ur kyrkan och skulle rida hem, stodo där ett par af åhörarne, hvilka under djup rörelse samtalade om själens angelägenheter, hvarvid den ene sade: "Det säger jag dig, Per, att om vi icke omvända oss, så går det rakt till helvetet med oss." "Tyst, tyst," svarade den andre, "jag vet det och har insett det länge."

Innan folket lämnade kyrkan den dagen, beslutade församlingen att kalla Björk att predika på sammankomsterna och ej blott föreläsa. Detta gjorde han också till mycken välsignelse för folket, som gärna samlades till hans möten. Den påbörjade väckelsen fortsatte sedan under en längre tid, hvarunder ganska många kommo till tron på Herren. På detta sätt började den förste missionspredikanten i Amerika sin framgångsrika verksamhet som evangelii förkunnare.

På sommaren år 1867 kom studeranden C. J. Malmberg från Augustana-synodens läroverk till församlingen i Swede Bend för att verka därstädes under ferierna. På hösten återvände han till skolan, men efter afslutade studier följande vår kom han tillbaka för att öfvertaga församlingsvården. Nu syntes han frukta för "läseriet" i församlingen, och i syfte att förebygga dess vidare spridning började han hålla en serie föredrag öfver luterska kyrkans teologi, hvarvid han stämplade Björk och hans meningsfränder som villfarande. Men såväl de nyomvända som de troende

i allmänhet klagade öfver denna magra själaspis, hvilket dock bara verkade förbittring hos den unge pastorn, och han började desto mer varna för läsarnes villfarelser. Men på grund af detta förfaringssätt vände de troende sig allmänt emot honom, medan de icke troende i flesta fall ställde sig på hans sida.

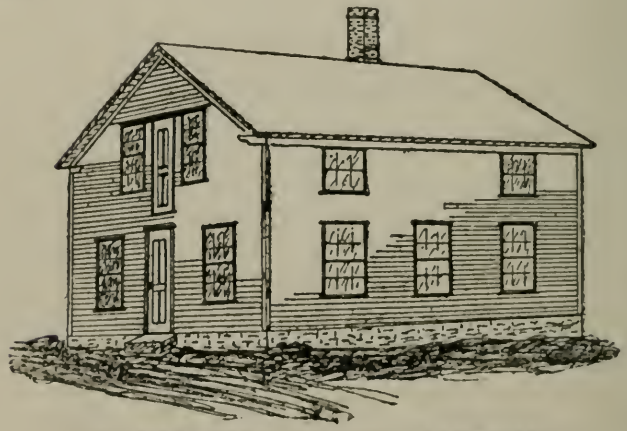

BJÖRKS FORNA HEM I RIDGEPORT (SWEDE BEND).

Den hållning, som pastorn intog gent emot dessa kristna, hade det med sig, att de på allvar började umgås med tanken att bilda en missionsförening på platsen efter mönstret af Jönköpings missionsförening. Men ehuru det spända förhållandet mellan församlingens pastor och de troende syntes tilltaga, var det dock ingen, som ännu tänkte på att bilda en själf-

ständig församling eller helt afsöndra sig från kyrkan. Den tanken började först en tid senare göra sig gällande. Emellertid bildades en missionsförening på platsen på frihetsdagen den 4 juli 1868.

Under tiden kommo några troende familjer från Sverge, hvilka icke förenade sig med församlingen, men som i likhet med de andra troende samlades omkring Björk, emedan de i hans predikan funnit näring och uppbyggelse för det andliga lifvet. Dessa ville hellre anses såsom villfarande än förlora hans vittnesbörd ibland sig.

Pastorn inkallade nu flere andra luterska präster, och möten höllos dag efter dag i syfte att "bota refvorna på Sions murar", såsom man uttryckte sig. Men inga öfverläggningar tycktes hjälpa saken det minsta. Vid ett af dessa sammanträden var det en troende farmare, som i ett anförande berättade hur man i hans hemort i Sverge hade uppfört en stor fin kyrka, hvilken sedan den blifvit färdig sprack sönder. Man sökte sammanbinda den rämnade kyrkan med grofva järnband, men det oaktadt delade den sig mer och mer. Vid undersökningen gjorde man den upptäckten, att den ena hälften af kyrkan hvilade på klippan och den andra på lös sand. Slutligen måste hela kyrkan rifvas, bara därför att det var fel med grunden. "Och nu hafven I präster", tillade han," under hela veckan försökt att bota refvorna inom kyr-

kan, men de äro lika gapande ändå, ty det är fel med grunden." Det måste således blifva en fastare grund under murarne, hela kyrkan, alla dess medlemmar, måste hvila på klippan Kristus. Men prästerna voro ej villiga att vidtaga så väsentliga förändringar, och kyrkans refvor blefvo därför icke heller botade.

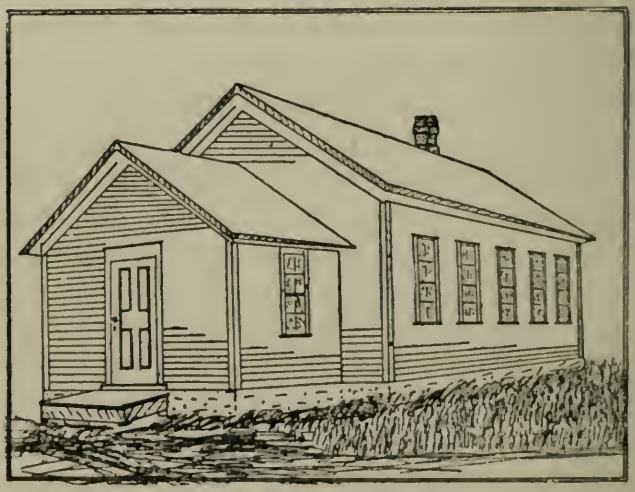

MISSIONSKYRKAN I SWEDE BEND.

De troende utgjorde vid denna tid flertalet i församlingen och kunde därför kanske ha gjort anspråk på kyrkan, men de gjorde det icke. Björk och hans vänner hade således intet samlingshus utan måste därför samlas i skolhusen eller i hemmen och således börja en helt och hållet ny verksamhet. Björk var

nu ledaren för denna nya rörelse där i trakten. Han arbetade fortfarande i sin verkstad och predikade på söndagarna för folket. Detta blef emellertid mycket ansträngande, ty han måste predika på olika platser och fara rätt långa vägar. Följden blef, att de troende omsider kallade Björk att ägna hela sin tid åt den andliga verksamheten och lofvade honom en lön af fyra hundra dollars om året. Han antog kallelsen och verkade med mycken välsignelse i dessa trakter, tills han år 1877 flyttade till Chicago.

När de troende hade ett möte hos en af församlingens medlemmar för att besluta om Björks kallelse, infann sig äfven församlingens pastor. Han var ytterst missnöjd vid tillfället och hotade att med amerikansk lag visa dem, hvad det kostade att hålla liknande möten i hans församlingsmedlemmars hem. Men därpå svarade G. A. Bygel: "Det får gå hur som hälst med den saken", och, tagande fram ett papper ur fickan, hvilket han beslutsamt lade på bordet, tillade han: "Alla som vilja vara med och bidraga till Björks underhåll, så teckna edra namn här." Nästan alla de närvarande gingo fram och antecknade sina namn på listan. Denna för pastorn lika oväntade som förkrossande händelse rörde honom ända till tårar.

Kallandet af egen predikant var en åtgärd å de troendes sida, som väckte det allra största uppseende i

samhället. Det var ett alldeles nytt steg framåt, som många af de troende togo med fruktan och bäfvan. För dem som sympatiserade med församlingen, såg det ut som en omstörtande åtgärd, hvarför flera af dem som hittills gått med på deras möten, drogo sig tillbaka för tillfället. Detta ingaf naturligtvis fruktan äfven hos de mest förhoppningsfulla inom den nya verksamheten. Omsider började dock folket åter samlas, förtroendet återvanns och missionsvännernas verksamhet utvecklades mer och mer i trakterna omkring Swede Bend.

Såsom redan blifvit nämdt, var det missionsvännernas mening att endast bilda en missionsförening, som skulle verka för de troendes förenande och uppbyggande samt för evangelii utbredande bland våra landsmän i Amerika. De ämnade icke att helt och hållet afsöndra sig från den luterska församlingen eller själfva förvalta nådemedlen såsom dopet och nattvarden. Men ehuru detta ej ingick i deras ursprungliga plan, utvecklade sig händelserna på ett sådant sätt, att de slutligen måste taga äfven detta steg.

Till en början voro de mycket ovissa om huruvida det vore rätt af dem att själfva, oberoende af den luterska kyrkan, fira Herrens nattvard. Men äfven i den frågan kommo de snart till klarhet. När de vid ett tillfälle voro tillsammans för att samråda just om denna sak, kom den tanken till mötets ordförande, att om

de luterska prästerna ej predika till uppbyggelse för de troende, kunna de visserligen ej heller betjäna dem vid nattvardsbordet. Och dessutom, då alla församlingar i detta land ha samma lagliga rättigheter som Augustana-synodens församlingar, hafva de också både rättighet och anledning att själfva handhafva nattvarden. Denna tanke yttrade han för mötet, och den slog an på de församlade såsom en sund tanke. Men för att ej taga ett så viktigt steg i förhastande, sändes br. Björk till Chicago för att samråda med bröderna därstädes om saken. I Chicago var samma fråga just då den brännande frågan bland missionsvännerna. Sedan densamma blifvit ganska allsidigt skärskådad, enades man om att de troende hade fullkomlig rättighet att oberoende af den luterska kyrkan och dess prästerskap handhafva och förvalta detta nådemedel. De började därför i Chicago att hafva nattvardsfirande, och exemplet följdes sedan i Swede Bend och på andra platser, där grupper af troende funnos.

Ungefär vid den tid, då missionsvännernas verksamhet under Björks ledning tog sin början i Swede Bend och trakterna däromkring, började liknande rörelser förekomma äfven på andra platser i Iowa och genom andra redskap. Sålunda uppstod 1867 en andlig väckelse i luterska församlingen i Swede Point, nu Madrid, ett samhälle omkring 25 mil norr om Des Moines. Den nu välkände veteranen bland våra pre-

dikanter, Hans Blom, född den 13 december 1837 i Gerbo församling, Gefleborgs län, ankom med sin hustru till Amerika 1866 och bosatte sig kort därefter i Swede Point. På hösten samma år ingingo de som medlemmar i luterska församlingen på platsen. Blom var på den tiden en troende arbetare och en för själars frälsning nitälskande man. Han började nu hålla möten i hemmen och vittnade för folket om Herren. Detta väckte ej liten uppmärksamhet, och de gamla luteranerna voro rädda, att detta tillvägagående ej var riktigt. Därför uppmanade de honom att rådfråga sig med Håkanson, församlingens pastor, innan han fortsatte vidare med dessa möten. Detta gjorde han äfven, och en söndagsafton kom pastorn med på mötet för att själf se och höra hvad som försiggick. Efter mötets slut tog han ordet och gaf då sitt erkännande till det som blifvit taladt samt tillade, att de hade orsak att vara tacksamma till Gud, som nu sändt denne broder från Sverge till hjälp i den andliga verksamheten. Sålunda fick Blom obehindradt och med ökadt förtroende fortsätta sin påbörjade verksamhet.

H. BLOM.

Ryktet om Blom och hans verksamhet spred sig

vida omkring. Det dröjde ej länge förrän det kom till Björks kännedom, att en arbetare i Swede Point hade börjat predika, och i förmodan att denne var en liktänkande broder, reste han i sällskap med några andra bröder dit för att närmare lära känna Blom och hans verksamhet. Detta besök blef till mycken ömsesidig uppmuntran och välsignelse. Det blef en minnesrik högtid för de båda banbrytarne och deras vänner. Vi kunde kalla det ett "predikantmöte", det första bland missionsvännerna i Amerika, till hvilket hela predikantkåren, bestående af två lekmannapredikanter, båda nybörjare, var samlad. Broder Bloms arbete i Swede Point kröntes emellertid med framgång och välsignelse. Bland folket i trakten var det många, som började känna sig osäkra i sitt syndalif och åtskilliga kommo till tron på Kristus.

Men redan på våren 1868 flyttade Blom från Swede Point till Des Moines för att söka arbete. Äfven där beflitade han sig om att samla sina landsmän omkring Guds ord. Före denna tid lär en broder tillhörande metodistsamfundet ha försökt samla svenskarna till evangeliska möten. Men han flyttade snart från platsen och mötena upphörde. När därför Blom kom till Des Moines, fanns det ingen andlig verksamhet af något slag bland de omkring 500 svenskar, som vid den tiden torde ha varit bosatta i staden. Och så långt man kunde utröna fanns det bland alla dessa endast en

kvinna, som var i sann mening troende. Blom arbetade under veckodagarna och predikade för folket om söndagarna. I denna verksamhet för sin mästare fick han röna mycken uppmuntran och glädje. Folket samlades till hans möten, och snart blefvo boningshusen all-

FÖRSTA MISSIONSKYRKAN I DES MOINES.

deles otillräckliga för att rymma folket. Följaktligen hyrde man en hall för tio dollars i månaden, där sammankomsterna sedan höllos. Men äfven denna lokal blef stundom till trängsel fylld af åhörare, och Herrens ande verkade så att åtskilliga uppvaknade ur sina synder och kommo till tron. Under åren 1868 och 1869 anlände många emigranter från Sverge till Des Moines. Somliga af dessa voro troende. Sålunda för-

ökades den lilla skaran af Jesu vänner allt mer och mer.

Den påbörjade andliga verksamheten i Des Moines fortsattes och utvecklades lugnt och stilla under Bloms ledning. Nästan alla svenskar i staden voro intresserade för densamma. Men år 1869 började några ifra för bildandet af en "äkta lutersk" församling på plat-

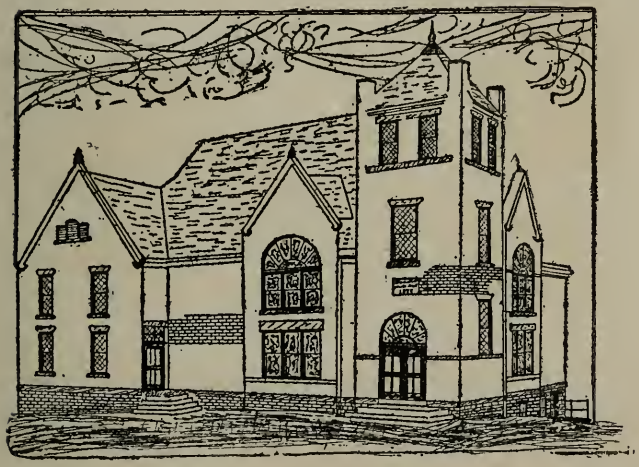

DEN NUVARANDE MISSIONSKYRKAN I DES MONES.

sen. Man lyckades äfven uppväcka samfundsnitet, så att det efter hand verkligen blef en lutersk församling bildad. Därigenom delades folkets kyrkliga intressen, hvilket helt naturligt försvagade den verksamhet som förut pågått. Men detta oaktadt fortsatte missions-

vännerna det redan påbörjade verket, och 1870 började de bygga den första missionskyrkan.

Sedan br. Blom på hösten 1870 flyttat till Enterprise, Kansas, kallades en åldrig broder från Geneseo, Ill., vid namn Peterson, att fortsätta verksamheten i Des Moines. Han var bördig från norra Småland och vanligen kallad "Peterson i Hillistorp". Under det första missionsmötet i Chicago blef han bekant med de öfriga bröderna och vann genom sitt kärleksfulla umgänge och sin trosfriska och hjärtliga predikan ett odeladt förtroende hos dem. År 1871 blef han ordinerad för det heliga predikoämbetet, hvarefter han flyttade till Des Moines. Men hans verksamhet därstädes blef ej lång, ty han insjuknade kort därefter och hemkallades till den eviga hvilan. Han blef således den förste af den fria verksamhetens i Amerika banbrytare, som det behagade Herren att hemförlofva. Ehuru hans verksamhetstid här i landet blef så kort, hade han likväl hunnit blifva känd och älskad bland den tidens missionsvänner, hvarför han äfven blef allmänt saknad efter sin bortgång.

Under den första tiden af missionsvännernas verksamhet i Des Moines brukade äfven Björk från Swede Bend allt som oftast besöka staden och predika därstädes. Dessutom var det en ung man vid namn Cronholm från Galesburg, Ill., sedermera advokat i Chicago, som med ungdomlig kraft och brinnande nit predi-

kade i Des Moines. Han brukade till och med hålla predikomöten på öppen gata, något som vid den tiden var högst ovanligt. En annan broder, som under verksamhetens tidigare dagar predikade på platsen, var A. W. Hedenschoug. Han hade af missionsvännerna i Swede Bend blifvit utsänd som kolportör eller bokspridare, och på samma gång predikade han evangelium där han drog fram. Han fortsatte dock ej sin verksamhet som kolportör och predikant synnerligt länge, men i egenskap af sekreterare för Missions-synoden och redaktör för dess tidning var han likväl fortfarande verksam i missionsarbetet, tills han i november 1878 fick ingå i den eviga hvilan. Församlingens förste stationerade predikant, sedan Blom lämnat, blef emellertid John Peterson, numera bosatt i Oakland, Neb.

A. W. HEDENSCHOUG.

Jämte de nu omnämda platserna, hvilka blefvo utgångspunkter för missionsarbetet i Iowa, började snart därefter den nya verksamhetens dag att gry äfven på andra ställen inom staten. Här och där bodde någon eller några, som sympatiserade med den frikyrkliga verksamheten i hemlandet, och flera sådana anlände fortfarande. Det föll nu särskildt

på Björks lott att uppsöka dessa och predika Guds ord för dem. Genom denna hans verksamhet blefvo de troende uppmuntrade och stadfästade i nåden, och deras antal förökades tid efter annan därigenom att själar fördes till Herren. På detta sätt grundlades vår verksamhet i Iowa. Början var ringa och oansenlig. Arbetarne voro få. Alla synliga resurser voro ytterst små och obetydliga. Men det behagade Herren att välsigna brödernas arbete till sitt eget namns förhärligande, och därför har ett glädjande resultat vunnits. Herren allena skall hafva äran.

TREDJE KAPITLET.

Missionsvännerna börja självständig verksamhet i Chicago.

Vi hafva i föregående kapitel haft tillfälle att se, huru mot slutet af 1860-talet missionsvänernas verksamhet började uppblomstra på flera ställen i Iowa. Ungefär samtidigt påbörjades en liknande verksamhet på olika platser i Illinois och Indiana, och det utan att grundläggarna stodo i förbindelse med hvarandra. De hade till en början alls ingen kännedom om hvarandra eller om den verksamhet, som på vidt skilda trakter höll på att grundläggas.

Men fastän de sålunda voro främmande för hvarandra, hade de likväl samma andliga behof och tänkte samma tankar med afseende på den andliga verksamheten. Delaktiga af den Helige Ande, hade de fått samma andliga intressen. Genom den fria verksamheten i Sverge hade de blifvit omvända till Herren, erhål-

lit sin andliga fostran samt fått sin andliga smak. Och de intryck, de fått i verksamheten i hemlandet, återspeglades nu och bar frukt i en liknande verksamhet i Amerika. Hvad barnen få lära i hemmet, det glömma de icke gärna, och hvad dessa troende hade inhämtat från den andliga verksamheten i Sverge, det gick ej heller ur minnet eller förlorade sitt värde med resan till detta aflägsna land. Men af de platser, där sålunda en ny verksamhet påbörjades, var det ingen som blef af större betydelse än Chicago. Den missionsförening, som bildades där, blef liksom en moder för de öfriga under verksamhetens tidigare dagar.

I luterska församlingen i Chicago funnos några sant troende medlemmar, som blifvit omvända till Herren under den väckelse, som gick fram i detta land åren 1856-1858. Men dessa hade på åratal ej haft några enskilda sammankomster för andlig uppbyggelse och kände knappt hvarandra såsom kristna, då Martin Sundin år 1864 anlände till Chicago och förenade sig med nämda församling. Mycken andlig slöhet var därför rådande. Sundin var då en jämförelsevis ung man och en varm och nitisk kristen. Genom påtryck från honom drog pastor Carlson försorg om att en missionsförening bildades inom församlingen och en stadsmissionär kallades att verka bland svenskarna i staden. Men när missionsföreningen bildades gjordes ej någon skillnad mellan troende och icke troende, utan alla,

som ville främja den goda saken, fingo vara med. Det blef således ej en förening af troende, såsom man hade väntat, och på grund däraf blefvo flera af dessa missräknade.

År 1867 kommo några missionsvänner från Sverge och bosatte sig i Chicago. Dessa förenade sig med luterska församlingen därstädes, emedan det ej fanns någon friare verksamhet på den tiden. År 1868 anlände flera troende från fäderneslandet. Bland dessa var äfven John Peterson, som sedermera blef predikant i Des Moines och nu är bosatt i Oakland, Neb. Några af dessa förenade sig med luterska församlingen, men kände sig icke belåtna med den andliga vård de där erhöllo. Snart började de troende både inom församlingen och de som ännu ej förenat sig med densamma umgås med tanken att bilda en missionsförening, hvilken oberoende af kyrkan kunde verka för de troendes uppbyggelse och evangelii spridning i världen. Detta var alldeles samma tankar och planer, som de troende i Swede Bend hade, såsom vi redan sett. Dessa tankar mognade mer och mer, och behofvet af en sådan förening blef allt mer kännbart.

På hösten 1868 kom J. M. Sanngren, en kolportör från Småland, till Amerika på kallelse af sin kusin pastor Sandqvist. Vid ett tillfälle strax efter sin ankomst predikade han i luterska kyrkan i Chicago. Af naturen liflig, fri från kyrkliga former och glad i Her-

ren, predikade han frälsningens evangelium med lif och Andens smörjelse. Därvid vaknade de troende upp liksom ur en dvala. De kände igen Herdens röst och började jubla öfver nåden i Kristus Jesus. "När mötet var slut, märktes ett sorl bland folket. Man gick af och an och prisade Gud. Många ansikten, som burit vittne om inre oro, hade under föredraget klarnat upp, och stumma tungor hade lossats till Jesu namns pris. Personer, som ofta sett hvarandra vid gudstjänsterna, fingo denna gång en ny kännedom om hvarandra och tänkte: 'Åh! är också den en, som älskar evangelium?'"

Efter detta möte började man på allvar öfverlägga om att bilda den förut påtänkta missionsföreningen. Från församlingens sida gjorde man allt man kunde för att afstyra det tilltänkta företaget, men alla försök i den riktningen voro förgäfves. Omsider kallades ett möte hos br. Martin Sundin, 134 Superior Str., för att öfverlägga om bildandet af en missionsförening, och beslut fattades då och där att en sådan förening skulle bildas i Chicago. Detta möte hölls den 26 december, annandag jul, 1868. En tillfällig styrelse tillsattes för att ordna med föreningens möten och förbereda dess formliga organisering.

Redan innan den beslutade organisationen var färdig hyrdes en möteslokal i ett gammalt skolhus på Wesson Str., nuvarande Milton Ave., där man sedan samla-

des till uppbyggelse omkring Guds ord. Denna missionsvännernas första samlingslokal i Chicago var ingalunda stor och rymlig eller på minsta vis inbjudande. Men detta oaktadt voro de väl belåtna och trifdes godt i densamma. De fingo erfara rik välsignelse till sina själar, när de i detta oansenliga, andliga hem möttes till bön och ordets betraktelse, och detta var ju hufvudsaken. Därför besökte de också sammankomsterna mycket flitigt, och den lilla salen blef snart alldeles förliten. De som sålunda samlades i det gamla skolhuset fingo ständigt uppbära försmädelse från de "kyrkligt sinnade" såväl som från de groft ogudaktiga, och deras möten blefvo ej sällan störda af personer, som kastade sten genom fönstren och på annat sätt ofredade sammankomsterna.

Den nybildade missionsföreningen, "Sw. Ev. Luth. Missionary Association of Chicago", var en mycket enkel organisation. Den bestod till en början egentligen blott af en styrelse på tio eller tolf personer, hvilka tillsattes af de troende, som intresserade sig för "missionsverksamheten" eller "missionen", såsom denna verksamhet vanligen kallades. Denna styrelse ordnade med föreningens möten och var ansvarig för dess verksamhet. Sedermera blef dock organisationen mer fullständad. Föreningens förste ordförande var den förut omnämde Martin Sundin, hvilken sedan bosatte sig i Pilot Mound, Iowa; dess förste sekreterare var Olof

J. M. SANNGREN.

Anderson, sedermera bosatt i Salemsborg, Kansas; och dess förste kassör var S. Samuelson. Bland de öfriga bröderna, som voro med om att bilda ifrågavarande förening, kan särskildt nämnas Nils Ek, Henry Palmblad, Johan Löf, August Hanson, Bast, John Peterson, M. Engqvist, Wretlöf m. fl. På detta anspråkslösa sätt började missionföreningen i Chicago, hvilken sedan under Guds särskilda ledning fick vara till stor välsignelse och kom att utöfva ett oväntadt inflytande på den andliga verksamheten bland svenskarna i Amerika.

Redan den 25 januari 1869, eller blott en månad sedan man beslutat bilda en missionsförening, fattades beslut om att inköpa en tomt och på densamma uppföra ett missionshus. Strax därefter inköptes tvänne sådana på North Franklin street för en summa af 5,300 dollars. När man tager i betraktande att endast ett tjugutal personer då räknades tillhöra föreningen, att de allesammans voro fattiga och nyligen komna från Sverge samt därtill hade utgifter till luterska kyrkan, hvilken de fortfarande ämnade tillhöra, så måste man säga att de vågade ganska mycket. Men de handlade i förtröstan på Herren äfven i denna sak och behöfde därför ej komma på skam. Det gällde likväl för dem att på allvar sätta axeln under bördan, hvilket de äfven gjorde med villigt sinne. Samuelson var den ende bland dem som hade någon fast egendom, och

han gaf inteckning på 3,700 dollars i sitt eget boningshus för att skaffa föreningen ett lån, så att hon kunde reda sig för tillfället. Alla föreningens öfriga medlemmar måste äfven göra ganska ansenliga uppoffringar.

Men de voro ej nöjda med att blott köpa tomt att bygga på utan gjorde genast förberedelser för missionshusets uppförande. Synbarligen voro de rikare på tro än på beräkningar, något som ej sanningsenligt kan sägas om de troende i allmänhet i våra dagar. Det berättas, att när föreningen beslutat skrida till verket och "skaffa sig tak öfver hufvudet", kom en af bröderna fram och under innerlig bön till Gud om hans välsignelse öfver företaget framlade en tio-dollar såsom det första offret för saken. Medel inflöto sedan öfver all förväntan. Redan på hösten samma år var missionshuset, det första i Amerika, så pass färdigt att det kunde användas. Vid invigningsfästen deltogo bland andra äfven pastor Erland Carlson från luterska församlingen och J. G. Princell, hvilken hade studerat vid Augustana-synodens läroverk och nu fortsatte därmed vid Chicago universitet. Det var en stor glädje- och högtidsdag för den lilla hopen, när de med sina möten fingo flytta in i detta nya samlingshus. Och det var med en känsla af innerlig tacksamhet till Herren för hans underbara hjälp och ledning, som invigningshögtiden firades.

Den förste predikanten som var anställd i missionsföreningens tjänst, var C. J. Lindahl, broder till den välkände augustanapastorn S. P. A. Lindahl, hvilken förut af luterska församlingen varit anställd som stadsmissionär men blifvit afskedad på grund af "öfverevangeliska åsikter." Han började sin verksamhet i föreningens tjänst i februari 1869, eller blott ett par månader efter dess stiftande. Lindahls förbindelse med missionsföreningen blef dock ej långvarig, ty han öfvergick om en kort tid till luterska Generalsynoden för att verka som dess missionär bland svenskarna.

Predikanten J. M. Sanngren, som då var bosatt i Altona, Ill., och verkade i egenskap af respredikant inom Augustana-synoden, blef nu kallad att verka i föreningens tjänst för en lön af trettio dollars i månaden. Han stod emellertid länge oviss om hur han skulle handla med afseende på denna kallelse. Han sympatiserade af allt hjärta med bröderna inom missionsföreningen och med dess verksamhet och kände sig därför starkt böjd att antaga densamma. Men å andra sidan var föreningen ännu så ny och obepröfvad, att det innebar en viss risk för honom att så göra. Han kunde möjligen därigenom med sin verksamhet blifva inträngd på ett obetydligt område och dessutom kanske bli utsatt för ekonomiska trångmål i den nya föreningens tjänst. Några af Augustana-synodens präster började nu emellertid förebrå Sanngren för hans vän-

liga hållning gent emot den nya verksamheten i Chicago. En af dem lär ha yttrat till honom: "Vi ha låtit dig fara som en professor i våra församlingar, men härefter skall jag stå dig emot och sätta dig där, hvarest hvarken sol eller måne skola lysa på dig." Därpå svarade Sanngren med att anföra Jesu ord till Judas: "Hvad du gör, gör snart." Detta bemötande från prästernas sida gaf honom emellertid visshet med afseende på kallelsen till missionsföreningen i Chicago. Han antog densamma, och på sommaren 1869, medan föreningens möten ännu höllos i det gamla skolhuset på Wesson street, upptog han sin verksamhet bland missionsvännerna i Chicago.

Vid denna tid hade emigrationen från Sverge betydligt ökats. Ett stort antal af emigranterna voro troende och ej så få af dessa slogo sig ned i Chicago. Genom dessa och andra bröders anslutning fick den nybildade missionsföreningen en ansenlig förstärkning, och de bröder som stodo i spetsen kände sig därigenom uppmuntrade i det påbörjade arbetet.

I början af juli 1869 hölls det första missionsmötet i Chicago, som ock var det första i Amerika. Det utlystes af missionsföreningen i nämda stad att hållas i luterska Immanuelskyrkan därstädes, hvilken för tillfället godhetsfullt hade ställts till föreningens förfogande. Missionsmötet annonserades i god tid i tidningarna. Det blef därför väl besökt, ej blott af dem

som bodde i staden utan ock af sådana på andra orter, som intresserade sig för en friare andlig verksamhet. Bland mötesbesökare från andra trakter märktes C. A. Björk från Swede Bend, Iowa, P. Undeen från Rockford, J. Peterson från Geneseo jämte bröder från Galesburg, Princeton och andra platser i Illinois. Dessutom hade äfven några luterska pastorer infunnit sig såsom Erland Carlson, G. Peters, A. Hult m. fl.

Under mötesdagarna diskuterades med lif, värme och skärpa de viktiga frågor, som blifvit uppsatta på programmet, frågor rörande bättringen, tron, Bibelns lära om Kristi verk för den fallna mänskligheten o. s. v. "Den nya rörelsens män", säger C. M. Youngquist, "betonade kraftigt faran af att framhålla bättringen och tron såsom villkor för nådens annammande, därmed ledande syndaren från Kristus in uti eget arbete med en rätt bättring och en sann tro. De framhöllo, att det ofta predikades så, att tron blef en dygd hvarmed man sökte köpa Guds nåd. Man borde därför mer framhålla Kristus, trons föremål, för själen." Af dessa och andra uttalanden från missionsvännernas sida kan man förstå riktningen i de luterska prästernas predikan på den tiden. Och man kan knappt undra på att de troende ej voro tillfredsställda under sådana förhållanden.

En af de luterska prästerna i Chicago hade till mötet inlämnat en fråga ungefär så lydande: "Då vi bland

vårt svenska folk hafva både präster och kyrkor samt dessutom så mycket predikadt och skrifvet Guds ord, hvarmed viljen I då bevisa nödvändigheten af en så beskaffad missionsverksamhet?" I sammanhang med densamma hade man uppsatt en annan fråga, som hade följande lydelse: "Hvad är orsaken till den andliga död, som råder bland vårt svenska folk, oaktadt vi hafva både präster och kyrkor?" Af dessa frågors sammanställande på programmet kan man förstå, att det rådde ett spändt förhållande mellan Augustana-synodens präster och missionsvännerna. Detta blef också ytterligare bekräftadt under den skarpa diskussion, som sedan följde med anledning af dessa frågor. Missionsföreningens vänner påpekade tydligt det tillstånd af andlig död, som var rådande i de luterska församlingarna och uttalade sig skoningslöst mot detsamma. De framhöllo, att prästerna själfva borde under sådana förhållanden ej blott inse behofvet af en missionsförening utan ock gifva den sitt hjärtliga understöd i stället för att söka lägga hinder i vägen.

Att somliga missionsföreningens representanter ej alltid under diskussionen uppträdde hofsamt, utan tvärtom gjorde sig skyldiga till ett och annat som var opassande, det hafva de själfva sedan insett och äfven erkänt. Särskildt lär en före detta studerande från Augustana-synodens läroverk ha uppträdt och i bitter ton anfallit prästerna för såväl deras predikan som

MISSIONSHUSET PÅ FRANKLIN STR., CHICAGO.

lefverne. Efter detta retande anförande tog han hatten och under upprördt sinnestillstånd lämnade kyrkan. När han aflägsnade sig var det någon i mötet, som på bred värmländska anmärkte: "Ve få urschäkt denne vännen, om han va' lit' för mökk lutersk." Men därvid tog pastor Erland Carlson till ordet, och förklarade att om den nybildade missionsföreningen ämnar utsända sådana män på fältet, komma kyrkornas dörrar med all säkerhet att vara stängda för föreningens arbetare.

Detta störande och otrefliga uppträde var ingalunda i öfverensstämmelse med missionsvännernas önskan. Flere af dem begärde därför ordet och uttalade sitt ogillande öfver studentens otillbörliga uppförande samt sökte afbörda föreningen ansvaret för detsamma. De luterska prästerna å sin sida uppträdde under diskussionen med själfbehärskningens lugn och visade på samma gång en oväntad undfallenhet för motparten. De ansågo utan tvifvel, att intet kunde vinnas genom ett motsatt tillvägagående.

Med afseende på de uppbyggelsemöten, som förekommo i förening med detta missionsmöte, har C. M. Youngquist meddelat följande:

"I högsta grad nådde mötet sitt ändamål till uppbyggelse för Guds lilla barnaskara vid nådeordets ljufliga stämma, som ljöd med kraft ibland oss. Där uppträdde med ungdomlig liflighet och manlig kraft, hel-

C. A. BJÖRK.

gad genom djup andlig erfarenhet, den reslige gestalten, som vi känna under namnet C. A. Björk, och föredrog på allmogesvenska enkelt och gripande frälsningens evangelium, så att glädjestrålarna lyste från Guds barns anleten. Där kommer äfven den lille fryntlige figuren, kolportören från Värmland, P. Undeen. Han är den originelle talaren, som väcker förvåning med sin klara framställnnig och sin djärfva, dräpande bevisföring. Hans predikan skänker styrka och förvissning åt själen. Blott ännu en bild från en af detta mötes vittnesmän. Det är f. d. inspektorn ,sedan hemmansegaren J. Peterson från norra Småland med det af ålder fårade, regelbundna ansiktet, det silfverhvita håret och den fylliga kroppsbyggnaden, som vördnadsbjudande står framför oss på talarestolen. Med sin faderliga stämma har han snart fångat hela vår uppmärksamhet. Med den dallrande, mjuka rösten förses våra öron med ord så andligt rika, förmaningar så innerliga, att våra hjärtan smälta såsom vax, våra ögon tåras, men på vår mun märkes ett leende under tårarna.

.....Ett gjenljud af den glädje det dyra ordet bringade de troende, af hvilka många nyss kommit från fäderneslandet, gaf sig uttryck uti gemensam sång till Lammets ära. När sammankomsterna efter det egentliga mötet höllos i missionsföreningens lokal, där vi kände oss mer fria, ville sången aldrig tystna. Om och

om igen klingade sången: "Var det icke för dig, som han trampat den stig, som till kors och förbannelse bar?....."

Detta minnesrika och intressanta missionsmöte blef af mycket stor betydelse ej blott för den i Chicago redan bildade missionsföreningen utan äfven för hela fältet. Genom detsamma blef det nämligen allmänt bekant, att en friare andlig verksamhet än Augustanasynodens nu fanns till. Detta upplifvade äfven de för en sådan verksamhet intresserade kristna i olika delar af landet, förde dem tillsammans och sporrade dem att hvar på sin ort söka befrämja en sådan missionsverksamhet. På samma gång ådagalades också för svenskarna i detta land missionsvännernas ståndpunkt och fordringar med afseende på andligt lif och andlig verksamhet. Deras bekännelse och deras program framlades, och de intogo sin säregna och bestämda ståndpunkt inför allmänheten.

Missionsvännernas verksamhet i Chicago fortsatte med ökad fart efter detta missionsmöte. Missionsföreningen vann alltjämt flera vänner. Sanngren var nu dess predikant och verkade såsom sådan med stigande förtroende bland folket i staden. Men hans verksamhet var ej begränsad till Chicago, ty han gjorde många vidsträckta missionsresor och predikade på vidt skilda fält, där våra landsmän redan då hade börjat bygga och bo. I Sanngrens frånvaro vittnade bröderna tillhöran-

de föreningen, ledde sammankomsterna efter bästa förmåga och i allmänhet till belåtenhet för folket, som samlades. Stundom kommo ju äfven besökande predikanter, hvilka då predikade i Sanngrens ställe.

Föreningens medlemmar hade ännu ej börjat tänka på att separera från luterska församlingen utan ämnade kvarstå men på samma gång bedrifva missionsföreningens verksamhet. På grund däraf ordnades föreningens möten så, att de ej skulle komma i konflikt med gudstjänsterna i luterska kyrkan. Sålunda hade föreningen sina sammankomster på söndagsmorgnarna mellan kl. åtto och tio, så att de som önskade, kunde sedan besöka högmässogudstjänsten i kyrkan. Men det kyrkliga nitet vaknade och började larma. Man visade föreningens verksamhet sin ovilja och sökte hindra den. Detta gjorde emellertid att föreningens medlemmar desto snarare lärde sig inse, att en förbindelse med kyrkan i längden skulle blifva alldeles omöjlig.

När omsider missionshuset på Franklin street hade blifvit invigt, började tidningen Gamla och nya Hemlandet, Augustana-synodens dåvarande organ, att uttala sig ofördelaktigt om föreningen. Själfva invigningshögtidligheterna klandrades något och vissa predikningar, som höllos vid tillfället, föllo ej i redaktörens smak. Tidningen fortsatte sedan att publicera smädande artiklar mot den nya verksamheten. Inom missionsföreningen väckte detta allt annat än varma

känslor för Augustana-synoden, dess ledare och prästerskap. På grund af dessa förhållanden började allt fler af föreningens vänner yrka på att inrätta densamma såsom en kristen församling och begagna sig af alla de rättigheter, som tillkomma en sådan. Att taga sådana mått och steg var så mycket mer behöfligt som flera från Sverge anlände troende ännu ej förenat sig med någon församling, och dessa längtade efter att få fira Herrens nattvard tillsammans med Guds barn.

Omsider höll man ett möte för att samråda om denna sak. Vid detta tillfälle voro flera af föreningens medlemmar varmt för att enskildt och oberoende af luterska kyrkan fira Herrens måltid. Men andra däremot voro af den tanken, att föreningen därigenom skulle gå utom sin befogenhet och afvika från dess ursprungliga uppgift och mission. Emedan meningarna sålunda ännu voro delade i frågan, lät man saken bero för tillfället. Det dröjde emellertid ej synnerligt länge, förrän alla insågo, att om föreningens ändamål skulle vinnas alls, måste hon äfven med afseende på nattvarden ställa sig oberoende af de luterska prästerna. Följaktligen enades man slutligen att fira Herrens måltid i missionshuset samt att Sanngren därvid skulle tjäna. Men detta var för "augustanarne" det hårdaste slaget. De sökte ock i det längsta afstyra denna sakernas utveckling. Tidningen Sions Baner ställde sig i denna punkt på deras sida och sökte t. o. m. skräm-

ma missionsvännerna med det påståendet, att det vore emot landets lagar att utan "vigd präst" samlas till nattvardsfirande.

Det första nattvardsfirandet bland missionsvännerna i Chicago och i Amerika blef för alla deltagarne en synnerligt dyrbar och minnesrik stund, ty de fingo erfara Guds välsignelse på ett särskildt sätt. Om detta säger C. M. Youngquist: "Flera af bröderna voro dock ännu mycket ovissa, huruvida det var rätt att så fira denna måltid, och först vid den stilla förnimmelsen af Herrens närvaro vid detta dyrbara tillfälle blefvo de liksom Tomas tvungna att utropa: 'Min Herre och min Gud!' Det var i sanning en oförgätlig stund. Beslut var fattadt, att vi under tystnad skulle dela håfvorna oss emellan, men hur det var, blef det i stället under allmän sång. Ja, de som annars icke kunde sjunga, sjöngo nu med hjärtans lust:

'Min blodige konung och sargade man,
Föraktade Herre, oskyldiga Lam'."

Genom det steg föreningen nu tagit, hade hon faktiskt bekänt sig vara någonting mer än blott en missionsförening, hon hade bekänt sig vara en kristen församling. Hon inrättade sig ock i alla afseenden med hänsyn därtill och blef sedan känd som Svenska ev luterska missionsförsamlingen på Norr, Chicago. Men nu hade föreningen eller församlingen också ställt

sig utom alla de bestående kyrkosamfunden och måste därför inkorporeras under statens lagar på ett sådant sätt, att hon kunde utfärda "license" till sina predikanter och gifva dem rättighet att utföra de förrättningar, som vanligen följa med predikoämbetet. Detta steg måste hon taga icke minst på grund däraf, att missionsföreningen i Swede Bend såväl som andra grupper af troende vände sig till föreningen i Chicago för att genom den få license för sina predikanter. Sedan församlingen fått alla legala spörsmål i detta afseende på det klara, utfärdade hon license till sina egna och andra föreningars och församlingars predikanter. De bröder som först fingo license voro J. M. Sanngren, J. Peterson, C. A. Björk och H. Blom. Kort därefter utfärdades license också till C. P. Mellgren, P. Wedin, C. J. Magnuson och kanske någon mer.

Men genom denna inför borgerlig lag gällande license voro predikanterna likväl ej på bibliskt sätt afskilda för predikoämbetet, hvilket man ock snart började inse. Och alldenstund de nu äfven skulle förrätta dop och tjänstgöra vid nattvardsfiranden ansåg man det vara så mycket mer tillbörligt att de genom bön och händers påläggning skulle afskiljas för ämbetet. I denna punkt voro alla af samma åsigt. Men huruvida en sådan ordination kunde verkställas utan tillhjälp af förut ordinerade personer, det var en fråga i hvilken tankarna ännu voro delade.

För att komma till klarhet i denna punkt och finna frågans lösning studerade man Nya testamentet samt Rosenii och Luters skrifter. De senare syntes gifva öfvervägande stöd åt tanken, att evangelii förkunnare borde afskiljas för sitt ämbete af dem, som förut på ett sådant sätt blifvit ordinerade. Och då alla bröderna hade stort förtroende för dessa lärares omdömen, var det ingen som på allvar ville opponera sig, ehuru somliga hyste en afvikande mening i denna fråga. Följden blef emellertid, att missionsföreningen i Chicago genom C. Anderson, en dansk pastor tillhörande luterska Norra Illinois-synoden och något bekant bland missionsvännerna, ingick till nämda synod med begäran, att J. M. Sanngren måtte genom densamma blifva ordinerad. Föreningens begäran beviljades, och Sanngren blef sålunda på ett af föreningen i Chicago utlyst möte genom nämda synod afskiljd för evangelii ämbete. Att han ordinerades genom Norra Illinois-synoden innebar dock ej, att han skulle verka i dess tjänst eller öfvergå till densamma. Emellertid kunde nu de andra missionspredikanterna blifva ordinerade på ett för alla tillfredsställande sätt. Genom J. M. Sanngren blef C. A. Björk ordinerad år 1870.

Missionsföreningen i Chicago blef utan att beräkna något sådant, centralpunkten för en mycket vidtomfattande verksamhet. Till henne vände sig andra missionsföreningar och församlingar för råd och hjälp.

Detta var en mycket ansvarsfull ställning, hvilket bröderna inom densamma lyckligtvis insågo. Därför gingo de alltid varsamt tillväga och sökte visdom och hjälp från Herren i de många och stundom svåra spörsmål, som tid efter annan uppstodo och kräfde deras afgörande. På detta sätt lyckades de att utöfva ett hälsosamt inflytande bland sina trossyskon i olika delar af landet och främja verksamhetens sunda utveckling under dess tidigare dagar.

Men den nu påbörjade verksamheten skulle äfven möta stora svårigheter och utstå många pröfningar. Alla dagar kunde ej blifva solskensdagar. En obehindrad framgång skulle icke ha varit hälsosam för föreningen. Det är nämligen under storm och pröfning som verksamhetens karaktär förädlas och härdas. Genom den ställning föreningen intog gent emot luterska församlingen i Chicago och mot Augustana-synoden i dess helhet ådrog hon sig skarpt klander och hårda domar från de luterska prästernas sida. De framställde föreningen och dess verksamhet såsom ett farligt ondt, som det gällde för hvarje rättsinnig kristen att akta sig för. De sparade ingen möda i fråga om att lägga hinder i vägen för den nya rörelsen. Men detta motstånd var ju att vänta, och bröderna voro förberedda på sådant. De läto sig ej heller förskräckas däraf i det påbörjade arbetet. Det snarare sporrade dem till större ifver, mera nit och mer innerlig bön.

Men år 1871 kom en annan mycket oväntad och svår pröfning, som hotade att nästan omintetgöra föreningen och dess påbörjade verksamhet. Under den förfärliga Chicagobranden, som inträffade den 8-10 okto-

Missionskyrkan på Norr, Chicago.

ber och ödelade allt på ett område af 2100 "acres", bortsopades äfven missionshuset, hvilket endast ett par år förut genom stora uppoffringar blifvit uppfördt. Föreningen gjordes därigenom husvill och blef dessut-

om åtminstone för tillfället skingrad. Detta var ett obeskrifligt hårdt slag för den unga verksamheten. På söndagen efter branden samlades några af medlemmarna i ett skolhus på västsidan, den stadsdel, som skonats för de förtärande lågorna. Det var med känslor blandade af glädje och sorg, som de nu träffades. De hade gått genom eld och sluppit undan med lifvet, hvarför de kände sig innerligt glada och tacksamma till Herren. Men när de å andra sidan tänkte på den ödelagda staden, på det kära missionshuset, som nu var förvandladt till en askhög, på de många hemlösa och på dem, som omkommit i lågorna, förstummades de, och erforo samma känslor som psalmisten, då han sade: "Jag tiger och upplåter icke min mun, ty det är du som har gjort det."

Missionshuset var visserligen assureradt, men assuransbolaget blef genom branden ruineradt och kunde ej infria sina förbindelser. Detta ställde föreningen i ett mycket svårt läge, och många som önskade dess undergång tänkte nu, att den aldrig mer skulle resa sig ur askan. Men när föreningen ett par månader efter branden höll sitt årsmöte, beslutades att ännu en gång gå till verket och söka uppföra ett samlingshus i stället för det som blifvit lågornas rof. De vände sig nu till D. L. Moody, som då verkade i Chicago, för att erhålla hans råd och hjälp. Han gaf dem då rekommendation till några förmögna personer i Milwaukee,

hvilka han hoppades skulle hjälpa dem med pänningar för deras nya byggnadsföretag. Bröderna Sven Youngquist och d:r A. G. Nordengren sändes därför till nämda stad i syfte att samla pänningar till ett nytt missionshus. De personer som de på Moodys rekommendation vände sig till, förklarade emellertid att de visserligen hade stort intresse för den goda saken men kunde intet gifva. Deras hjärtan voro större än deras plånböcker. Det finansiella resultatet af brödernas resa till Milwaukee blef därför en insamling af endast 45 dollars.

Men till trots af denna missräkning grep församlingen verket an i förtröstan på honom, som förut hade hulpit. Det lyckades ock öfver all förväntan både att samla pänningar och att få ett nytt missionshus uppfördt. Redan den nionde oktober 1872, eller jämt ett år efter den stora branden, kunde församlingen åter igen samlas i en ny kyrka på den gamla platsen. Under den tid församlingen varit utan samlingshus, hade hon brukat samlas till uppbyggelse dels i ett tillfälligt tabernakel, som Moody låtit uppföra för sina möten strax efter branden, dels hyrde en broder Brandt på egen bekostnad en sal på söder i hvilken församlingens möten höllos större delen af tiden. Därjämte lät han äfven församlingens predikant Sanngren bo hyresfritt i sitt eget hus. På detta sätt hjälptes verksamheten fram äfven under denna tid af särskildt svåra prötningar.

Af det nu anförda hafva vi sett hur missionsvännernas verksamhet i Chicago började och hur den genom växlande erfarenheter utvecklades och blef för vår verksamhet i hela landet af särskildt stor betydelse. Herren leder obemärkt händelsernas gång i den andliga verksamheten, och utvecklingen blir därför sådan, att ingen på förhand har kunnat beräkna eller förutse det. Vi kunna ej tränga in i Guds kärleksfulla rådslut eller genomskåda hans planer med afseende på oss själfva eller vår verksamhet. Men genom att på detta sätt själf leda sin församling på jorden vinner han alltid den största äran. Ingen kan då göra honom densamma stridig. Och för dem han sålunda får leda, kännes det alltid tryggt, äfven om det stundom ser hotande ut och svåra pröfningar komma. Allt sådant skall då blott främja deras gemensamma väl och tjäna till Herrens förhärligande.

FJÄRDE KAPITLET.

Ny verksamhet påbörjas i Princeton, Lake Station och Rockford.

Af de svenskar som tidigt inflyttade till Illinois, bosatte sig ett rätt stort antal i Princeton och trakten däromkring. Bland dessa organiserade Esbjörn en lutersk församling år 1854, hvilken han ock sedermera under några år betjänade som dess pastor. Här såsom allestädes vinnlade man sig först och främst om att samla alla svenskar inom kyrkans sköte utan afseende på deras sinnesbeskaffenhet. Följaktligen kunde det ej blifva synnerligt väl beställdt med det andliga lifvet i församlingen. Många medlemmar lefde ett groft ogudaktigt lif och voro i somliga fall krögarens bästa kunder och intima vänner. Men en rätt ansenlig församling kom i alla fall till stånd på en jämförelsevis kort tid. Den var också i många år den enda svenska församlingen på platsen.

År 1867 anlände till Princeton en troende man vid namn Lundholm, samt hans hustru. De kommo direkt från Sverge och från de där vid den tiden pågående väckelserna. Dessa började nu frimodigt vittna om Herren för sina grannar, besökte dem i hemmen, läste ur Pietisten och sjöngo andliga sånger för dem. Detta tillvägagående var någonting alldeles nytt för folket i dessa trakter, hvarför det ock väckte ganska mycket uppseende i samhället. "Läsarne" syntes dem vara högst besynnerliga människor. Det dröjde emellertid ej så länge förrän deras enkla vittnesbörd om Herren började bära frukt. En andlig väckelse utbröt bland folket. Människor, som dittills hade lefvat i allehanda synder, började nu på allvar fråga efter lifvets väg, och rätt många kommo till en sann tro på Kristus. Genom den andliga rörelse som på detta sätt uppstod, samlades större delen af de troende, hvilka sedermera bildade missionsförsamlingen i Princeton.

På hösten 1868 kom predikanten C. P. Mellgren till Princeton. Han var född i Torpa, Kronobergs län, den 7 mars 1836, och hade vid 21 års ålder blifvit omvänd till Herren. Snart därefter började han vittna om Frälsaren, hvarhelst tillfälle gafs därtill. Ett par år efter sin omvändelse blef han af Sönnerbo härads missionssällskap utsänd såsom kolportör och verkade sedan i dess tjänst omkring sex år, hvarefter han reste till Amerika och bosatte sig i Princeton. Här

började han nu predika den korsfäste Kristus för folket, samtidigt arbetande med sina händer för sitt lekamliga uppehälle. De troende voro nämligen då ännu få och fattiga och kunde icke ansvara för hans underhåll. Men under tiden kommo åtskilliga till tron på Herren. Dessutom anlände flera Guds barn från Sverge, så att det blef en ej så liten skara sanna kristna i staden och dess omnejd. Deras sammankomster höllos vid den tiden i ett skolhus på landet, där mycket folk samlades för att höra evangelii g l a d a budskap. Bland den lilla hopen af troende var det ett hjärta och en själ. Alla fröjdades som lyckliga nådebarn öfver sina andliga skatter. Kristus var deras allt i alla. Den fjortonde december 1868 bildades en missionsförening bestående af trettio medlemmar, hvilken inkorporerades under statens lagar år 1871.

C. P. MELLGREN.

På hösten 1869 hölls det första missionsmötet i Princeton. Det var ett möte liknande det några månader förut hållna mötet i Chicago. Bröderna Björk och Blom från Iowa, samt Sanngren, som då nyligen flyttat till Chicago, voro närvarande vid detsamma och förkunnade frälsningens glada budskap. Dessut-

om var studerande J. G. Princell från Augustana-synodens läroverk tillstädes och deltog med lif och lust i mötet. Genom detta "stormöte" blefvo de troende i Princeton såväl som alla andra mötesbesökare mycket uppmuntrade. Verksamheten på platsen fick äfven genom detsamma en kraftig impuls och gjorde sedan nya och större framsteg.

I Princeton höllos äfven flere år å rad under den första verksamhetstiden så kallade fjärde-juli-möten, hvilka voro af stor betydelse för missionsvännernas verksamhet på platsen. Till dessa möten, som höllos i "Larsons skog", nära staden, brukade många besökande från andra trakter infinna sig. I synnerhet kommo troende från Chicago ganska talrikt för att i det idylliska Princeton fira nationens stora högtidsdag. Och princetonvännerna mottogo och härbergerade dem alla med största gästvänlighet. Under dessa årligen återkommande fäster sysselsatte de sig förnämligast med att betrakta Guds ord, sjunga och bedja. Den andliga uppbyggelsen var deras första och viktigaste angelägenhet äfven under dessa högtider.

Under sin vistelse i Princeton utsträckte Mellgren sin verksamhet äfven till andra platser i Illinois. Sålunda besökte han Altona, Geneseo, Galesburg och flera andra städer och samhällen, där svenskar voro bosatta. I likhet med öfriga missionspredikanter på den tiden, var han ofta ute på längre missionsresor.

Han besökte därvid olika trakter i Missouri, Kansas, Iowa, Nebraska och Minnesota. År 1873 flyttade han från Princeton till Osage City, Kansas, där han allt sedan varit bosatt.

Mellgrens efterträdare i Princeton blef den nyligen aflidne predikanten Peter Wedin. Han var född i Agunnaryd, Kronobergs län, den 1 mars 1835. Omvänd till Herren, började han snart därefter predika evangelium. På våren 1870 ankom han från Sverge och bosatte sig i Princeton. Efter sin hitkomst arbetade han först en tid såsom järnvägsarbetare och predikade äfven, då tillfälle gafs därtill. Sedan Mellgren flyttat till Kansas blef Wedin predikant i missionsförsamlingen i Princeton, där han verkade i nära sju års tid. Församlingen tillväxte stadigt under hans verksamhet och blef en af de kraftigaste under missionsvännernas tidigare verksamhetstid i Amerika.

P. WEDIN.

Wedin var en i många afseenden säregen predikant, som dock åtnjöt stort anseende och var gärna hörd. Han talade lätt och ledigt samt riktade sitt tal direkt till sina åhörares hjärtan och samveten. Det som han ansåg vara orätt, såsom egenrättfärdighet

och en yttre påhängd fromhet, gisslade han utan skonsamhet. Han läste mycket, förstod hvad han läste och tycktes minnas allt, hvilket gjorde att han tillägnade sig ett ansenligt kunskapsförråd. Med Bibelns innehåll var han synnerligt väl förtrogen och likaledes med Luters skrifter. Såsom predikant var han mycket verksam. Han reste vida omkring och predikade för våra landsmän både i yttersta östern och yttersta västern. I åtskilliga år var han anställd som Missions-synodens respredikant.

När han till Missions-synodens årsmöte i Chicago 1879 inlämnade sin verksamhetsrapport, angaf han liksom i förbigående hvilka delar af landet han besökt, hvarefter han anförde följande bibelställen, som fingo utgöra hans verksamhetsrapport:

"Begynna vi nu åter förorda oss själfva? Eller behöfva vi väl, såsom somliga, förordande bref till eder eller förordande bref från eder? Vårt bref ären I, inskrifvet i våra hjärtan, kändt och läst af alla människor, då det är uppenbart, att I ären ett Kristi bref, tillkommet genom vår tjänst, skrifvet icke med bläck, utan med lefvande Guds ande, icke på taflor af sten, utan på hjärtats taflor af kött. Men en sådan tillförsigt hafva vi genom Kristus till Gud, icke att vi af oss själfva äro skickliga att tänka något såsom af oss själfva, utan vår skicklighet är från Gud, hvilken ock har gjort oss skickliga att vara ett nytt för-

bunds tjänare, icke bokstafvens utan Andens, ty bokstafven dödar, men Anden gör lefvande. Men om dödens ämbete, som med bokstäfver var inristadt på stenar, framträdde i härlighet, så att Israels barn icke kunde se på Moses' ansikte för hans ansiktes härlighets skull, hvilket var försvinnande, huru skulle då

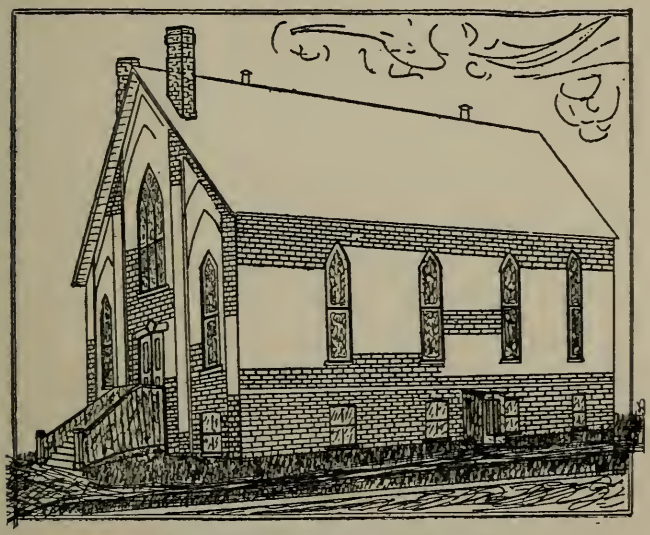

MISSIONSKYRKAN I PRINCETON.

icke Andens ämbete hafva ännu större härlighet! Ty om fördömelsens ämbete hade härlighet, så har rättfärdighetens ämbete en ännu mycket större härlighet." (2 Kor. 3:1-9).

"Därför, då vi hafva detta ämbete, efter den barmhärtighet, som oss vederfarits, så förtröttas vi icke,

utan hafva frånsagt oss alla skammens smygvägar och vandra icke i illfundighet och förfalska icke heller Guds ord, utan genom sanningens uppenbarande förorda vi oss hos hvarje mänskligt samvete inför Gud. Men om ock vårt evangelium är förtäckt, så är det förtäckt hos dem som varda förtappade, hos hvilka denna världens gud har förblindadt de otrognas sinnen, att för dem icke skall stråla ljuset af Kristi härlighets evangelium, hvilken är Guds afbild. Ty vi predika icke oss själfva, utan Kristus såsom Herre och oss själfva såsom edra tjänare för Jesu skull. Ty Gud är den som bjöd ljuset lysa utur mörkret och lyste in i våra hjärtan, på det att kunskapen om Guds härlighet i Jesu Kristi ansikte skulle framlysa." (2 Kor. 4: 1-8).

"Men i allt detta öfvervinna vi rikligen genom den som har älskat oss." (Rom. 8: 37).

Wedin var en ytterst självständig person. När Missionsförbundet bildades, var han på det högsta emot denna åtgärd, förnämligast därför att det ej antog en bestämd, formulerad trosbekännelse. Han fruktade, att Förbundet på grund däraf skulle blifva en organisation, som skulle komma att inrymma uti sig alla möjliga besynnerliga läromeningar. När emellertid Missions-synoden, hvilken Wedin tillhörde, såsom en organisation beslutade att ingå i Missionsförbundet, kom ju äfven Wedin in i detsamma. Detta kunde han likväl icke fördraga, hvarför han tog af-

sked af sina forna bröder under den förklaringen, att han ej ville "fiska i grumligt vatten", samt förenade sig med Augustana-synoden. Han stod dock ej länge kvar i nämda samfund. Under de senare åren stod han utan all samfundsförbindelse.

Wedin bodde under senare åren af sin lefnad dels i Texas och dels i Stotler, Kansas, där han predikade i ett skolhus för några liktänkande vänner. Han afsomnade i Aurora, Nebraska, den 11 april 1907.

I Lake Station, Indiana, hade svenskar börjat inflytta redan vid början af 1860-talet. Det öfvervägande antalet af dessa sympatiserade med den fria andliga verksamheten i hemlandet. En broder Jonson brukade här leda sammankomsterna och predika för sina landsmän. Augustana-synodens präster började äfven besöka Lake Station en och annan gång. Dessa gjorde på den tiden gällande, att de representerade den frikyrkliga riktningen, som då börjat framträda i Sverge och hade sin medelpunkt i Evangeliska fosterlandsstiftelsen. De sökte äfven intressera folket för att bilda en lutersk församling på platsen. Men de troende voro icke inne för något sådant. De kände sig nämligen ej förvissade, att Augustana-synoden representerade nämda riktning, och något församlingsbildande blef därför icke utaf. Detta oaktadt erbjöd sig en af nämda samfunds präster att betjäna dem då

de önskade fira nattvard, hvilket de gärna tillåto och kände sig tacksamma för.

Redan år 1865 hade Carl Johan Magnuson anländt till Lake Station direkt från Sverge. Han var född i Döderhult, Kalmar län, den 25 februari 1831 och blef omvänd till Herren år 1862. Någon tid efter Magnusons ankomst till platsen kallades han till att leda sammankomsterna. Sålunda kom han in i predikoverksamheten och tjänade med sina gåfvor till mycken välsignelse. Slutligen bildades äfven här en missionsförening af de troende, som intresserade sig för en sådan verksamhet.

C. J. MAGNUSON.

Omsider uppstod den frågan, om icke den som föreningen kallat till att predika evangelium, också borde betjäna de troende vid firandet af Herrens nattvard. Man började nämligen inse det oriktiga däri, att en predikant tillhörande Augustana-synoden skulle betjäna dem vid nattvardsbordet, då de i intet annnat afseende hade med nämda synod att skaffa. Frågan afgjordes så, att föreningen själf skulle fira denna måltid oberoende af de luterska prästerna. Sedan beslutades äfven att ingå till missionsföreningen i Chicago med begä-

ran om license för Magnuson. Sådan license beviljades honom ock, men först sedan han varit i Chicago och predikat för vännerna där och blifvit bekant för föreningen. År 1871 blef han af samma förening ordinerad till det heliga predikokallet. Magnuson verkade sedan i många år med stor framgång och var till mycken välsignelse för våra landsmän i detta land. Han gjorde vidsträckta missionsresor under en följd af år och blef därför väl känd öfver hela fältet. På senare tiden har han icke varit i aktiv verksamhet. Han är nu sedan flere år tillbaka bosatt i Loomis, Neb., där han åtnjuter ålderdomens stillhet och förbidar förlossningen samt den därpå följande sabbatshvilan.

Missionsvännernas verksamhet i Lake Station fortsatte under flera år med växande framgång. Troende familjer flyttade in tid efter annan och dessutom gick en kraftig väckelse fram på platsen, hvarigenom många syndare lades till Mästarens fötter. En annan broder, som tillhörde föreningen i Lake Station, vid namn N. P. Sakrison, verkade som dess predikant sedan Magnuson lämnat, och äfven han var sedermera för en tid anställd i Missions-synodens tjänst.

I Rockford, Ill., denna på svenskar så rika stad, började kyrklig verksamhet af olika samfund, i synnerhet metodister och luteraner, redan under början af 1850-talet. Första luterska församlingen därstädes

organiserades 1854. Bland de tid efter annan inflyttande svenskarna funnos några, som varit i beröring med den fria verksamheten i hemlandet och hade lärt sig värdera densamma. Dessa började redan så tidigt som år 1868 att samlas till enskilda möten för andlig uppbyggelse, ehuru de vid den tiden voro få till antalet. Sistnämda år ankom predikanten P. Undeen från Sverge och bosatte sig i närheten af Rockford, där han arbetade för en farmare. Omsider blef han bekant med några af dessa frikyrkligt sinnade kristna i staden. Han blef sedan deras ledare, predikade för dem och betjänade dem vid deras enskilda nattvardsfiranden. Samtidigt arbetade han för sitt uppehälle såsom målare i staden. Detta var början till missionsvännernas verksamhet i Rockford. Missionsförsamlingen därstädes organiserades dock ej förr än år 1875. Predikanterna P. Wedin och C. J. Magnuson voro de första, sedan Undeen lämnat, att besöka staden och predika därstädes. Församlingens förste stadigvarande predikant blef den välkände veteranen br. P. J. Lindell, nu bosatt i Moingona, Iowa.

Undeen föddes i Undenäs församling, Västergötland, den 13 augusti 1835. Om hans barndoms- och ungdomsår samt hans andliga erfarenheter under denna tid sakna vi all kännedom. Något före år 1865 bevistade han pastor Ahlbergs skola, hvarefter han verkade som kolportör i Evangeliska fosterlandsstiftel-

sens tjänst, förnämligast inom Värmland. År 1866 ingick han i äktenskap, men redan följande år dog hans maka, och han lämnades ensam med en liten moderlös dotter. Sedermera studerade han ytterligare ett år vid samma skola, hvarefter han år 1868 reste till Amerika och bosatte sig i närheten af Rockford, såsom redan är nämdt.

Vid det första missionsmötet i Chicago på sommaren 1869 var Undeen närvarande. Han blef sedan af missionsföreningen därstädes utsänd som respredikant. Men denna kallelse innehade han ej länge förrän han inträdde i amerikanska Generalsynodens tjänst. Det var sannolikt brist på pekuniärt understöd från den nybildade missionsföreningen i Chicago, som gjorde, att han kände sig föranlåten att taga detta steg. År 1870 ordinerades han af nämda synod och flyttade sedan till Swift County, Minnesota, för att verka bland svenskarna där och i andra delar af det stora Nordvästern. Under sin ihärdiga verksamhet på detta område rönte han en glädjande framgång. Ej så få af våra landsmän kommo till tron på Herren, och de redan troende drogos när-

P. UNDEEN.

mare hvarandra. Det var förnämligast genom Undeens verksamhet som missionsförsamlingarna i Red Wing och Minneapolis, Minnesota, samt i Lund, Wisconsin, kommo till stånd. När Missions-synoden stif-

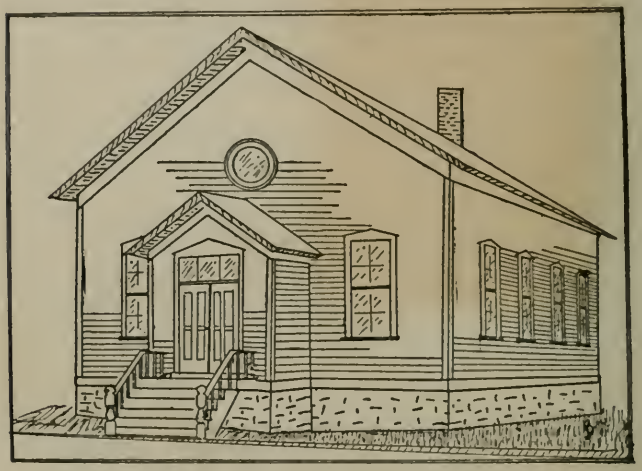

FÖRSTA MISSIONSHUSET I ROCKFORD.

tades år 1873 var Undeen med därom och verkade sedan under sina återstående dagar i förening med densamma. Efter en långvarig sjukdom afsomnade han den nionde februari 1876. Han hade då ett par års tid varit predikant i Lund, Wisconsin. Under sin vistelse i Rockford hade han ingått i äktenskap för andra gången, och vid sin död efterlämnade han en sörjande maka och fyra barn. Det femte föddes några dagar efter hans begrafning.

Undeen var såsom predikant mycket begåfvad. Hans textutredning och hans tillämpning af ordets sanningar utmärktes alltid af klarhet, reda och kraft. Han var högst originell i sin framställning. Om han stundom under föredraget lät sig ledas in i svåra labyrinter, fann han likväl alltid en utväg ur desamma. Han uppträdde med en bestämdhet, som ingaf respekt, och talade såsom den som känner sitt ämne. Han använde ofta humor och bitande satir. När han

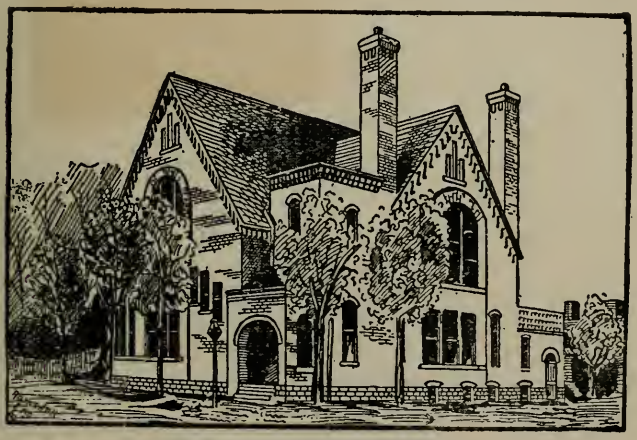

MISSIONSTABERNAKLET I ROCKFORD.

deltog i diskussioner, utmärktes hans anföranden alltid af klarhet och kraft, hvarför han i regeln vann folket för sina åsikter. På grund af allt detta var han en ganska inflytelserik man.

Men hans verksamhetstid blef mycket kort. Han

kallades hädan under sina bästa dagar. Herrens vägar äro underliga. Det alltjämt växande arbetsfältet gick därigenom förlustigt en efter människors sätt att räkna särdeles värdefull gåfva. Och de få predikanter som vid den tiden funnos, förlorade en trogen medkämpe i ledet. Andra arbetare skulle dock taga dennes plats, ty så var Herrens kärleksfulla rådslut och planer. Undeen blef emellertid den andre af våra banbrytare, som det behagade Herren att hemkalla till den eviga hvilan.

Med anledning af Undeens frånfälle säger Sanngren i sin rapport till Missions-synodens årsmöte i Princeton 1876 bland annnat: "Vi känna nu gemensamt en särdeles stor sorg och saknad efter vår broder Peter Undeen. Han blef genom en salig död i tron på Kristus kallad för att ingå i den evigt ljufliga hvilan den nionde sistlidne februari. I sin kallelse var han trogen och hade ett stort förtroende hos de kristna, var älskad af en troende maka och kära barn, hvilka nu känna saknaden störst. Skilsmässan från lifvet på jorden, hvarest han genomlefvat både sorg och fröjd, kom hvarken för honom eller oss oväntad. Redan förlidet år, då vi voro samlade hos honom och våra vänner i Stockholm, Wisconsin, var hans hälsa mycket klen, men han deltog likväl uti våra öfverläggningar under mötet. Frid öfver vår broders minne!"

FEMTE KAPITLET.

Brytningar i luterska församlingen i Galesburg, som föranleda bildandet af en ny församling därstädes.

I Galesburg, Illinois, började svenskar bosätta sig tidigare än på de flesta andra platser inom staten. Flere af de tidigt inflyttade voro Erik Janssons anhängare, hvilka öfvergifvit kolonien i Bishop Hill, men därmed ingalunda lämnat sina egendomliga, religiösa åsikter och tänkesätt. Metodisterna voro tidigt ute och i verksamhet i dessa trakter för att vinna såväl "erikjansarne" som alla andra svenskar för sitt samfund. Därjämte utöfvade äfven de amerikanska kongregationalisterna ett ansenligt inflytande öfver de på platsen boende svenskarna, hvilka så tidigt som i början af 1850-talet ej voro synnerligt talrika.

På grund af dessa förhållanden bland våra landsmän i Galesburg var det rätt svårt för pastor Esbjörn

att organisera en lutersk församling bland dem. Men han lyckades likväl till sist, dock blef församlingen i flera afseenden något olik andra luterska församlingar. Det var till denna församling den nu hänsofne d:r Hasselqvist ankom direkt från Sverge 1852. Bland de emigranter som vid denna tid anlände från vårt fädernesland till Galesburg, var det många som förde med sig en lefvande tro på Herren Jesus Kristus och hade i Sverge gjort bekantskap med den fria verksamhet, som då börjat uppstå under Rosenii, Ahnfelts, Stackelbergs och andra framstående mäns ledning. Hitkomna förenade sig de flesta med de luterska församlingen. Hasselqvist, som var en gudfruktig man och på den tiden mycket frisinnad, verkade som dess lärare till stor välsignelse och till många själars frälsning. Hans friare tendenser slogo också djupa rötter i församlingen, hvilka det sedan blef svårt, ja alldeles omöjligt att upprycka.

Luterska församlingen i Galesburg hade i likhet med andra luterska församlingar under dess tidigare dagar tillhört Norra Illinois-synoden. När sedan de svenska luterska prästerna skilde sig från denna synod samt togo församlingarna med sig och 1860 bildade Skandinaviska Augustana-synoden, voro flera inom församlingen i Galesburg högst missbelåtna med detta steg. Efter den tiden började också det stela och formella så småningom undanträng a det fria och

okonstlade vid gudstjänsterna, och ett exemplar af svenska kyrkans handbok fick sin plats på den stora bibeln i kyrkan. Mer och mer fingo de offentliga mötena prägeln af svenska statskyrkans liturgi, hvilket bekymrade de många troende, som lärt sig värdera och älska den fria lekmannaverksamheten i Sverge. År 1863 flyttade d:r Hasselqvist till Paxton och blef föreståndare för Augustana-synodens läroverk därstädes. Hans efterträdare i församlingen i Galesburg blef pastor Dahlsten. Den svenska kyrkans liturgi blef nu fullständigt införd i öfverensstämmelse med Augustana-synodens beslut, och samtidigt började äfven den fria nådens predikan blifva mer sällspord.

Otillfredsställda med detta förhållande började några troende ynglingar, som nyligen kommit från Sverge, att år 1867 samlas här och där i hemmen för bibelsamtal och bönemöten. Bland dessa var äfven den nu välkända predikanten S. W. Sundberg. Till dessa sammankomster samlades rätt mycket folk. Flera vaknade upp öfver sina synder och kommo till tron på Herren. Men mötena ogillades likväl af församlingens pastor, hvarför han i sina predikningar varnade för desamma. Han fruktade nämligen att de skulle föranleda separation från kyrkan. Men under det han varnade för dessa sammankomster, tillät han den ogudaktiga ungdomen att utan bestraffning fortsätta sina syndiga samkväm. Detta tillvägagående väckte

naturligtvis missnöje hos de allvarliga och tänkande inom församlingen, påskyndade den fruktade separationen och gjorde den alldeles oundviklig.

De troende å sin sida voro mycket frimodiga i Herren och läto sig ej afskräckas eller hindras af pastorns motstånd. De tvärtom föreställde honom det otillbörliga i hans beteende och framhöllo hur mycket bättre det vore, om han mer bekymrade sig om de oomvändas frälsning i stället för att motarbeta de sammankomster, genom hvilka syndare hade blifvit förda till sanningens kunskap. I sin ungdomliga ifver kanske dessa troende stundom gingo ovisligt tillväga och onödigtvis retade motparten, hvilket ju ingalunda bör försvaras. Men de drefvos likväl af kärlek till Herren och af nit för själars frälsning, något man alltid måste respektera. På grund däraf var det ock som Herren välsignade deras bemödanden.

Men för att nu gifva läsaren ytterligare inblick i de händelser, som slutligen föranledde bildandet af den nuvarande missionsförsamlingen i Galesburg, vilja vi här anföra följande utdrag ur församlingens historik, skrifven af dess förre pastor, Hjalmar Sundqvist, och uppläst vid församlingens tjugufemte årsfäst den 27 augusti 1893:

"Då Augustana-synoden på försommaren 1868 höll sitt årsmöte i Carver, Minn., sände församlingen en särskild begäran till detta möte med hänsyn till de

S. W. SUNDBERG.

inom församlingen rådande förhållandena. Denna begäran, som sändes genom ett lekmannaombud, innehöll hufvudsaklingen att Guds ord måtte rent och klart predikas i församlingen liksom förr, att de stela formerna vid gudstjänsterna skulle afskaffas samt att församlingens ombud skulle hafva tillträde till alla sammanträden vid synodens årsmöte.

Då dessa fordringar af synoden ansågos allt för egenrådiga och förmätna, och då dessutom ingen lekman kunde beviljas tillträde till ministerii förhandlingar, som utgjorde en viktig del af synodalmötet, tillbakavisades denna begäran, och d:r Hasselqvist i förening med ett par andra pastorer kommo för att å synodens vägnar tillrättavisa församlingen för dess djärfva tilltag. I skarpa och allvarliga ordalag bestraffade han det förmenta självsvåldet och förmanade till lydnad och underdånighet. Därefter uppmanade han alla, som ville troget blifva vid den luterska kyrkans rena lära och af ålder häfdade kyrkobruk, att resa sig upp. Nästan alla i församlingen stego nu upp, och tårar strömmade från mångas ögon. Sedan alla återtagit sina platser, uppsteg en man i församlingen och uppmanade alla, som ville förblifva vid Guds enkla oförfalskade ord, att gifva det tillkänna med att stiga upp. Omkring ett 40-tal män och kvinnor reste sig nu, hvarefter mötet i all korthet afslutades. Härmed var brytningen så godt som afgjord,

ehuru icke något vidare steg företogs förrän nya svårigheter inställde sig, som gjorde brytningen fullständig.

Vid denna tid anlände från Sverge en troende och varmhjärtad lekmannapredikant vid namn Bergensköld. Han hade i några år studerat vid Fjellstedtska skolan i Uppsala och därefter tjänstgjort som brukspredikant hos grefve Stackelberg på Öfverums bruk. Han hade flere vänner bland de troende i Galesburg, hvilka gärna önskade att han skulle predika någon gång i kyrkan. Då detta emellertid af församlingens pastor icke kunde beviljas, alldenstund Bergensköld var Rosenii och Stackelbergs lärjunge, anordnades af dennes vänner, af hvilka flere voro diakoner i församlingen, mindre möten i husen, där han predikade evangelium med Andens frimodighet och kraft. Då dessa möten fortsatte, sammankallade pastorn kyrkorådet för att rådgöra samt vidtaga mått och steg gent emot den tilltagande 'nyevangelismen'. Till detta möte hade han äfven inkallat Hasselqvist samt pastorerna E. Carlson från Chicago och Svenson från Andover. De medlemmar af kyrkorådet, som mottagit och befordrat Bergensköld, fingo nu en allvarlig bestraffning, hvilket var allt som kunde göras åt saken. Den skarpa förmaningen synes dock icke haft åsyftad verkan, ty nu begynte allt flera möten att hållas i husen.

En kväll i augusti månad samlades fem af församlingens diakoner samt en del andra Guds ords vänner hos Olof Johnson, föreståndaren för söndagsskolan, för att rådgöra om sakernas ställning. Bergensköld var vid detta tillfälle icke med. Mötet öppnades af Olof Johnson med bön, hvarefter han i ett kort tal framställde den kyrkliga ställningen sådan den var. Han förklarade såsom sitt beslut att utgå ur församlingen. De flesta delade hans känslor, och så beslutades då och där att bilda en missionsförening efter svenskt mönster. Vid ett senare möte kom ock en sådan till stånd, då omkring 40 personer antecknade sina namn såsom föreningens första medlemmar. En sal hyrdes, hvarest Bergensköld predikade, och mycket folk samlades omkring Guds ord.

Allt eftersom verksamheten tillväxte, blef det tydligt, att ett eget samlingshus erfordrades. Därmed insågs äfven nödvändigheten af att organisera verksamheten till en lagligen inkorporerad församling med ordinerad lärare. Bergensköld var lekman från Sverige, och här i landet fanns då intet inkorporeradt samfund, till hvilket han ville eller kunde ansluta sig. Missionsförsamlingar efter nutida mönster hade då icke ännu uppstått i landet, hvarför det här gällde att handla på egen hand och efter bästa förstånd.

Många inom den nybildade föreningen hade ännu kvar en viss förkärlek till Norra Illinois-synoden, och

det hade kommit till deras kännedom, att det inom denna synod fanns en dansk pastor vid namn C. Anderson, hvilken äfven kunde tala svenska. Då nu Norra Illinois-synoden skulle hafva sitt årsmöte i november månad, beslöts, att ett ombud skulle sändas för att underhandla med synoden om anslutning till densamma, samt om att nämde Anderson i så fall skulle få komma och blifva församlingens predikant.

C. ANDERSON.

Till sådant ombud valdes J. P. Johnson, hvilken reste och återkom med gynsamt svar. Pastor Anderson skulle snart komma och underhandla med församlingen. Han kom, och sedan han predikat några gånger och blifvit bekant samt framstält Norra Illinois-synodens bekännelse och konstitution, beslöts, att församlingen under namn af Andra Ev. Luterska församlingen i Galesburg, skulle antaga nämda konstitution och ansluta sig till Norra Illinois-synoden. Därefter valdes C. Anderson enhälligt till församlingslärare. Han tillträdde på våren 1869, då Bergensköld afflyttade till Iowa.

Den första frågan för den nybildade församlingen blef nu att anskaffa ett eget samlingshus. Omkring

5,000 dollars insamlades på en kort tid för detta ändamål. En byggnadstomt inköptes för 1200 dollars, och sedan skred man raskt till verket, så att innan hösten kom stod kyrkan färdig. Men den hade byggts både större och kostbarare än först var ämnadt, så att den medförde en skuld på 5,000 dollars.

Från början höll församlingen strängt på den principen, att blott troende skulle få vara medlemmar. Den var i det afseendet en verklig missionsförsamling. Men sedan hon blef ansluten till Norra Illinois-synoden och en egen kyrka blifvit uppförd, inträdde en ledsam slapphet i tillämpningen af denna ursprungliga princip, hvilket förorsakade många ledsamheter och strider. — Det var först under J. G. Sjöqvists verksamhetstid i Galesburg, hvilken tog sin början 1876, som man gjorde försök att återföra församlingen till dess ursprungliga princip med afseende på villkor för medlemsskap. Fullständigt genomförd blef dock icke denna reform förrän under E. G. Hjerpes verksamhet i församlingen, då församlingstukten ytterligare skärptes och många uteslötos på grund af okristligt lif och vandel. Sedan dess har det varit församlingens allvarliga sträfvan, att så långt människor af det yttre kunna döma endast intaga sådana, som genom ett kristligt lif bevisa att de höra Herren till."

Denna församling är den nuvarande missionsför-

samlingen i Galesburg, hvilken, fastän hon en tid var ansluten till Norra Illinois-synoden, är som en organisation betraktad näst den äldsta af missionsförsamlingarna i Amerika. Den bildades nämligen endast några veckor senare än missionsföreningen i Swede Bend. Men församlingens anslutning till ofvannämda samfund medförde vissa svårigheter för densamma, hvilket vi redan sett, och det hade dessutom menliga följder äfven för missionsvännernas verksamhet i hela landet. Ty därigenom att hon ingick till Norra Illinois-synoden fick detta samfund åter en anknytningspunkt bland svenskarna och blef i tillfälle att på nytt börja verksamhet bland dem. Och alldenstund missionsvännerna i allmänhet ej sympatiserade med nämda synod, lades ett stort hinder i vägen för den harmoni och endrägt, som annars utan tvifvel hade blifvit rådande under missionsvännernas första verksamhetstid.

Men att nu denna söndring inträdde, kan man dock ej lägga församlingen till last, ty hon förenade sig icke med omnämda samfund i syfte att afsöndra sig från de öfriga missionsvännerna i landet. Hon tog detta steg i bästa afsikt och kunde icke då se följderna däraf för verksamheten i sin helhet. För de troende som utgått ur augustanaförsamlingen, var intet mer naturligt än att under deras dåvarande belägenhet vända sig till nämda synod, med hvilken de

förr genom den nämda församlingen stått i förbindelse och för hvilken de fortfarande hyste förtroende. För synoden var det ock helt naturligt att räcka församlingen en hjälpsam hand, alldenstund samfundets

MISSIONSKYRKAN I GALESBURG.

intressen därigenom kunde främjas och det möjligen kunde lyckas återvinna hvad det förlorade bland svenskarna, då de luterska församlingarna utträdde och Augustana-synoden bildades.

C. Anderson var synbarligen en företagsam och driftig man med ett utprägladt samfundssinne, äfven om han icke alltid visade det senare. Genom sin bildning och sin bekantskap med amerikanska förhållanden var han i stånd att göra insatser i missionsarbetet bland svenskarna, som ingen af den nya verksamhetens banbrytare vid den tiden kunde göra. Men det oaktadt lyckades han ej att framgångsfullt genomföra sina planer. Detta hindrade hans verksamhet högst väsentligt. År 1871, medan han ännu var kvar i Galesburg, började han utgifva tidningen Sions Baner, hvilken till en början intog en vänlig ställning i förhållande till missionsvännerna och utöfvade därför ett godt inflytande till förmån för deras verksamhet. Men egentligen var tidningen ett organ för Norra Illinois-synodens eller rättare luterska Generalsynodens verksamhet bland svenskarna. Det var endast nämda samfunds verksamhet som den helhjärtadt understödde. På grund däraf förekom stundom sådant i tidningen som ej skulle ha inkommit, om dess utgifvare varit helt tillgifven missionsvännerna. Nämda tidning var emellertid den första i Amerika, som på något sätt gaf dem erkännande, och därför vann den snart en ansenlig spridning bland dem.

Genom tidningen kom Anderson i nära beröring med missionsvännerna och lyckades utöfva ett visst inflytande öfver dem. Omsider började han enskildt

samtala med de ledande bröderna om önskvärdheten af att få till stånd ett "missionssamfund" bland svenskarna. Hans plan var att förena de olika missionsföreningarna, som då funnos, till en organisation, som kunde anslutas till luterska Generalsynoden. Till en början nämde han ej något om en sådan anslutning, men sedermera medgaf han, att detta var hans plan. Han lärde sig emellertid inse, att planen var outförbar, hvarför han sade sig vilja vara med om att bilda en självständig förening af de missionsvänner som funnos i olika delar af landet. På ett möte hållet i Princeton, Ill., i juli 1871, dryftades ock frågan om bildandet af en sådan förening. Men de flesta af mötets deltagare synas hafva misstänkt, att de därigenom på ett eller annat sätt skulle föras in i världskyrkoväsendet igen. På grund däraf togos inga mått och steg till en sådan förenings bildande vid nämda tillfälle.

Vid ett senare hållet möte tillsattes emellertid en "Centralbestyrelse för den skandinaviska missionen i Förenta staterna". När Anderson sedan i Sions Baner meddelade allmänheten därom, framställde han nämda styrelse såsom varande en afdelning af luterska Generalsynoden, ehuru det aldrig hade beslutats, att den skulle stå i förbindelse med synoden i fråga. Detta Andersons obetänksamma tillvägagående väckte naturligtvis stort uppseende och allmänt missnöje hos

alla, som hade med denna styrelse att skaffa. Följden blef, att densamma upplöstes utan att hafva uträttat något alls för den skandinaviska missionen. Denna Andersons misslyckade åtgärd bidrog ingalunda till att stärka hans förtroende eller öka hans inflytande bland missionsvännerna. Ej heller väckte det sympati för den synod, han tillhörde, och i hvars gemenskap han sökte införa dem. Genom denna handling visade han tydligt, att han ej var mannen att såsom ledare gå i spetsen för missionsvännerna i Amerika.

På våren 1873 lämnade Anderson Galesburg och flyttade till Keokuk, Iowa. Där hade redan 1870 en församling blifvit bildad, hvilken anslutit sig till Norra Illinois-synoden. Här ämnade han upprätta en skola för utbildandet af predikanter och sålunda på detta sätt främja en sådan verksamhet bland svenskarna, som han själf önskade få till stånd. Längre fram i vår berättelse skola vi något vidröra denna skolverksamhet och visa hvilket inflytande den utöfvade bland missionsvännerna.

Det var i Galesburg den nu välkände veteranen bland predikanterna S. W. Sundberg, nu bosatt i Chicago, började sin verksamhet som evangelii förkunnare. Redan 1867, då han ännu var medlem af luterska församlingen i Galesburg, blef han af dess pastor utsänd åt olika håll för att predika. Ung, varmhjärtad och nitisk för själars frälsning, rönte

han stor uppmuntran i denna sin verksamhet. När omsider separationen förekom, var Sundberg en af dem som utgingo ur den gamla församlingen för att bilda en ny sådan. Han tog sedan verksam del i den nybildade församlingen, och då Anderson efter några års arbete i densamma lämnade Galesburg, fick han taga ledningen af församlingen om hand, tills hon omkring ett år senare erhöll ordinarie lärare. Men sedan han på detta sätt blifvit invigd i den andliga verksamheten, dröjde det ej länge, förrän han kallades att ägna hela sin tid åt evangelii verksamhet. Han har sedan dess med framgång och till stor välsignelse verkat på olika ställen både i östern och västern.

SJÄTTE KAPITLET.

Verksamhet i Kansas och Minnesota.

Vid slutet af 1860-talet började den egentliga invandringen af svenskar till staten Kansas. Många vid nämda tid från Sverge anländande emigranter slogo sig ned i den bördiga och då ännu glest befolkade "Solrosstaten". Bland dessa var äfven d:r O. Olson, sedermera under en följd af år föreståndare för Augustana-synodens läroverk i Rock Island. I hans sällskap från Sverge voro rätt många "läsare", och de slogo sig ned i trakten af nuvarande Lindsborg för att där bryta ny mark. Men det var ej blott emigranter från Sverge utan äfven många svenskar från andra stater, som grepos af den då härjande "kansasfebern", flyttade till denna bördiga stat och "togo land". På grund häraf erhöll Kansas på en jämförelsevis kort tid en talrik svensk befolkning.

Bland dessa inflyttade landsmän började kyrklig verksamhet först af luterska Generalsynoden. Några af dess predikanter, såsom den förut omnämde C. An-

derson och äfven C. J. Lindahl, som en tid varit anställd i missionsföreningens i Chicago tjänst, samt en pastor Sheleen, besökte nämligen olika platser inom staten och predikade för svenskarna. Genom deras bemedling kom en svensk församling till stånd i Topeka. Ofvannämde d:r Olson, som i hemlandet verkat åtskilligt i förening med den friare riktningen, förenade sig efter sin ankomst till Amerika med Augustana-synoden och gjorde sedan en kraftig insats i nämda samfunds verksamhet i Kansas såväl som i hela landet.

Men äfven missionspredikanter besökte Kansas ganska tidigt. Redan 1869 hade de gjort sig kända på detta fält. Den första af dessa besökande missionspredikanter var C. J. Magnuson från Lake Station, Ind., kort därefter kom äfven C. P. Mellgren från Princeton, Ill. Den förut omnämde predikanten H. Blom flyttade på hösten 1870 från Des Moines, Ia., till Enterprise, Kansas, och blef således den förste missionspredikanten att bosätta sig inom staten. År 1873 flyttade C. P. Mellgren från Princeton, Ill., och bosatte sig i Osage City, Kansas. Han var den förste svenske predikanten att bosätta sig på nämda plats.

När Blom kom till Enterprise fanns det, så långt man kunde utröna, endast tre personer där i trakten, som voro i sann mening kristna. Före denna tid hade svenskarna på platsen om söndagarna brukat

samlas i något hem för att läsa en predikan. Men sammankomsterna afslutades vanligen med kalas, då bränvinsflaskan aldrig saknades. Det var således ej synnerligt ljust i andligt afseende bland våra lands-

MISSIONSKYRKAN I LINDSBORG.

män i Enterprise. Blom började nu emellertid samla folket och förkunnade frälsningens budskap för dem. Hans bemödanden i detta afseende blefvo äfven till välsignelse. Under sin tjugutvå-åriga vistelse i Enter-

prise hade han glädjen att vid flera tillfällen bevittna andliga väckelser bland folket.

År 1871 på hösten gjorde Blom en resa till Salina, Kansas, för att där erhålla lagliga rättigheter till sitt "homestead". Han var då fullkomligt obekant för folket i Salina. Men bland främlingarna träffade han snart en artig landsman, som ehuru själf icke troende, likväl anordnade ett möte i en gammal affärslokal, där Blom fick tillfälle att predika för de svenskar, som samlades. Bland åhörarne vid detta möte funnos icke så få troende från Jönköping och omnejd. Det säger sig självt, att dessa blefva glada öfver detta oväntade tillfälle att få höra evangelium predikas. De bådo Blom enträget att snart besöka dem igen, hvilket han äfven lofvade göra. Sålunda började han besöka Salina och Salemsborg en gång i månaden. Vid jultiden 1873 erhöll han kallelse att såsom predikant betjäna dessa platser samt Lindsborg. Denna kallelse antog han på villkor att han med sin familj skulle få bo kvar i Enterprise. På detta sätt fick Blom ett mycket stort och vidsträckt verksamhetsfält. Hans pastorat sträckte sig ända från Enterprise till McPherson.

Som vi redan nämnt bildades af Genralsynoden en svensk församling i Topeka. Denna församling bestod nästan uteslutande af sådana medlemmar som voro främmande för andligt lif och sann kristendom.

Men i staden funnos redan 1869 några troende svenskar, som sympatiserade med den fria verksamheten i hemlandet och hvilka icke anslöto sig till omnämda församling, af det skäl att dess medlemmar voro icke troende. Samma år anlände den nu välkände predikanten Peter Persson i Topeka till Kansas och bosatte sig i nämda stad i januari 1871, där han erhöll arbete som stenhuggare. Han var bördig från Jerboås socken i Västmanland och född den 5 oktober 1841. I likhet med andra troende på platsen och af samma skäl som dessa förenade han sig ej med församlingen därstädes. Vid Mellgrens första besök i Topeka fick han tillåtelse att predika i den svenska kyrkan, men då han några veckor senare kom tillbaka var den stängd för honom. Följaktligen måste Persson och andra, som önskade höra Mellgren predika, skaffa en annan samlingssal, hvilket ock skedde utan synnerlig svårighet.

PETER PERSSON.

Persson blef emellertid, utan att beräkna det, ledaren för de troende på platsen. Att han hade gåfvan att predika, synes ha varit klart för de öfriga bröderna. Men själf höll han sig blygsamt tillbaka och var

icke angelägen om att beträda predikantens bana. I juni 1876 blef han emellertid uppsatt på programmet såsom en af talarne vid ett missionsmöte i Osage City. Han gaf då vika för sina bröders önskan och predikade under mötet. Sedan den tiden måste han äfven predika hemma i Topeka. Sålunda framdragen, började han sin egentliga verksamhet som evangelii förkunnare och har nu icke mindre än trettioett år betjänat missionsförsamlingen i Topeka som dess predikant. Han är nämda församlings förste och hittills ende predikant. Och församlingen är den första och enda församling, han betjänat. Persson har utfört ett betydelsefullt missionsarbete ej blott i Topeka utan äfven inom staten som ett helt och kan därför med skäl räknas som en af banbrytarne i Kansas, ehuru hans egentliga verksamhet som predikant icke började förrän år 1876.

Jämte de redan nämda banbrytarne i Kansas voro flera andra, hvilka utförde ett för vår verksamhet inom nämda stat grundläggande arbete. Till dessa räkna vi de hemförlofvade predikanterna E. O. Staf och William Pierson; äfven C. F. Pohlhammar samt C. R. Carlson och A. Larson jämte flera andra.

I Kansas bildades redan i augusti 1877 en distriktkonferens, den första i sitt slag bland misisonsvännerna, hvilken utgjordes af församlingar tillhörande Missions-synoden. Konferensens mål var att förena

församlingarna inom staten till gemensamt arbete för missionsverksamhetens utveckling bland svenskarna i Kansas. Konferensen var ansluten till Missions-synoden och sände därför ombud till dess årsmöten. Vid konferensens årsmöte 1878 voro tio församlingar representerade genom sjutton ombud. Konferensens första styrelse bestod af John Ferm, C. R. Carlson och A. P. Brand, alla från Lindsborg, Kansas.

I Minnesota, svenskarnas stat, började våra landsmän bosätta sig redan på 1850-talet, förnämligast i sydöstra delen af staten. När den stora emigrationsströmmen i slutet af 1860-talet började inkomma, grenade den ut sig äfven till denna del af landet, och många af vår nation bosatte sig i städerna och på landsbygden i nämda stat samt i närgränsande delar af det stora Nordvästern. Bland dessa funnos äfven sådana som voro troende och hvilka kommo direkt från härdarna af de andliga väckelserna i Sverge. De funno ej förhållandena här med afseende på andligt lif och verksamhet såsom de voro i hemlandet och kände sig på grund häraf ej riktigt belåtna. I allmänhet deltogo de likväl i den luterska verksamheten på de platser, där de kommo att bo.

I St. Paul funnos några troende unga män, hvilka i juli 1869 bildade en liten förening, som under studerande J. Anjous ledning samlades till enskilda möten för andlig uppbyggelse och Guds ords betraktande.

Bland dem som deltogo i dessa möten och stundom äfven hade ledningen af desamma var den nu för länge sedan hemkallade predikanten Olof Berggren, som redan då hade börjat offentligen vittna om Herren. Den lilla missionsföreningen upplöstes emellertid följande år, och dess medlemmar förenade sig med Augustana-församlingen. Det dröjde likväl icke länge förrän omständigheterna fogade det så, att de åter nödgades utträda och oberoende af nämda församling söka sin uppbyggelse. Detta ledde sedan till bildandet af Svenska evangeliskt luterska missionsförsamlingen i St. Paul. Berättelsen härom är i korthet följande:

En troende man vid namn Fröding, som i några år vistats i St. Paul, reste år 1872 till Chicago, där han kom i beröring med några kristna vänner, tillhörande den tre år tidigare bildade missionsföreningen därstädes. Dessa inbjödo honom till en liten sal på Archer Ave., där de brukade samlas omkring Guds ord, sedan deras missionshus i den stora branden blifvit lågornas rof. Här fick han höra J. M. Sanngren predika, hvilket blef honom till stor uppmuntran och vederkvickelse. Han talade med Sanngren om vännerna i St. Paul och bad honom om möjligt besöka dem samt skref till St. Paul och uppmanade sina vänner att mottaga Sanngren som en broder, ifall han kcmme till St. Paul.

Det dröjde ej länge förrän Sanngren kom. Det var en kväll på hösten 1873, vid det vanliga veckomötet i ett sidorum af Augustanakyrkan, som Sanngren första gången predikade i Minnesotas hufvud-

FÖRSTA MISSIONSHUSET I ST. PAUL.

stad. Han hade vid det tillfället till text psalmistens ord: "Såsom en fader förbarmar sig öfver barnen, så förbarmar sig Herren öfver dem som frukta honom," och han talade med ledning af dessa dyrbara ord på ett sätt som endast han kunde göra. Det var för de

nådehungrande själarna ett ljufligt och gladt budskap. Ehuru detta första besök af Sanngren blef mycket kort, var det likväl af den största betydelse för missionsvännernas verksamhet i St. Paul. Det lefver

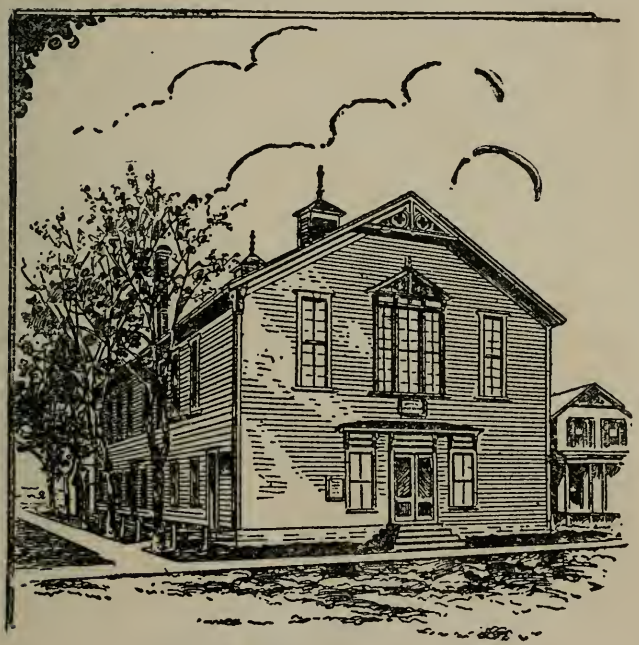

ANDRA MISSIONSHUSET I ST. PAUL.

ännu i tacksamt minne hos de äldre medlemmarna i församlingen.

På tacksägelsedagen samma år kom en annan af den nya verksamhetens banbrytare på besök till staden. Det var P. Undeen, och äfven han predikade i

den luterska församlingens kyrka, hvilken de flesta af hans vänner då ännu tillhörde. Men församlingens tillmötesgående i detta afseende skulle snart taga slut. Flertalet af medlemmarna, och pastorn i synnerhet, voro allt annat än vänligt stämda gent emot missionspredikanterna och deras verksamhet. Vid ett besök af predikanten C. J. Magnuson i januari 1874 beslutades genom öppen omröstning i församlingen, att inga andra predikanter skulle få uppträda i dess kyrka än de, som formligen tillhörde Augustana-synoden. Detta beslut blef afgörande för framtiden. Missnöjda med denna sakernas utveckling utgingo sexton personer ur församlingen. Tillika med några andra, som slöta sig till dem, samlades dessa i husen till uppbyggelse, sjöngo Ahnfeldts och Rutströms sånger och läste ur Pietisten.

Längre fram på våren samma år uppmuntrades den lilla skaran af ett besök af predikanten P. Wedin från Princeton, Ill. Han predikade den 17 mars för vännerna, som hade samlats hos A. Skoog, fader till den välkände sångförfattaren A. L. Skoog. Tanken på att bilda en missionsförsamling på platsen var redan då föremål för samtal och öfverläggning. Och den 21 nästföljande april, då skaran åter var samlad hos Skoog, beslutades i Herrens namn att bilda en missionsförsamling i St. Paul. Tjugufyra personer antecknade sina namn för medlemskap, konstitution

blef antagen och en styrelse af elfva personer invaldes. Charles Wallblom blef församlingens förste ordförande och A. Skoog dess sekreterare.

I grannstaden Minneapolis funnos äfven åtskilliga troende, som sympatiserade med den frikyrkliga rörelsen i Sverge, och hvilka vid början af 1870-talet brukade samlas i hemmen till enskild uppbyggelse. Augustana-synodens präster sökte göra gällande, att de representerade just den fria verksamheten i Sverge. På grund däraf hade de flesta af dessa troende äfven i Minneapolis slutit sig till Augustanaförsamlingen. Med tiden blef det likväl klart, att Augustana-synoden och dess prästerskap lutade starkt åt statskyrkan och föredrogo att betraktas som dess representanter i Amerika. I samma mån lärde de troende sig inse nödvändigheten af en mer fri och af nämda samfund oberoende verksamhet. Några af dessa samlades därför i hemmen, läste Pietisten med hvarandra, och sökte på detta sätt själens uppbyggelse. Den förut omnämde studeranden John Anjou från St. Paul brukade äfven besöka staden emellanåt för att predika för dem. De missionspredikanter, som först besökte Minneapolis, voro P. Undeen och J. M. Sanngren, hvilka predikade därstädes på hösten 1873. Kort därefter fingo missionsvännerna besök af predikanterna C. J. Magnuson, P. Wedin, C. P. Mellgren och J. P. Lindell.

På hösten 1874 blef det fråga om att bilda en

missionsförsamling bland de troende i Minneapolis. Ett möte hölls för det ändamålet den sjätte oktober hos en af vännerna vid namn Gabriel Erikson. Då och där bildades Svenska evangeliskt luterska missionsförsamlingen i Minneapolis, numera känd som Tabernakelförsamlingen. Församlingens förste ordförande blef Nels Selvander, nu bosatt i Red Wing, och dess förste sekreterare E. Anderson. Det torde hafva varit mellan tjugu och trettio personer, som räknades till den nybildade församlingen, ehuru man ej vet det bestämda antalet. Man praktiserade nämligen ej från början att formligt inskrifva medlemmarna. Det var först då Lidman år 1877 antog församlingen, som en bättre ordning infördes i detta afseende. Under åren 1875 och 1876 predikade den nu hänsofne C. M. Youngquist i St. Paul och Minneapolis, under det han samtidigt studerade i förstnämda stad. Församlingarna i tvillingstäderna vid Mississippi voro på den tiden ännu mycket små, och den andliga verksamheten var i dess linda. Men de växte till i styrka, ty Herren välsignade sitt ord till uppbyggelse för de troende och äfven till frälsning för några, som förut lefvat främmande för Gud.

Ungefär vid den tid då en mera fri verksamhet påbörjades i St. Paul och Minneapolis, förbereddes en liknande verksamhet äfven på flera andra ställen inom staten. Församlingarna i Cannon Falls, Spring

Garden och Red Wing, Minn., och Lund, Wis., räkna sin uppkomst från denna tidigare verksamhetstid. Längre västerut såsom i Swift och Kandiyohi counties, började förutnämde P. Undeen år 1870 att verka i Generalsynodens tjänst. Genom hans trägna arbete vunnos många för Herren, och en liten församling blef äfven bildad i närheten af hans hem i Swift county, hvilken dock ej ägde bestånd synnerligt länge. Genom sina vidsträckta predikoresor både inom och utom staten förberedde han fältet för den friare verksamhet, som snart skulle komma till stånd i dessa trakter. När sedan Missions-synoden bildades, år 1873, och Undeen förenade sig med densamma, drogs folkets uppmärksamhet och intresse också till Missions-synoden.

En annan banbrytare för vår verksamhet i Minnesota är den välkände veteranen bland predikanterna J. G. Sjöqvist, bosatt i Dassel, Minn. Sjöqvist är född i Sunne, Värmland, den 12 dec. 1837. I unga år blef han omvänd till Herren och började snart därefter verka för sina medmänniskors frälsning. Han bevistade en tid pastor Lundborgs missionsskola i Grythyttehed och erhöll där sin förberedelse för predikokallet. Sedan han verkat några år som predikant i hemlandet, reste han till Amerika. Här verkade han vid slutet af 1860-talet och sedan en tid bortåt som lutersk pastor i förening med Generalsynoden. Sålunda betjänade han för en tid de lutherska församlingarna

i St. Paul och Minneapolis. Men han reste dessutom i andra delar af staten och förkunnade evangelium för våra landsmän. Han ådagalade ett outtröttligt mod i detta arbete och utstod många vedermödor under nybyggarelifvets tidigare dagar. Men hans arbete var icke förgäfves. Själar blefvo födda till sanningens kunskap, och de troende som bodde förskingrade här och där, fingo genom hans predikan uppbyggelse och välsignelse till sina själar. Han verkade i Galesburg, Ill., år 1876, hvarefter han upptog verksamheten i Dassel och betjänade sedan församlingen därstädes i öfver tjugu år.

J. G. SVENSSON.

Till banbrytarne för missionsvännernas verksamhet i Minnesota böra äfven räknas den för många år sedan afsomnade predikanten Berggren från St. Paul, A. Sundberg, nu bosatt i Sverge, J. F. Gillberg, J. P. Grubb, John Bodman, J. P. Rodberg m. fl. Ett par af dessa bröder hade en längre eller kortare tid verkat som katecheter inom Augustana-synoden men öfvergingo till missionsvännerna, när nämda synods ledare och representanter började intaga en mer konservativ hållning i kyrkligt hänseende. Missionsvännernas verk-

samhet utvecklades emellertid äfven i Minnesota öfver all förväntan fort. Genom invandringen af sådana kristna, som i Sverge stått i förbindelse med den frikyrkliga rörelsen, underlättades dess utveckling

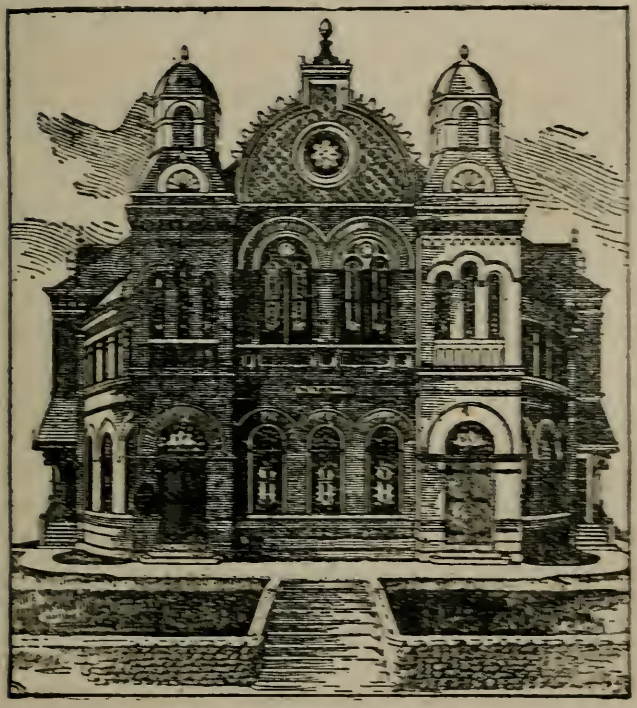

SVENSKA TABERNAKLET I ST. PAUL.

högst väsentligt. Guds eget ord, predikadt i Andens och kraftens öfvertygelsevisning, bar dessutom frukt till människors omvändelse och frälsning och till Guds eget förhärligande.

SJUNDE KAPITLET.

Den första samverkan mellan de olika missionsföreningarna. Missions-synoden bildas. Dess första verksamhetsår.

I det föregående af vår berättelse hafva vi påpekat, huru missionsvännerna under åren 1867-1871 bildade församlingar och grundlade en självständig verksamhet på olika platser i de mellersta staterna. Dessa sålunda bildade församlingar eller missionsföreningar, som de vanligen kallades, blefvo utgångspukter för en lifskraftig, andlig verksamhet. Inflytandet af dessa sträckte sig till närliggande trakter, där våra landsmän hade börjat bygga och bo. Genom predikanterna, som vid samma tid kommo in i arbetet, befordrades missionsvännernas verksamhet i Amerika ganska fort. Den var stadd i hastig utveckling. Under loppet af några få år hade grupper af missionsvänner uppstått på vidt skilda orter i landet.

När missionsmötena vid slutet af 1860-talet började hållas, först i Chicago och Princeton och sedan på andra platser, drogos därigenom dessa liktänkande kristna tillsammans. De fingo genom dessa möten ett ypperligt tillfälle att lära känna hvarandra och den verksamhet som på de olika platserna börjat framväxa. Missionsmötena blefvo det första föreningsbandet mellan missionsvännerna i Amerika.

När ett missionsmöte skulle hållas på en viss plats, infunno sig de troende från närliggande trakter så allmänt som möjligt. Ofta färdades de långa vägar med hästskjuts och på järnvägar för att vara med vid en sådan för dem efterlängtad högtid. Det var självklart, att ett antal af de troende i Princeton skulle besöka missionsmötena i Chicago. Och när princetonboarna anordnade ett missionsmöte, kunde de alltid påräkna besökande från vännkretsen i Chicago. Den 104 mil långa järnvägsresan och därmed förenade omkostnader hindrade dem ej att resa till högtiden. De ansågo det ej heller vara tidsspillan att på detta sätt ägna några dagar uteslutande för andlig uppbyggelse. Och såsom missionsvännerna i Chicago och Princeton flitigt besökte hvarandras missionsmöten, så gjorde de i allmänhet äfven på andra platser. På grund af detta förhållande spredo missionsmötena på den tiden rik välsignelse till mycket vida kretsar.

Predikanterna på den tiden besökte också allmänt missionsmötena. De voro då ännu få till antalet och beflitade sig allmänt om att besöka sådana möten. De behöfdes nästan allesammans vid ett missionsmöte. Församlingarna funno ock detta helt naturligt. Följaktligen knotade de icke för att deras predikanter voro borta vid sådana tillfällen. Somliga af de troende gjorde predikanterna sällskap till mötet, och de som af omständigheterna voro tvingade att stanna hemma, samlades till uppbyggelse på söndagen, då de vanligen läste ur Pietisten och bådo om välsignelse öfver det pågående missionsmötet.

Då en församling ämnade hålla ett missionsmöte, behöfde hon aldrig på förhand försäkra sig om predikanter för detsamma. När mötestiden var inne kommo både predikanter och åhörare utan någon speciel kallelse. Missionsmötena blefvo också därför i regeln mycket högtidliga, stämningsfulla och välsignelsebringande för alla deltagarne. För predikanterna själfva voro de ock af särskildt stor betydelse, ty de fingo då tillfälle att bättre lära känna hvarandra, dela andliga gåfvor tillsammans och därigenom vinna andlig uppbyggelse och förkofran. Sålunda vederkvickta, reste de sedan till sina respektiva arbetsfält för att där med nytt mod och ny kraft fortsätta sin viktiga verksamhet.

Genom missionsmötena kommo de troende i hälso-

sam beröring med hvarandra. På samma gång väcktes ock hos dem ett större behof af närmare förbindelse mellan de olika grupperna af troende. Predikanterna såväl som folket i allmänhet kände detta behof. De längtade därför efter en yttre förening af dessa, som i lif, lära och verksamhetssätt redan voro ett. Detta behof torde dock ha gjort sig mest gällande hos missionsförsamlingen i Chicago, ty ansvaret för predikanternas ordination hvilade förnämligast på hennes skuldror. Och hon ansåg med rätta, att det borde hvila på alla församlingarna gemensamt och ej på någon särskild sådan. Nödvändigheten af en förändring i detta afseende blef mer och mer påtaglig. Från kyrkligt håll sökte man nämligen bearbeta predikanterna genom att förringa värdet af den license, som föreningen utfärdade. Sålunda påverkad, hade föreningens förste predikant C. J. Lindahl öfvergått till Norra Illinois-synoden. Ej långt därefter tog äfven P. Undeen samma steg. På grund af sådana förhållanden och med tanken på verksamhetens framtid och sunda utveckling utsände församlingen i Chicago ett förslag om att bilda en förening eller synod af de olika missionsföreningarna. För att diskutera detta förslag och i hopp att kunna åstadkomma en sådan organisation utlystes ett möte, som skulle hållas i Keokuk, Iowa, i maj 1873.

Som vi i föregående kapitel redan sett, önskade C.

Anderson införlifva missionsvännerna med lutherska Generalsynoden. Man hade därför anledning vänta, att det skulle bli fråga om en sådan anslutning äfven vid mötet i Keokuk. Men flertalet af predikanterna och andra bröder, som på de olika platserna togo aktiv del i verksamheten, hade redan på förhand reserverat sig emot en sådan anordning. De åstundade en af alla amerikanska samfund fullkomligt oberoende organisation. Endast genom en sådan kunde en sund utveckling i verksamheten vinnas. Och endast en sådan organisation kunde påräkna de inflytande svenskarnas odelade förtroende och sympati. Detta var deras fasta öfvertygelse. Mötet i Keokuk motsågs emellertid med allmänt intresse och med förhoppningar om ett för Guds rikssak nyttigt resultat.

Mötet var efter den tidens förhållanden väl besökt af representanter från olika församlingar. Frågan om bildandet af en förening enligt det från församlingen i Chicago utsända förslaget diskuterades i all broderlighet, ehuru visserligen delade meningar gjorde sig gällande. De flesta ombuden voro dock afgjordt för en självständig svensk organisation. Och de vidblefvo denna uppfattning, till trots af allt som förespeglades af den motsatta sidan. Det framhölls af den senare hur nödvändigt det var för den nya verksamheten att erhålla ett äldre samfunds stöd och hur omöjligt det skulle vara att få framgång i ar-

betet utan pekuniärt understöd från de bättre lottade amerikanarne. Det påpekades äfven, att de troende voro få och i de flesta fall fattiga samt nyligen komna till Amerika. Men härpå svarade andra, att Gud är rik, hans löften äro många och hans barn få lita på dessa. De böra ej visa misstro till honom genom att söka människors hjälp, såsom israeliterna fordom gjorde till stor skada för sig själfva. Det kan aldrig vara rätt och Gud behagligt att för vinnandet af jordiska fördelar leda verksamheten in i förvärldsligade kyrkosamfund och göra den beroende af dessa. I denna riktning fördes diskussionen vid mötet. Resultatet blef, att en självständig svensk synod bildades vid namn Svenska evangeliska luterska missionssynoden.

Den 22 maj 1873 stiftades nämnda synod, hvilken inkorporerades under staten Iowas lagar. Följande personer stå som inkorporatörer för densamma: C. Anderson, Keokuk, Iowa; C. A. Björk och Peter Englund, Swede Bend, Iowa; C. G. Swanson, Princeton, Ill. och S. W. Sundberg, Galesburg, Ill. Dessa upptogo sedan till medlemmar af mötet: J. M. Sandgren, A. Hanson och W. Youngqvist från Chicago, Ill.; John Peterson och F. Pihl från Des Moines, Iowa; C. A. Byloff och J. Johnson från Keokuk, Iowa och C. J. Magnuson från Lake Station, Indiana.

Missions-synodens stora uppgift var "att genom Guds nåd söka utbreda evangelium bland alla människor." Och dess bekännelse hade följande lydelse:

"Vi tro, att den Heliga skrift, såsom Guds uppenbarade ord, är den enda ofelbara regeln och rättesnöret för människornas tro och lefverne. Vi fasthålla och bekänna ej blott de tre äldsta symbola: det apostoliska, det nicenianska och den athanasianska, utan äfven den oförändrade augsburgiska bekännelsen, såsom en kort men sann sammanfattning af Bibelns hufvudläror."

Missions-synoden var till sin sammansättning en förening af församlingar eller missionsföreningar, sammanslutna för andlig verksamhet. Hvarje sådan till synoden ansluten organisation ägde rättighet att till dess möten sända tvänne ombud jämte sin predikant, hvilka alla hade talande och rösträtt vid desamma. Enligt de antagna stadgarna skulle synodens styrelse bestå af elfva personer, som invaldes vid dess årsmöte och mellan desamma hade ledningen af synodens verksamhet omhand. Den första styrelse, som sålunda invaldes, utgjordes af bröderna J. M. Sanngren, A. W. Hedenschoug, C. G. Swanson, P. Wedin, C. A. Björk, John Peterson, C. P. Mellgren, P. Undeen, J. P. Lindell och W. Youngqvist. Den förstnämde af dessa bröder valdes till ordförande, A. W.

Hedenschoug till sekreterare och C. G. Swanson till kassör.

Som redan är nämdt var pastor Anderson närvarande och deltog i Missions-synodens bildande. Detta gjorde han under den förhoppningen, att den nybildade organisationen skulle blifva ansluten till Generalsynoden. Men då förslaget att invälja ombud till Generalsynodens konferens nedröstades och alla förhoppningar om en förening med Generalsynoden därmed grusades, begärde Anderson utträde ur Missions-synoden. Och representanterna till mötet från församlingarna i Galesburg och Keokuk, hvilka tillhörde Norra Illinois-synoden, följde hans exempel och drogo sig tillbaka. Af de predikanter som hade samverkat med Norra Illinois-synoden, kvarstod alltså endast P. Undeen i den nybildade Missions-synoden.

Att Anderson drog sig tillbaka från Missions- synoden var visserligen till stor skada för endräkten bland missionsvännerna. Men man kan ej förundra sig öfver att han tog detta steg. Han var ju dansk till börden och icke svensk. Dessutom hade han vistats i Amerika sedan 1848, då han var en gosse på fem år, och hade följaktligen en fullständigt amerikansk uppfostran. Han hade genomgått "Illinois State University" i Springfield och sedan betjänat tvänne amerikanska luterska församlingar. Föröfrigt hade han varit med i inbördeskriget och därun-

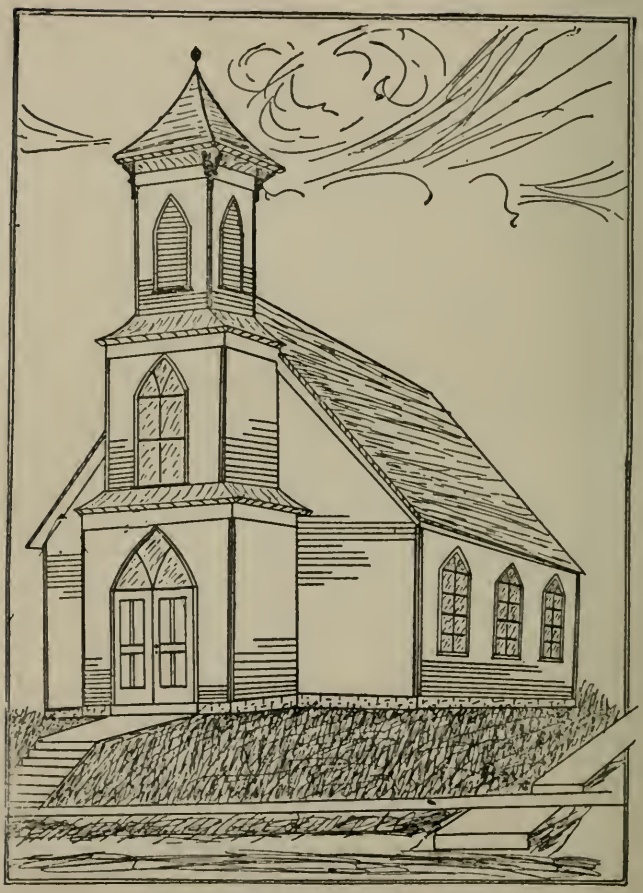

MISSIONSKYRKAN I KEOKUK, IOWA.

der tjänat som kaplan. Hans hustru var amerikanska. Under sådana förhållanden kunde man knappt vänta, att han skulle vilja identifiera sig med en svensk verksamhet, som på intet sätt ville stå i förbindelse med det amerikanska samfund, han själf tillhörde.

En verklig schism hade nu emellertid uppstått inom missionsvännernas i Amerika eget läger. Detta inverkade naturligtvis mycket menligt på den gemensamma verksamheten, ty intresset delades och krafterna försvagades väsentligen därigenom. Till en början förekommo likväl inga svåra brytningar bland de kristna på grund af detta förhållande. Det var arbete nog på fältet både för Missions-synodens och för Norra Ilinois-synodens representanter. Anderson synes äfven hafva iakttagit en viss försiktighet i sin verksamhet och så mycket som möjligt undvikit att komma i kollision med Missions-synodens. Det var först längre fram som de menliga följderna af denna delning blefvo mer kännbara. Inom församlingen i Keokuk, där Missions-synoden hade flera ifriga vänner, hvilka äfven gjorde sina anspråk gällande gent emot den synod församlingen tillhörde, uppstod likväl från början en söndring i sinnena. Detta var dock lyckligtvis den enda församling, där något sådant förekom.

Missions-synoden var ursprungligen lutersk i det

ordets fullaste mening. De som bildade densamma, hade flitigt läst Luters skrifter och tillägnat sig hans läroframställning. Därjämte antogo de äfven den lutherska kyrkans trosbekännelse. Men Missions-synoden skilde sig likväl både från statskyrkan i Sverge och från de lutherska synoderna i Amerika däruti, att den lade mer vikt vid andligt lif och motsvarande kristlig vandel än vid bestämda begrepp med afseende på vissa dogmer. Det var lifvet snarare än läran, som skilde dem från den lutherska kyrkan i allmänhet.

Med afseende på gudstjänsten stod synoden också mycket nära de lutherska samfunden, ehuru den var något mer fri och obunden än dessa. De mest konservativa bland oss nu skulle sannolikt af den tidens missionsvänner ha betraktats såsom mycket fria och liberala. Redan vid Missions-synodens första årsmöte lär det ha varit fråga om att upprätta en ritual för gudstjänsten och för pastorala förrättningar. Men frågan bordlades, och någon ritual kom icke heller sedan till stånd. Den lutherska kyrkans handbok följdes dock till en stor del vid dop, nattvardsfirande och begrafning. Vid sammankomsterna förövrigt afvek man mer från handboken och från de kyrkliga ceremonierna.

Missions-synodens predikanter voro från början självföddade män, hvilka med få undantag saknade

all teologisk skolbildning. De enda som erhållit någon sådan förberedelse för predikokallet voro Sanngren och Undeen, hvilka någon tid hade besökt pastor Ahlbergs skola på Ahlsborg, Småland. Men fastän dessa banbrytare visserligen saknade teologisk skolunderbyggnad, voro de väl fostrade i "Andens skola." De voro i tron beprövade män, och flera af dem voro äfven rikt begåfvade. Denna begåfning i förening med gudsfruktan och brinnande nit för evangelii framgång i världen mer än uppvägde bristen i deras teologiska underbyggnad. Utan att tänka på egna fördelar och bekvämligheter drogo de ut för att göra Kristus känd för en döende värld. I denna verksamhet fingo de äfven glädjen att erfara Guds rika välsignelse. Herren uppenbarade genom dem sin makt till frälsning för de omvända och till uppbyggelse för Guds barn.

Att dessa bröder utan teologisk skolunderbyggnad rönte framgång i verksamheten, medan andra bättre utrustade predikanter delvis misslyckades och voro den nya verksamhetens svåraste motståndare, förledde somliga af våra banbrytare att med ett visst förakt betrakta all sådan bildning. De utsådde därför misstroende bland folket för allt som tydde på skolbildning eller lärdom hos evangelii vittnen. Och detta var ett grobart utsäde, som föll i god jordmån hos den tidens missionsvänner. Dessa predikanter kom-

mo emellertid sent omsider till insikt om sitt misstag, gjorde "helt om" och började sedermera verka för upprättandet af en predikantskola. Men detta blef för dem ett maktpåliggande arbete. Marken var då nämligen mycket hård och stenbunden. De nödgades nu med egen hand upprycka det ogräs, de själfva under en föregående tid utsått, ett ingalunda lätt eller tacksamt arbete.

Men ehuru tendensen inom Missions-synoden var att underskatta betydelsen af skolbildning för predikanter, voro dock ej alla de ledande bröderna af samma uppfattning i detta afseende. Några förstodo värdet af en gedigen underbyggnad och sökte äfven bereda blifvande predikanter tillfälle att studera. Sålunda, då predikanten Charles Magnus Youngquist, som år 1901 fick ingå i den eviga hvilan, af Missions-synodens styrelse år 1873 kallades att ägna sig åt predikoämbetet, ingick det i kallelsen, att han först någon tid skulle bevista skolan i Keokuk, Iowa. Och då synoden ett år senare afhöll sitt årsmöte i Des Moines, Iowa, beslutades, att styrelsen skulle hänvända sig till lektor P. Waldenström i Sverge för att genom hans bemedling om möjligt erhålla en passande lärare att undervisa unga män, som befunnos äga lämpliga gåfvor för predikokallet. Det synes dock ej ha blifvit något resultat af den beslutade un-

derhandlingen med lektorn. I alla händelser upprättade Missions-synoden aldrig någon predikantskola.

Voro Missions-synodens predikanter till en början få till antalet, så voro de desto mer verksamma. Genom deras trägna missionsresor öppnades oupphörligt nya fält. På grund däraf blef behofvet af flere predikanter mer och mer skriande. För att i någon mån fylla detta behof nödgades synoden taga män direkt ur församlingarna och utsända dem som predikanter på fältet. Endast på detta sätt kunde de närmelsevis fylla de allt jämt växande behofven af flere arbetare på den stora åker, som Missionssynoden fått sig ombetrodd.

I det viktiga arbete som Missions-synoden nu påbörjat, hade den intet stöd af något mer försigkommet samfund eller missionssällskap. Det fanns ej heller någon hjäpkassa att anlita. Predikanterna voro själfva fattiga och utsändes af ett fattigt missionssällskap för att verka bland fattiga, nyligen till landet ankomna landsmän. It yttre afseende såg det därför ingalunda lysande ut för Missions-synoden. Förhoppningarna om att få till stånd en vidtomfattande och kraftig verksamhet voro äfven ytterst små. Synoden var endast ett litet oansenligt senapskorn men hade lifskraft och utvecklingsförmåga samt ett gynsamt tillfälle att växa. Hos predikanter och församlingar fanns det tro till Gud och uthållighet i

det påbörjade arbetet. Visserligen voro den nya verksamhetens vänner icke alltid förhoppningsfulla. De voro ibland mycket fruktande och bäfvande. Fienderna hoppades och väntade otåligt på den nya rörelsens undergång. Men både fiender och fruktande vänner kommo på skam, ty Herren förde sin sak till seger.

Missions-synoden vann redan från början af sin tillvaro en efter den tidens förhållanden rätt stor anslutning. Dess verksamhet omfattades äfven med förtroende af missionsvännerna och af svenskarna i allmänhet öfver hela landet. På sommaren 1873 gjorde synodens ordförande br. J. M. Sanngren en längre missionsresa genom Minnesota och andra delar af Nordvästern. Han träffade på de olika platserna små grupper af troende eller ock enskilda kristna, som sympatiserade med Missions-synoden och dess påbörjade verksamhet samt önskade få besök af dess predikanter. Således saknades icke arbetsfält.

Missions-synodens första årsmöte hölls i Des Moines, Iowa, den 22—26 maj 1874. Vid detta möte voro sex församlingar representerade genom åtta lekmannaombud och sex predikanter. Predikanterna voro J. M. Sanngren, P. Wedin, John Peterson, C. A. Björk, H. Blom och C. P. Mellgren. Dessutom var äfven J. Danielson närvarande, hvilken af vännerna i Galva, Ill., hade blifvit rekommenderad till att ordine-

ras vid detta årsmöte. Tvänne af synodens predikanter voro frånvarande, nämligen C. J. Magnuson och P. Undeen. Sålunda utgjordes predikantkåren vid denna tid af nio predikanter.

Från ordförandens rapport till detta årsmöte vilja vi anföra följande utdrag, som torde gifva läsaren en inblick i synodens verksamhet, de erfarenheter bröderna fått göra under året och de behof, som gjorde sig gällande på fältet vid denna tid. I nämda rapport heter det bland annat:

".....I Lockport, Ill., har missionshus blifvit uppfördt, och br. C. J. Magnuson har kallats att där bland vännerna förkunna Guds ord. För samma ändamål hafva församlingshus blifvit uppförda i Lake Station, Ind., Salina och McPherson counties, Kans., samt i Säbylund, (Lund) Wis. I Red Wing, Minn., är tomt för församlingshus inköpt, och på flere andra platser, där missionen börjat sin verksamhet, äro lokaler hyrda till dess det blir möjligt att bygga församlingshus. Församlingarnas förhållanden äro kända dels genom bref och dels genom bröder, som gjort missionsresor. .....

Ett reseombud behöfdes för att uteslutande vara ute i verksamhet på fältet. .....

Bland de ämnen som äro af vikt för oss att komma till beslut om under mötesdagarna är det förnämligast, hvad som bör och kan göras för de för-

samlingar, som stå utan lärare och hvilka med ett odeladt förtroende äro förenade med oss och för dem, som framdeles komma att blifva det. .....

Behofvet af en tidning för vårt samfunds gemensamma väl är ju redan kändt, och en sådan borde så fort som möjligt utgifvas. Orsaken att det dröjer är i främsta rummet den, att det torde vara svårt att finna en passande man att redigera densamma. .....

På många sätt har vår verksamhet rönt motstånd. Men de som ifrigast förföljt dem, äro mest öfvertygade om att de icke vunnit seger, hvarför de på nytt måste anfalla. .....

Det sätt, som hittills intagits gent emot beskyllningar af våra motståndare, har varit ett stillatigande. Och vi hafva icke förlorat därpå, ty Herren har uträttat vår sak som den rätte stridsmannen. 'Herrens namn är ett fast slott, den rättfärdige löper dit och varder beskärmad' ".

Bland de beslut som vid detta årsmöte fattades, torde intet vara af mer betydelse än beslutet att utgifva en egen missionstidning. Den enda tidning, som hittills på något sätt fört missionsvännernas talan, var förut omnämda Sions Baner, hvilken utgafs af pastor Anderson. Men då han omedelbart efter synodens bildande tog afstånd från densamma, förde icke heller hans tidning sedan den nya organisationens talan. Missions-synoden behöfde därför något

organ, som kunde stå dess verksamhet till tjänst och genom hvilket synodens angelägenheter kunde framställas för folket. Man beslutade alltså att utgifva en sådan tidning och genast skrida till verket därmed. Det bestämdes, att den skulle utgifvas i Chicago en gång i månaden samt i format liknande Pietistens. Till redaktörer utsågos bröderna A. W. Hedenschoug och L. J. Peterson.

Till sitt innehåll skulle tidningen framför allt lämpas för kristlig uppbyggelse och meddela underrättelser om missionsverksamheten i landet. Den skulle vara ett organ för Missions-synoden men skulle ej få upptaga strid med de stridslystna. Den skulle icke ens uppträda till Missions-synodens försvar, då densamma blef anfallen. Dess måtto skulle vara: "När han blef bannad, bannade han icke igen". På Sanngrens förslag beslutades att tidningens namn skulle blifva "Missions-Vännen", emedan "de nu så allmänt ha börjat kalla oss missionsvänner", såsom han uttryckte sig. Och namnet var ju synnerligt passande för en tidning med ett sådant program och ett så utomordentlig vackert måtto. Det första numret af tidningen utkom i juli månad 1874. Missions-synoden fortsatte sedan med tidningens utgifvande till 1882, då den såldes till ett för ändamålet bildadt bolag i Chicago, hvilket förvand-

lade den till en kristlig-politisk veckotidning och fortfarande äger densamma.

Genom Missions-synodens bildande hade nu emellertid missionsvännerna i Amerika blifvit organiserade till ett särskildt samfund. De hade därigenom fått en viss yttre sammanhållning och kunde med förenade krafter verka för bevarandet af deras andliga arf från fäderneslandet och för utbredandet af de principer, som voro dyrbara och oumbärliga för dem. Att icke alla missionsvänner följde med i den nybildade synoden, var visserligen en missräkning och medförde svåra följder för verksamhetens framtida utveckling. Men till trots af detta blef den likväl till nytta och välsignelse för Guds rikssak. Den hade ock utan tvifvel ett betydelsefullt arbete att utföra.

ÅTTONDE KAPITLET.

Missions-synodens utvecklingsperiod.

De första tre åren af Missions-synodens historia utgöra dess egentliga utvecklingsperiod. Under de åren grundlades dess verksamhet på de flesta af de platser, där den under sin tolfåriga tillvaro lyckades vinna insteg. Efter denna period förekom ingen större anslutning, ehuru några församlingar äfven efter den tiden förenade sig med synoden. Den redan påbörjade verksamheten däremot utvecklades ytterligare under de följande åren. Församlingarna tillväxte i styrka, och verksamheten på mindre missionsplatser fortskred, så att omsider församlingar kunde bildas.

Det var under synodens tidigare dagar, som den gjorde sina största framsteg i Minnesota och andra delar af Nordvästern. Församlingarna i St. Paul och Minneapolis, Red Wing och andra platser i näm-

da stat samt på vissa platser i Wisconsin och Dakota, hvilka räkna sin uppkomst från denna tid, förenade sig med Missions-synoden. Vid dess årsmöte i Stockholm (Lund), Wis., år 1875 intogos åtta församlingar af hvilka de flesta voro i Minnesota.

Synodens predikanter verkade under dessa år rätt mycket äfven i Iowa och Nebraska. Följden däraf blef, att flera församlingar kommo till stånd i dessa stater. Det var förnämligast John Peterson i Oakland, Neb., som blef banbrytaren i dessa trakter. På synodens ofvannämda årsmöte fick han i uppdrag att företaga några missionsresor särskildt i Nebraska. Under dessa resor besökte han Omaha och trakterna omkring Oakland samt Saunders county. Genom denna hans verksamhet blefvo själar förda till sanningens kunskap, de troende fördes tillsammans och flera missionsförsamlingar grundlades.

JOHN PETERSON.

Men missionsvännernas verksamhet började nu framträda ej blott i östra delen af Nebraska utan äfven så långt västerut som i Harland county. I School Creek i nämda county funnos några troende.

Dessa brukade samlas till gemensam uppbyggelse omkring Guds ord. De längtade också mycket efter att få något besök af missionspredikanter. Men det stora afståndet dit och det allt jämt skriande behofvet af predikanter på närmare håll gjorde, att de fingo vänta länge. Den förste predikanten, som med frälsningens budskap besökte våra landsmän i denna aflägsna och på den tiden svåråtkomliga del af Nebraska, var sannolikt J. Danielson. Kerney var på den tiden den närmaste järnvägsstationen. Därifrån hade man ytterligare sextio mil till School Creek. Danielson hade därför en lång och mödosam färd öfver slätterna i Kerney och Phelps counties, hvilka då ännu voro antilopens och buffelns ostörda hemvist. Han kom dock lyckligt fram till bestämmelseorten, det svenska nybygget School Creek. Var resan ditut lång och besvärlig, så var det så mycket mer glädjande, då han vid framkomsten träffade dessa troende, hvilka mottogo honom nästan som en "Herrens ängel". De hade länge önskat få besök af en evangelii förkunnare och hade ofta bedit Gud därom. Det ord, han nu för-

J. DANIELSON.

kunnade för dem, mottogs därför med mycken glädje. För Danielson själf var det en synnerlig uppmuntran att få utdela lifvets ord bland dessa andligen hungrande själar.

I nedre Michigan började äfven nya missionsfält öppnas under nämda tidsperiod. Bröderna C. J. Magnuson, J. E. Bodin och P. Wedin verkade mer eller mindre på detta område i synnerhet under åren 1875—1876, och äfven här välsignade Herren ordets predikan af dessa bröder. Längre fram underhöll Missions-synoden en respredikant på detta fält, hvarigenom den redan påbörjade verksamheten ytterligare utvidgades och stadfästes.

Följande utdrag från J. M. Sanngrens rapport till Missions-synodens tredje årsmöte i Princeton, Ill., 1876, ger oss ytterligare inblick i synodens verksamhet under denna tid. Det låter oss äfven förstå, hur han betraktade sin egen och de öfriga brödernas insats i arbetet. Han säger i åsyftade rapport bland annat:

"'Herren skall gifva sitt folk kraft, Herren skall välsigna sitt folk med frid'. Dessa psalmistens ord påminna om hvad Herren gör med sitt folk. Det att vara hans har en djup betydelse, ja lika stor som han i sitt ord uppenbarat hafver. Så alldeles lika hafva de på Jesus troende och deras verk i tron blifvit uppenbarade med honom, att han säger: 'Mig förutan

kunnen I intet göra'. På detta sätt gör han vår svaghet känd. Detta medför då nöd och oro. Att vara fattig i sig själf, det medför nöd. Men att hafva allt i Herren, det gifver frid. Att vara helt beroende af honom, det är trons hemlighet.

Under ytterligare ett års vistelse på missionsfältet, hvilket vi nu fått upplefva, har Herren med sin närvaro sett i nåd till vår svaghet, välsignat och krönt oss med mycken nåd, barmhärtighet och frid. Oro inom missionsförsamlingarna har väl icke alltid uteblifvit, icke heller motstånd utifrån, men det oaktadt äro vi nu samlade från flera utvidgade gränser till befrämjandet af evangelii förkunnelse."

Efter denna inledning fäster han uppmärksamheten på det arbete som under året pågått i olika stater och säger därvid bland annat: "Bröderna i Batavia och Rockford, Ill., hafva fått besök turvis af P. Wedin, C. J. Magnuson och J. P. Lindell. Den sistnämde har kallelse från vännerna i Rockford att blifva deras lärare. Broder Bodin har under året vistats än i Sioux City, Iowa, och än i Dakota, Minnesota m. fl. ställen och har nu kallelse till lärare i Red Wing, Minnesota..... Enligt sista årsmötets beslut har broder C. M. Youngquist under sin studietid i St. Paul, Minn., betjänat församlingen därstädes samt församlingen i Minneapolis med ordets predikan..... Bröderna i Randolph, Kansas, hafva

till detta årsmöte insänt begäran om att broder William Pierson, hvilken nu betjänat dem ett år med evangelii predikan, skall blifva till predikoämbetet befordrad genom ordination..... Broder Salomon Johnson har hållit småbarnskola och vid tillfällen, då han anmodats därtill, äfven vittnat om Herren först i Moingona, Iowa, och sedan i Geneseo, Ill." — Vidare framhålles i samma rapport att verksamheten i Lindsborg, Kansas, hade rönt mycken framgång under bröderna E. O. Stafs och H. Bloms ledning samt att bröderna P. Wedin och C. A. Björk under året gjort hvar sin missionsresa i Minnesota, upptagande tillsammans omkring fyra månader.

Vid samma årsmöte beslutades att synoden skulle gå till verket och utgifva en egen sångbok, som skulle kallas Andliga sånger. Bokens namn blef dock sedan ändradt till Samlingssånger. Bland andra beslut som fattades vid detta möte må nämnas följande: Att synoden utfärdar kallelse till lektor P. Waldenström i Sverge att göra en predikoresa i Amerika under näst följande år (1877) samt att synoden rekommenderar till någon af dess församlingar att kalla C. J. Nyvall, som då (under åren 1876—1877) vistades i Amerika, till sin lärare.

Vid samma möte diskuterades flera viktiga frågor af hvilka vi här vilja anföra tvänne. En af dessa hade följande lydelse: "Hvad är bästa sättet

att gå tillväga med sådana personer, som vilja åtnjuta Herrens nattvard, ehuru de icke äro kända för att äga ett verkligt behof af Herren?" Det hade nämligen visat sig, att oomvända personer stundom påkallade missionspredikanterna för att af dem på dödsbädden få mottaga nattvarden enligt gammal från statskyrkan ärfd sed, samt att andra icke troende personer sökte tillträde till de troendes nattvardsfiranden. På denna fråga gaf mötet följande svar: "Sådana personer skola förmanas med Guds ord och vid Guds barmhärtighet till sinnets ändring. Får då förmaningen uträtta åsyftad verkan, varda de berättigade till åtnjutande af sakramentet, hvarom icke, så anses de ovärdiga."

En annan fråga, som hade inlämnats till mötet, gällde barnens kristendomsundervisning, en fråga, som redan vid den tiden låg tung på de ledande bröderna inom Missions-synoden. Med afseende på denna sak rekommenderade mötet följande: "Att ungdomen meddelas en sammanhängande och grundlig undervisning i kristendomens grundsanningar, vid hvilken undervisning Bibeln och Martin Luters lilla katekes hufvudsakligen användas samt att med undervisningen ej skall följa oundvikligt tillträde till Herrens nattvard, utan då undervisningen är slut och examen hållen, barnen öfverlämnas åt församlingen

att pröfvas och upptagas på samma grund som äldre personer."

Vid nämda årsmöte voro tjugusju församlingar anslutna till synoden. Därjämte fanns det ett stort antal missionsplatser, där verksamheten då ännu ej hunnit till den utveckling att församlingar kunnat bildas. Synodens predikanter voro vid samma tid endast tolf till antalet, af hvilket förhållande vi lätt kunna göra oss en föreställning om den predikantbrist, som då var rådande.

Missions-synodens församlingar utgjordes dels af de första missionsföreningarna, som vid slutet af 1860-talet kommo till stånd på olika platser, dels af senare bildade församlingar, hvilka uppstodo såsom en direkt frukt af de första missionsföreningarnas påbörjade verksamhet. En annan församling hade äfven blifvit organiserad under Generalsynodens inflytande. I dessa funnos också medlemmar, som icke voro i sann mening troende. Men det var annars Missions-synodens uppgift, att förena endast de troende till församlingar och till verksamhet för evangelii utbredande i världen.

Under de första åren af sin verksamhet upprättade Missions-synoden ett förslag till konstitution samt regler för missionsförsamlingars bildande. Förslaget var i alla afseenden enkelt och föga detaljerande samt afsedt att endast tjäna till ledning för

församlingarna. Med afseende på medlemskap i församlingen heter det i förslaget helt enkelt: "Såsom medlem i denna församling anses hvar och en, som med ord och vandel bevisar sig vara en lem i Kristus samt med förböner och gåfvomedel understöder församlingens verksamhet." I förslaget säges intet om en formlig intagning af medlemmar. Den saken var lämnad till hvarje församling att själf bestämma. Och i regeln förekom ingen formlig intagning af medlemmar i församlingarna under verksamhetens tidigare dagar. Ej heller fördes några församlingsböcker. De hade då ännu ej lärt sig inse värdet af en bättre ordning i församlingarna. Och på grund af att de troendes antal då ej var så stort, hade de så nära bekantskap med hvarandra, att ett mer formligt tillvägagående vid intagning af medlemmar ej var lika behöfligt, som det sedermera blef.

Missionsvännerna hade tagit afstånd från de luterska samfunden på grund af de missförhållanden, som existerade inom desamma. Nu låg det nära till hands för dem att misstänka riktigheten af allt hvad dessa samfund ägde i fråga om lära och kult. De hade behof af att inför Guds ord granska och pröfva halten af det arf, de mottagit från detta håll, införa nödvändiga reformer och sålunda bygga uteslutande på Nya testamentets grund. I dessa reformsträfvan-

den begingo de möjligen sina misstag och fäste allt för mycket afseende vid det mindre viktiga. Men i det hela taget ådagalade de icke ringa visdom och insikt i Guds ord samt i kyrkliga frågor. De ledande bröderna hade emellertid rätt många viktiga

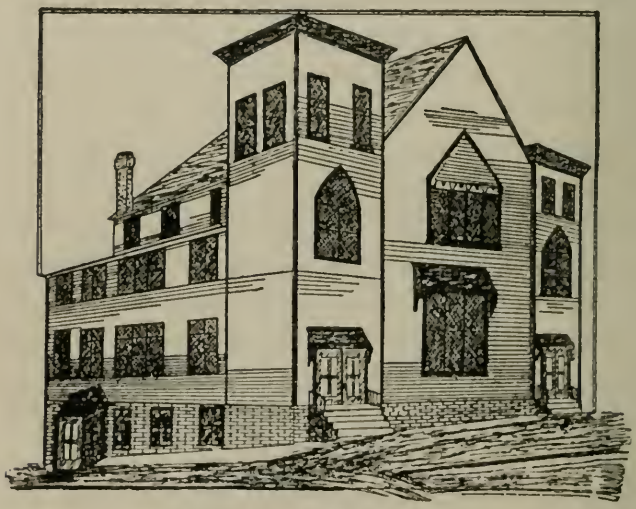

MISSIONSKYRKAN I OMAHA.

problem att lösa under dessa år af danande tankar och rörelser.

Af det nu anförda om Missions-synoden och dess verksamhet under de tre första åren af dess tillvaro kan man lätt förstå, att den växte och utvecklade sig på ett för dess vänner tillfredsställande sätt. De som vid synodens stiftande misstänksamt frågade:

Hvad månde det blifva af detta barn? fingo redan under dess första tre lefnadsår svar på sin fråga. Ty barnet växte, lärde sig snart att gå och gjorde sitt inflytande kändt på den andliga verksamhetens fält. De första stegen voro visserligen stapplande, och fjäten blefvo icke alltid så rediga, men det blef snart bättre äfven i det afseendet.

Som vi redan anmärkt, voro de första missionsvännerna i Amerika i själ och hjärta luteraner. De stodo i alla väsentliga läropunkter på den luterska kyrkans grund. Men ehuru de sålunda icke sökte utbreda ett nytt lärosystem, hade de likväl äfven i läran något som var för dem utmärkande och som de med förkärlek betonade. De framhöllo nämligen med särskildt eftertryck den fria nåden i Kristus Jesus, som Gud utan inskränkning skänker alla människor, som vilja mottaga hans nåd. Denna kärnpunkt i läran sökte de beständigt häfda gent emot den då mycket gängse predikan om ånger, bättring och tro såsom nödvändiga förutsättningar för nådens mottagande. Predikanterna aflägsnade sig aldrig från detta älsklingsämne. Till detsamma letade de sig väg nästan i hvarje predikan, dock utan att därmed göra det enformigt och tröttande för åhörarne. Det stora ämnet var för dem en aldrig tröttande musik, som på samma gång skänkte hvila åt hjärtat och sporrade till trohet i Herrens tjänst.

I sammanhang härmed framhöllo de äfven människans af synden genomförderfvade tillstånd, hvilket en gång för alla gjort det omöjligt att framalstra någon förtjänstfull bättring och fromhet, hvarför hon med alla sådana försök i sitt otrostillstånd blott ökar sin skuld inför Gud. Människan måste därför i det syndiga tillstånd, hon befinner sig, fly till Kristus och af honom mottaga den oförskylda nåden. Men därtill bör man känna sig särskildt inbjuden, ty Kristus har fullkomnadt allt, på honom är Guds heliga vrede släckt, han är ställföreträdaren, som skyddar den syndiga människan för Guds heliga vrede. Gud kan därför nu gifva henne förlåtelse. Denna gamla teologi höllo de för sann och sjöngo med glada hjärtan: "Världen i Kristo rättfärdig är vorden" samt instämde med Rutström i följande välbekanta ord:

"En hårsmån våge ingen präst sig här från instruktionen,
Att hela världens syndaräfst klarerad är i Sonen."

Den antydda uppfattningen om Guds förhållande till det fallna människosläktet, om Kristi ställföreträdareskap och om försoningen ansågs då ännu vara fullkomligt skriftenlig. Man hade icke satt ifråga något annat, och undersökningar med afseende på den saken hade ännu icke börjat. Missionsvännerna voro

därför ännu äfven i dessa frågor enligt luterska kyrkans bekännelseskrifter fullkomligt renläriga.

Missionspredikanterna under verksamhetens tidigare dagar voro i sitt predikosätt mycket fria, och framställningen var enkel och okonstlad. Formfulländade föredrag kunde naturligtvis icke komma i fråga. Det ofta stela uppträdandet, som utmärkte många af de skolade prästerna inom andra samfund, väckte hos dem en afsky för allt sådant och gjorde, att somliga slogo öfver till motsatt ytterlighet samt blefvo likgiltiga och vårdslösa i sitt uppträdande. Men om de än gjorde sig skyldiga därtill och underskattade betydelsen af predikans form, så voro de desto mer angelägna om att hafva ett godt innehåll i sina predikningar samt att föra sanningen hem till åhörarnes hjärtan. Och i detta afseende lyckades de ganska väl. Några af predikanterna voro äfven rikt begåfvade män, och deras föredrag utmärktes alltid af klarhet och god textutredning.

Flera af predikanterna under denna tid tillåto sig många egendomligheter i predikan och uppträdande, som knappt skulle tålas i våra dagar. Men detta synes ej hafva skadat deras anseende och verksamhet. De använde fritt löjeväckande uttryck, minspel och gester. Stundom stodo de nere på gången och predikade och stundom vid predikstolen samt sjöngo och

predikade om hvart annat o. s. v. De använde också företrädesvis ovanliga texter för sina predikningar. Såsom exempel kan anföras, att en aktad predikant vid ett missionsmöte predikade öfver det sköna ämnet: "Guds kärlek till det fallna människosläktet", ett ämne, som helt naturligt påminner om Herrens ord i Joh. 3: 16. Men han valde icke de sköna orden till text utan i stället en del af det tjugufjärde kapitlet i Syraks bok, en i sanning långsökt text för det ämnet.

I allmänhet voro missionspredikanterna under denna tid berömvärdt försigtiga, då de i tal och skrift måste orda om sin egen verksamhet. De ansågo det vara högst ovärdigt Herrens vittnen att pråla med de segrar, som Gud hade vunnit för dem. Följaktligen voro de ytterst fåordiga i sina verksamhetsrapporter. Detta karaktärsdrag hos dem återspeglas ganska tydligt i alla rapporter från denna tid.

Den tid, under hvilken dessa bröder började sin offentliga verksamhet, var en brytningstid i dubbel bemärkelse. De trängde fram med evangelium på nya områden och bröto mark för en ny verksamhet. Men på grund däraf blef det också mångenstädes en brytning mellan dem och den kyrkliga verksamhet, som förut existerade på samma område, i synnerhet den luterska och de luterska prästernas. Ofta förekommo därför rätt heta strider mellan dessa och represen-

tanterna för den nya rörelsen. Detta gjorde att äfven predikningarna vid denna tid ofta buro en krigisk prägel. Det var ganska vanligt, att missionspredikanterna från predikstolen skoningslöst angrepo sina motståndare och med bitande satir gisslade, hvad de ansågo vara orätt hos dem. De "skrädde" aldrig orden vid sådana tillfällen. Den motsatta sidans män stodo heller icke efter i fråga om att strida på detta sätt. De utgjorde ju också flertalet, voro bättre utrustade och syntes hafva alla utsikter att vinna en fullständig seger, en omständighet som dock ej nedslog modet hos missionspredikanterna. Men ehuru krigets åskor ofta hördes mullra i missionspredikanternas predikningar, hördes äfven den gode Herdens stämma ganska tydligt till tröst och uppmuntran för Guds "klena hjord". De nådehungrande själarna fördes in på löftenas gröna ängar och till lifvets friska vattenkällor.

NIONDE KAPITLET.

Frågan om försoningens betydelse uppstår i Sverge. Dess inflytande på verksamheten bland svenskarna i Amerika.

Från dess första början var missionsvännernas verksamhet i Amerika en direkt följd af liknande andlig verksamhet i vårt fädernesland. De som grundlade vår verksamhet här och de som sedermera anlände från hemlandet, stodo i ständig förbindelse med sina tros- och meningsfränder på andra sidan Atlanten. Genom de allt jämt ankommande emigranterna och genom olika tidningar höllos de väl underrättade om hvad som tid efter annan försiggick på det religiösa området därhemma. Följaktligen kunde inga mer betydelsefulla rörelser uppstå på det kyrkliga området i Sverge, utan att de äfven skulle utöfva ett ansenligt inflytande på den andliga verksamheten bland våra landsmän i detta land.

När därför striden om försoningens betydelse uppblossade i Sverge, dröjde det ej länge förrän densamma öfverfördes till Amerika. För att kunna rätt förstå händelsernas utveckling på det kyrkliga området bland våra landsmän här, måste vi därför nu kasta en blick på de religiösa förhållandena i vårt fädernesland under förra hälften af 1870-talet.

År 1868 fick C. O. Rosenius sluta sin välsignelserika verksamhet på jorden och ingå i den eviga hvilan. Tidningen Pietisten, som han utgifvit i omkring tjugufem år och som hade en ansenlig spridning äfven bland de troende landsmännen i Amerika, öfvertogs då af lektor P. Waldenström. Under hans ledning vann den om möjligt ännu mer förtroende och var allestädes läst och efterlängtad. Men efter någon tid intog Waldenström i försoningsfrågan en annan ställning, än Rosenius hade gjort. I sin predikan på tjugonde söndagen efter Trefaldighet år 1872 framställde han sin uppfattning om försoningens betydelse och formulerade densamma i följande punkter:

1) Genom vårt syndafall inträdde ingen förändring i Guds hjärta. 2) Det var därför icke någon Guds grymhet eller vrede mot människan, som genom syndafallet kom i vägen för hennes salighet. 3) Den förändring, som inträffade vid syndafallet, var en förändring hos människan allena, i det att hon blef

syndig samt därigenom afföll från Gud och det lif, som är i honom. 4) Till följd däraf behöfdes för hennes salighet en försoning men icke en försoning, som blidkade Gud och framställde honom åter nådig, utan som borttog människans synd och framställde henne åter rättfärdig. 5) Denna försoning är skedd i Jesus Kristus. Detta var en lära i rak strid mot den rådande teologien, hvilken framhöll att det var Gud, som försonades med människan genom Kristi död. Följaktligen väckte Waldenströms framställning ett oerhördt uppseende öfver hela Sverge.

I den teologiska rustkammaren började man feja upp sina stridsvapen. Snart fylldes bokmarknaden med allehanda broschyrer och afhandlingar, som afsågo att vederlägga Waldenströms uppfattning om försoningen. Icke mindre än tjugufem eller trettio sådana skrifter utkommo på en jämförelsevis kort tid, af hvilka de flesta utgåfvos i Sverige men några i Norge, Finland och Amerika. Dessutom förekommo afhandlingar i tidskrifter och tidningar, i hvilka man med all ifver sökte häfda den gamla, antagna uppfattningen i frågan.

Men Waldenström var icke heller svarslös. Med frågan: Hvar står det skrifvet? mötte han alla sina motståndare. Han utgaf år 1873 en skrift, kallad "Om försoningens betydelse", hvari han på ett klart sätt bemötte sina motståndares invändningar och sko-

P. WALDENSTRÖM.

ningslöst blottade deras ohållbara påståenden. Denna skrift utgafs samma år i en ny, tillökt upplaga. År 1875 utgaf han den uppseendeväckande boken "Herren är from", i hvilken han visar, att Guds kärlek och rättfärdighet icke äro motsatser till hvarandra utan stå i den fullkomligaste harmoni. Ungefär vid samma tid utkommo tvänne andra böcker af samma författare, nämligen "Lösepänningen" och "Guds Lamm". I dessa häfdade han den uppfattning om försoningen, som han förut hade framställt.

I tidningen Nya Posten förekom 1876 ett meningsutbyte om försoningens betydelse mellan broder E. (d:r E. Nyström) och broder Olof (lektor P. Waldenström), i hvilket de viktigaste bibelställen, som handla om försoningen, skärskådades. För att visa läsaren, hvilken ställning Waldenström intog i frågan, vilja vi här anföra några korta utdrag från hans bref till broder E.

Om föremålet för Guds vrede säger broder Olof bland annat: "Hvad angår den frågan, huruvida Guds vrede gäller människans synd eller hennes person, därom skall jag lika litet disputera mot dig, som jag skulle göra det, ifall du frågade, hvar det står skrifvet, att Guds kärlek till syndare gäller deras person och icke deras synd. Har Gud sändt sin son för att frälsa människan från synden, då ser jag, hvem han älskar, nämligen människan och icke synden. Då ser

jag ock, hvad han hatar, nämligen synden och icke människan. Då vet jag ock, hvad som utgör föremålet för hans vrede. Där det står, att Gud hatar synden, där står det, att hans kärlek aldrig gäller synden utan endast syndaren. Och på samma sätt där det står skrifvet, att Gud älskar syndaren, där står det, att hans hat och vrede aldrig gäller syndaren utan endast synden."

I ett annat bref framhåller han, att Kristi lidande icke kunde vara ett strafflidande, och säger därvid bland annat: "Men du sade ett ord om Kristi strafflidande. Har Kristus lidit syndens straff, så har han måst lida hela straffet och betala hela skulden. Men syndens hela straff är den eviga döden, och till den eviga döden hör äfven 'den gnagande masken af självförebråelser och hädelser mot Gud'. Det kan icke hjälpas, på den vägen kommer man till det målet, ehvad man vill eller icke. Annars frågas: Huru vet du, att han icke lidit denna del af den eviga döden? Och om han icke lidit hela den eviga döden, huru kan jag då veta, att han har betalt hela skulden? Det synes då 'ligga i sakens natur', att jag själf måste lida den del af den eviga döden, som icke Kristus lidit i mitt ställe.

Du hissnar kanske! Men hvarför så? Om Gud tillräknat Kristus alla synder, såsom hade han ensam bedrifvit dem alla, så måste väl ock Kristus

räkna på samma sätt, och då kan han ju tänkas hafva lidit alla de självförebråelser, som helvetet i sig bär! Men 'hädelser mot Gud'? det kan ju Kristus icke hafva lidit. Hvarför så? Kunna vi icke äfven här hjälpa oss med den där trollformeln 'objektivt'? Du ryser, käre broder, det gör äfven jag, men så beskaffadt är visserligen 'det innersta allraheligaste' af den teologi, som den förfäktar, som lärer att Kristus lidit straffet i vårt ställe. Ty lärer han, att icke Kristus lidit hela straffet, så måste han och öfvergifva den läran, att Kristus betalt hela skulden. Och då faller hela frälsningen. Och detta skulle vara Jehovas helgedom, som du fruktar att med frågor oskära. Men nej! Jehovas helgedom ser ut såhär: 'Jag, jag utstryker dina öfverträdelser för min skull'. Där är icke fråga om annan betalning än denna: 'Köpen utan pänningar och för intet'. Där är å hans sida intet säljande och å Kristi sida intet betalande, ty något sådant står ingenstädes skrifvet. Utan där är ett gudomligt gifvande, endast gifvande, Fadern gifver utan pänningar och för intet, för sitt namns skull, genom Sonen. 'Guds gåfva är det eviga lifvet i Kristus Jesus."

Såsom stöd för den motsatta meningen åberopar sig broder E. på Sak. 13: 7 såsom ett synnerligt klart bibelställe. Härpå svarar broder Olof: "Men du tyckes hafva ett annat ställe, som skall vara ännu tyd-

ligare, nämligen Sak. 13: 7, där Jehova själf säger: 'Slå herden, så varda fåren förskingrade'. Detta anför Herren Jesus så, att han säger: 'Jag skall slå herden, så varda fåren förskingrade'. Du beder mig låta texten gälla. Ja, Gud bevare mig för annat! Men hör på, broder E., står det i de orden: Jag skall straffa Sonen i världens ställe, så blir hon försonad? Ja, står det ett enda ord om världen i det språket? Fåren, heter det, och det ordet tyder Herren på lärjungarne, och månne icke hans tolkning är lika god som någon annan? O se då så förargligt, att den Helige ande icke ens på det stället kunde tala riktigt! Hvad det språket handlar om, är alltså hvarken världens eller lärjungarnas försoning genom Kristi död, utan, för så vidt Herrens Jesu användning af språket skall betyda mer än teologiska funder, så handlar språket om lärjungarnes förskingring vid Kristi gripande och död.

Ja, säger du, men det står i alla fall: 'Jag skall slå herden'. Alldeles det, men själfva knuten var det, att Gud skulle därmed straffa honom i världens ställe, det var detta, som skulle bevisas, och hvar stod det? Tänk, broder, om det skulle behaga dig själf att låta texten gälla och icke dina egna inlägg! Men nu kommer någon och säger: Men hvad betyder då det slaget om icke straff i världens ställe? Ja, där hafva vi det! Men får man den frågan tillbaka:

Står det på ett enda ställe i skriften så förklaradt? då slår man helt enkelt döförat till. Dock, det är ju märkvärdigt, sade Anders, att det säges att Gud skulle slå Kristus. Åh, hvarför det? frågade jag. När jag läser stället hos Sak. 13: 7, ser jag där, att Gud gifver en uppmaning, sägande: 'Slå herden' osv., och såvidt icke Kristus har anfört språket falskt, då ser jag, att Jehova har slagit Sonen på det sättet, att han låtit slå honom. Alldeles på samma sätt säger Messias i Ps. 22: 16: 'Du, Gud, sätter mig i dödens stoft, ty hundar hafva kringhvärft mig, mina händer och fötter hafva de genomborrat'. Se här: hvad hundarne och de ondas rote gör, det säges Gud göra, emedan han låter dem göra det. Dock fattom den saken hur som hälst, det vissa är i alla fall, att på intet enda ställe står det skrifvet, att Kristi lidande var ett strafflidande i världens ställe."

Med afseende på striden om försoningen och följderna af densamma säger Ekman i Den inre missionens historia följande: "Ingen religiöst intresserad kunde blifva oberörd af detta andarnas sammandrabbade. Det framkallade en ifrig forskning i Den heliga skrift. De mångenstädes neddammade biblarna drogos fram ur sina gömmor med anledning af denna strid. Och aldrig har väl bibelordet blifvit så flitigt begagnadt och genomforskadt i svenska hem som under stridsåren om försoningens betydelse. Lik-

som fordom den wittenbergske munken med bibelordets väldige hammarslag på den tiden väckte och kallade folket under fanorna mot det rådande påfvedömet, så kan man säga, att frågan: Hvar står det skrifvet? kallade tusenden under ordets fana för att draga i härnad mot en teologi, som i mångt och mycket hade afvikit från den rena, enkla bibliska läran.

Visserligen hade denna strid den ledsamma följden, att många, hvilka förut sammanhållits af den kristliga brödrakärlekens band, aflägsnades från hvarandra. Och bitterhet fick intaga kärlekens plats, ett bevis på hur litet man i själfva verket förmådde att praktisera Augustini valspråk: 'I det nödvändiga enhet, i det flertydiga frihet, i allt kärlek'. Detta var ju att beklaga. Men å andra sidan tillfördes de kristna en oberäkneligt stor vinst därigenom, att de fingo en rätt och klar uppfattning om Guds väsende och hans förhållande till människans frälsning och salighet. Och är det sant, hvad Herren Kristus säger i sin öfversteprästliga förbön, att det är evigt lif att känna den ende sanne Guden och den han har sänt, Jesus Kristus, känna honom på ett rätt sätt, sådan han vill vara känd, så kan den kännedomen icke köpas för nog högt pris. Och utan tvifvel var det mången teologie studerande och präst, hvilken hade vändats under trycket af den förhärskande teologien med sin betalningsteori, sin 'satisfactio vica-

ria' (Kristi ställföreträdande) m. m., hvilken kände det som en lättnad, då han ur de teologiska labyrinterna fick träda ut på bibelordets fasta mark och tillgodogöra sig, utan ingrepp af människofunder, de bibliska sanningarna. Öfverallt kring landet i större och mindre kretsar diskuterade man under bön till Herren försoningens betydelse. Och hand i hand med detta ransakande af ordet gick en kraftig väckelse öfver landet."

När Waldenström utgaf den förut omnämda predikan samt skriften Om försoningens betydelse, hade han, såsom vi redan sett, kommit till insikt om att det icke var Gud, som blifvit försonad genom Kristi död, ty han behöfde icke försonas. Men däremot fasthöll han fortfarande den läran, att världen fått sina synder borttagna i Kristi död och hade sålunda blifvit försonad med Gud. Denna försoning var ett fullbordadt faktum. I denna läropunkt stod han alltså fortfarande på den gamla teologiens mark och ansågs däri fullkomligt renlärig. Denna uppfattning dref han till 1875, menande att den var Bibelns lära. Men vid den tiden kom han till insikt om att icke ens denna lära hade något verkligt stöd i Guds ord, och följaktligen måste han taga ännu ett steg från den af ålder erkända teologien.

Vid det stora predikantmötet i Stockholm 1877 berättade han själf hur han kom till klarhet i denna

sak. Vi anföra hans yttrande här, emedan det är både intressant och lärorikt att läsa detsamma. Han sade bland annat: "På förvintern 1875 fick jag bref från en här närvarande person, som sade, att han haft mycket godt af mina skrifter, men att han äfven på dem börjat använda frågan: Hvar står det skrifvet? Att det icke står, att Gud är försonad med världen, det såg han, men att världen vore försonad med Gud, kunde han icke heller se. Jag skref då: 'Kom hit under påskferien, så skall du få veta det'. Han kom, och jag höll på i två dagar för att visa honom, hvar det stod skrifvet. Men det var omöjligt, ty alla ställen, jag visade honom, innehöllo, att ändamålet med Kristi ankomst i världen var, att han skulle försona världen, men icke att världen är försonad. Det stod således ingenstädes, och så ramlade det ena stödet efter det andra, och mannen måste resa utan att få besked på sin fråga.

Jag var orolig efteråt och tänkte: Käre Gud och Fader, står icke det heller? Och så såg jag efter och fann, att det icke stod. Hvad hade jag då att göra? Skulle jag tänka: Eftersom jag hållit det hittills, skall jag hålla det hädanefter, fast det icke står skrifvet? Nej. Jag sade: Gud hjälpe mig att öfvergifva äfven detta, när det icke står skrifvet. Detta har förorsakat, att jag blifvit beskylld att det ena året lära ett, det andra ett annat. Jag får blott

med afseende på alla dylika invändningar förklara, att jag är alldeles viss därom, att huru rena i läran vi än må blifva, så komma vi dock alltid att vara behäftade med en mängd villfarelser, och det är mitt sinne, att så snart jag får se, att något af hvad jag lärt icke är sagdt i Guds ord, så vill jag låta det fara, ty om ock en sak synes god och tröstelig till en tid, så är det dock min öfvertygelse, att sanning varar längst."

Dessa brännande frågor, som af Waldenström blifvit förda inför allmänheten, diskuterades flitigt på större och mindre predikantmöten och i tidningarna ända till 1878. Ett stort antal af de troende i Sverge omfattade Waldenströms framställning i dessa lärofrågor, men andra däremot togo afstånd från den waldenströmska uppfattningen och drogos allt närmare statskyrkan och de statskyrkliga. De förra förenades till verksamhet i Svenska missionsförbundet, som bildades 1878, medan de senare hade i Fosterlandstiftelsen, som nu ställde sig mer helt på kyrkans sida, sin egentliga medelpunkt.

Det dröjde ej länge förrän den lärostrid som uppflammade med anledning af Waldenströms nu intagna ställning i försoningsfrågan, äfven började brinna i Amerika. Missionsvännerna här i landet fingo genom Pietisten genast reda på Waldenströms nya uppfattning i den viktiga försoningsfrågan. Och

alldenstund han med en synnerlig klarhet framställde sina tankar och bevisade sina påståenden med Guds eget ord, vunno hans åsikter ganska allmänt gehör bland de troende på denna sidan Atlanten. Den af Waldenström utgifna skriften Om försoningens betydelse aftrycktes af Missionsföreningen i Chicago och spriddes bland svenskarna här i landet. Härigenom vunno de waldenströmska åsikterna en ännu större spridning.

Men liksom statskyrkans män i Sverge häftigt motsatte sig Waldenströms framställning af försoningsfrågan, så gjorde ock den luterska kyrkans representanter i Amerika detsamma. De brännmärkte Waldenström som en villoande och varnade för hans lära såsom någonting obeskrifligt farligt. Från predikstolar och i tidningar, enskildt och offentligt, varnade man för "den waldenströmska villfarelsen". Några af de skrifter som utkommo i Sverge och voro riktade mot "Waldenströms försoningslära", spriddes äfven här i landet. D:r O. Olson utgaf här i Amerika äfven en bok i samma riktning, kallad "Reformation, socianism och waldenströmianism". Men till trots af allt detta trängde sig frågan: Hvar står det skrifvet? inpå de troende med allt större allvar. Det blef ett ransakande i skriften, hvilket vanligen hade det med sig, att Waldenströms åsikter slogo allt djupare rötter.

För att gifva läsaren en liten inblick i de många sammandrabbningar som egde rum mellan missionsvännerna och de luterska prästerna med anledning af försoningsfrågan, vilja vi här anföra en episod från ett missionsmöte, hållet i Randolph, Kansas, i augusti 1874. Vid detta möte voro pastorerna S. och C., tillhörande Augustana-synoden, närvarande och deltogo i diskussionen. I referatet från detta möte heter det, att den ena af dessa "mycket envisades att få den af honom från ett visst håll lånade och på programet nedskrifna så mycket nötta och af mången så betänkta frågan: 'Försoningens skriftenliga begrepp, eller hvad är Guds ords lära om försoningen?' framdragen. Denna fråga nedlades dock efter mycket ordande om saken genom omröstning, af det skäl att om mötet skulle upptaga och diskutera denna fråga, det då satte sig öfver våra lärda vänner och — fiender, hvilka ännu — om någonsin — icke kommit till enigt beslut därom. Mötet ansåg ock, att man ej borde förspilla den dyra mötestiden med hetsiga strider, hvilka lätt kunde uppstå, utan hellre behandla sådana frågor, som icke röra ordstrider utan föra den enskilda själen till besinning öfver sitt förhållande till sin lifs Gud. Häröfver blef pastor S. mycket förargad och utfor i mindre välvalda uttryck öfver att man sammankallat ett så stort möte, utan att en tid förut hafva spridt de frågor, som skulle före-

komma. Härvid förglömde han icke att utfara i hårda ord mot personligheter, hvarunder än broder Sanngren, än den som uppsatt frågorna, än ordföranden voro föremål för hans höga ord, allt till följd af att han icke fick sin vilja fram. Särskildt tycktes det ligga honom hårdt uppå, att — såsom han me-

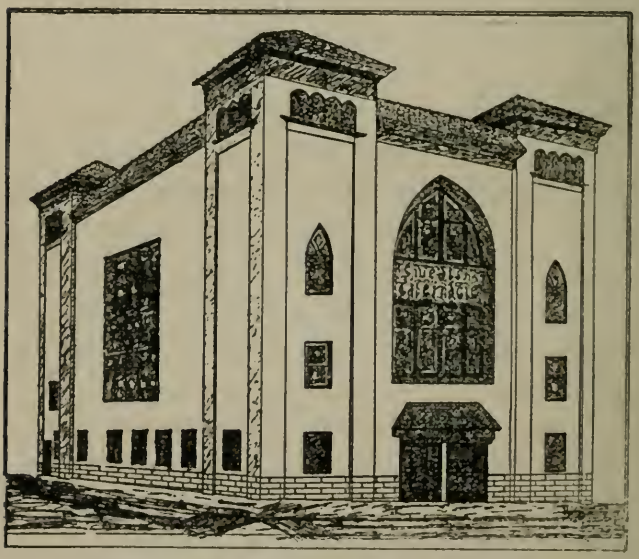

SVENSKA MISSIONSTABERNAKLET I SAN FRANCISCO.

nade — broder Sanngren låtit här aftrycka och sprida den af Pietistens nuvarande utgifvare lektor Waldenström utgifna boken 'Om försoningens betydelse', kallande densamma en 'eldbrand', spridd att härja

och förstöra Guds rena lära och luterska bekännelsens rätta förstånd om försoningen.

Men S. hade ju själf spridt Beskows bok i motsatt riktning, (Några betraktelser öfver P. Waldenströms skrift: Om försoningens betydelse) icke var det så farligt. Låt båda stå på stridsfältet. Sanningen skall segra.

Broder Sanngren upplyste, att bokens namn icke var 'Eldbrand' utan 'Om försoningens betydelse' och att orsaken till spridningen är endast Pietistens förtroende. Skulle det vara oss förmenadt, att, oaktadt laglig tillåtelse, aftrycka en bok, så finnas ännu fler att tillgå från Sverge. En ny tillökt upplaga är utkommen. Orsaken till striden torde de lärde finna för längre tider tillbaka, och den olärde finner det på Bibelns första blad. 'Jag skall sätta fiendskap mellan dig och kvinnan, mellan din säd och hennes säd'. Förkunnelsen om den fria och oförskylda nåden i Kristo Jesu, tillbjuden alla människor, se där stridsorsaken! Anstår det lärare att motsätta sig sådant, så anstår det dock icke åhörare." Så långt referatet .

Bland missionsvännerna vållade den nya uppfattningen om försoningen till en början inga svårigheter alls. De troende fingo genom densamma en klarare inblick i Guds fadershjärta och i den nåd, som är uppenbarad i Kristus Jesus. De ansågo sig hafva

gjort en vinst och icke en förlust därigenom. Men när omsider Waldenström uppträdde och visade, att Skriften icke lär, att världen blifvit försonad i Kristi död utan att hon fortfarande är i det ondas våld, då blefvo meningarna inom missionsvännernas eget läger delade. Flertalet antogo visserligen den waldenströmska uppfattningen äfven i denna punkt. Men några bibehöllo dock den gamla uppfattningen om syndens borttagande för hela världen i Kristi död och att världen därför är försonad. Men ehuru nu dessa vidt skilda uppfattningar förekommo bland missionsvännerna, vållade detta likväl inga större svårigheter. Ty om än de voro af olika meningar i den frågan, respekterade de likväl hvarandras öfvertygelse. Och alla, både den gamla och den nya åskådningens representanter, predikade den korsfäste Kristus och frälsningen genom honom. Den oinvigde märkte därför ingen disharmoni i deras predikningar.

Missionsvännerna hade nu likväl aflägsnat sig så mycket från den luterska kyrkans teologi att de af nämda kyrkas målsmän ej längre erkändes som lutheraner, åtminstone ej i samma mening som förr. Det hjälpte icke, att de i alla andra lärofrågor vidblefvo den luterska kyrkans lära. De blefvo stämplade som villfarande, och man varnade med brinnande nit för deras lära. Missionsvännerna själfva insågo ju, att de i fråga om försoningen ej längre stodo på den

gamla teologiens mark. Men det oaktadt ansågo de sig ej ha förlorat något. De kände sig tryggare på Guds ords grund än på den gamla teologiens sviktande mark.

Men för Missions-synoden såsom en organisation vållade denna förändring i de kristnas tro och tänkesätt åtskilliga svårigheter. Synoden hade nämligen antagit Augsburgiska bekännelsen såsom en kort men sann framställning af Bibelns hufvudsanningar. Den hade också inkorporerats på ett sådant sätt, att dess bekännelse icke kunde ändras, utan att synoden därigenom äfven komme att upplösas. Nu hade man emellertid kommit till insikt om att Augsburgska bekännelsen ej var i alla afseenden en sann framställning af Bibelns hufvudsanningar, utan innehöll åtskilligt, som var i direkt strid med Guds ord. För att nu korrigera bekännelsen utan att på samma gång upplösa synoden antogs på årsmötet 1876 ett amendement till densamma, hvilket bestämde att Augsburgiska bekännelsen skulle förstås i enlighet med Guds ord, hvarvid man citerade Joh. 3: 16. Men härigenom blef saken snarare mer invecklad än på ett tillfredsställande sätt utredd. Synoden hade nu å ena sidan en antagen bekännelse, som bestämde hur Bibelns sanningar skulle förstås. Å andra sidan hade den antagit ett amendement, som bestämde att bekännelsen skulle förstås i enlighet med Bibelns ord.

Genom denna egendomliga anordning hade man ju faktiskt upphäft Augsburgiska bekännelsen. Synoden hade därför kommit i ett högst oväntadt och besvärligt läge. Men härmed fick det likväl bero så länge, och man fortsatte med verksamheten såsom förut.

TIONDE KAPITLET.

De stora andliga väckelsernas tid.

Under år 1876 inträdde missionsvännernas verksamhet i detta land uti ett nytt skede och började utvecklas hastigare än förut varit fallet. Denna utveckling var en direkt följd af andliga väckelser, som vid nämda tid uppstodo bland våra landsmän. Tiden var en andlig besökelsetid för folket i Amerika. Den redan då beryktade evangelisten D. L. Moody hade med sällspord framgång börjat verka i Chicago, och stora skaror lades genom hans nitiska arbete till Mästarens fötter. Äfven svenskarna berördes något af hans verksamhet och af de väckelsens vindar, som började susa i den stora världsstaden. En ny dag i andligt afseende hade därför börjat gry för våra landsmän, äfven om de andliga rörelserna ännu ej börjat med kraft bland dem.

Missionsförsamlingen i Chicago hade länge insett

nödvändigheten af att få en predikant till, som jämte Sanngren kunde ägna sig åt det allt jämt växande verksamhetsfältet i staden. På bröders rekommendation utfärdades därför kallelse till Erik August Skogsbergh, född i Glafva, Värmland, den 30 juni 1850, och som vid den tiden studerade i Jönköping. Efter förnyad kallelse lofvade han komma och anlände sålunda till Chicago den 10 oktober 1876. Samma dag höll han i missionshuset på Franklin str. sin första predikan i Amerika. Han valde namnet Jesus till text vid det tillfället och angaf därmed grundtonen i evangelii predikan samt hufvudämnet för sin predikan och sin sång under den förestående verksamheten i detta land. Vid samma möte lärde han församlingen sjunga den nu välbekanta sången: "Till det härliga land ofvan skyn."

Skogsbergh upptog sitt arbete i Chicago med en för honom säregen självständighet och kraft. Ung, eldig och nitisk för själars frälsning, tilldrog han sig genast en ovanlig uppmärksamhet både som sångare och väckelsepredikant. Han introducerade Sankeys nya sånger i svensk dräkt, predikade med hänförelse för skarorna och fick vara medlet i Guds hand att tända och sprida väckelsens eld bland våra landsmän i det stora Chicago. Missionshuset blef till trängsel fyldt af åhörare, och man måste stundom anskaffa rymligare lokal för folket, som kom för att höra "den sven-

ske Moody", såsom man ofta kallade den nykomne predikanten.

Efter den stora branden hade församlingen i Chicago sina sammankomster i en sal på Söder, medan det nya missionshuset uppfördes. Som rätt många svenskar voro bosatta i denna stadsdel, ansågs det lämpligt att uppehålla denna predikoverksamhet äfven sedan det nya missionshuset blifvit färdigt. Sålunda höllos fortfarande möten på Söder hvarje söndagseftermiddag. När nu Skogsbergh anlände, ägnade han sig förnämligast åt verksamheten i nämda stadsdel. Där uppstod snart en kraftig väckelse, som äfven spred sig till Norr. Ett härligt nådens verk pågick sedan länge öfverallt i staden. Många äro de, som från denna vederkvickelsens tid räkna sin andliga födelsedag.

På Söder bildades snart en självständig församling, Tabernakelförsamlingen, som sålunda blef den andra missionsförsamlingen i Chicago, och Skogsbergh blef dess predikant. Redan på hösten 1877 eller blott ett år efter Skogsberghs ankomst till Chicago, invigdes Missionstabernaklet därstädes. Där samlades sedan stora folkskaror för att höra Guds ord. Många blefvo också vunna för Herren. Man kan i viss mening säga, att det pågick en ständig väckelse under de första åren af församlingens tillvaro. Skogs-

bergh förestod denna församling, tills han i januari 1884 flyttade till Minneapolis.

Församlingen på Norr förestods af Sanngren. Men hans hälsa var ej den bästa, hvarför han på våren 1877 lämnade och flyttade till Red Wing, Minnesota. C. A. Björk kallades då till Sanngrens efterträdare och anlände till Chicago den fjärde december samma år. Här verkade han sedan i sjutton år, tills han af Missionsförbundet kallades att ägna hela sin tid åt dess verksamhet.

Under sin verksamhetstid i Chicago var Skogsbergh ofta ute på predikoresor och fick nästan allestädes, där han drog fram, bevittna ett andligt uppvaknande bland folket. På många ställen uppstodo omfattande väckelser. På hösten 1877 tillbringade han några veckor i St. Paul och Minneapolis, där äfven väckelsens ande började förnimmas. De församlingar som redan funnos i nämda städer, blefvo härigenom uppmuntrade och stärkta, och deras verksamhet tog ny fart. Skogsbergh fick här vara med om ett härligt skördearbete. Stora skaror strömmade till hans möten i båda städerna, så att knappt några lokaler kunde rymma dem. Sanningens pilar träffade människornas hjärtan, många sökte nåd hos Gud och fingo erfara syndernas förlåtelse. Denna härliga besökelsetid är ännu i färskt minne hos dem som då hade förmånen att vara med.

I oktober 1877 kom Adam Lidman från Sverge och upptog verksamheten i St. Paul på kallelse af församlingen därstädes. Han höll sin inträdespredikan med ledning af Petri ord i Ap. G. 10: 29: "För hvad orsak hafven I skickat efter mig?" Hans predikan gjorde ett djupt och varaktigt intryck på åhörareskaran. Den unge studentens uppträdande i St. Paul såsom evangelii förkunnare väckte icke liten uppmärksamhet och stora skaror af landsmän samlades för att höra honom predika Guds ord. Emedan församlingen i Minneapolis nu var utan predikant, föll det på Lidmans lott att äfven tillse verksamheten där. I båda städerna kröntes hans arbete med mycken framgång, församlingarna uppbyggdes och tillväxte därigenom att själar fördes till Kristus. Omsider erhöll Lidman en välbehöflig hjälp i det myckna arbetet, i det att br. A. Sundberg, förut kateket i Augustanasynoden, kallades af de båda församlingarna att biträda i arbetet. Efter någon tid fördelades arbetet så, att Sundberg öfvertog församlingsvården i St. Paul och Lidman ägnade sig uteslutande åt verksamheten i Minneapolis. Men redan 1879 antog Lidman kal-

A. LIDMAN.

lelse till församlingen i New York och flyttade dit. Hans efterträdare blef för en kort tid E. Holmblad och F. G. Häggqvist samt slutligen Gustaf Törnqvist, som kallades från San Francisco, Cal.

Gustaf Edward Törnqvist föddes i Västerplana socken, Västergötland, den 27 november 1850. Omvänd till Gud i juni 1871, blef han kort därefter af de troende uppmanad att ägna sig åt predikokallet. Han erfor ock en inre maning därtill samt tänkte något på att utgå som missionär till hednavärlden. Därför började han studera något på egen hand. På sommaren 1873 reste han till missionsskolan, som på den tiden hölls i Vinslöf, Skåne. Men han vistades där blott tio månader, under hvilken tid han likväl ådrog sig rätt stor uppmärksamhet genom sin begåfning både som student och predikant.

På hösten 1874 intogs han på Fosterlandsstiftelsens missionsskola, där han ämnade genomgå hela kursen och sedan utgå som missionär till hednavärlden. Han kom likväl icke att stanna i nämda skola mer än tre år. Den då brännade frågan: "Hvar står det skrifvet?" hade äfven inträngt i Johannelund. Flera af studenterna hade tagit djupa intryck af Waldenströms framställning af läran om försoningen. När dessa delgåfvo styrelsen för skolan sina tankar i nämda fråga, fingo de just intet direkt besked, men på omväg fingo de veta, att det var styrelsens mening, att

den som ställde sig på Waldenströms sida borde begära afsked. Följden blef att Törnqvist och flera af hans kamrater lämnade skolan.

Törnqvist hade då redan genom lektor Waldenström fått kallelse från missionsförsamlingen i San Francisco, hvilken kallelse han antog och anträdde resan till detta aflägsna och för honom okända verksamhetsfält i augusti 1877. Vid afresan från det kära hemlandet gaf han sina känslor uttryck i följande ord:

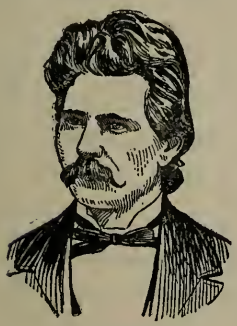

G. TÖRNQUIST.

"Farväl, du gamla Nord,
Farväl, du kära Sverge!
Ej någonsin på denna jord
Jag får så skönt härberge
Som inom dina gränser, o,
Jag ville än därhemma bo!

Farväl, min far och moder kär,
Farväl, I kära bröder!
Farväl, mitt hem och grannar där!
Mitt hjärta verkligt blöder
Att tänka på bekanta mång',
Som äro kvar i syndens tvång."

Resan gick i alla afseenden lyckligt, och Törnqvist anlände välbehållen till sitt nya verksamhetsfält vid

"världens ände". I sitt arbete i San Francisco mötte han många svårigheter men verkade det oaktadt med framgång och med förtroende i ungefär tre år, hvarefter han antog kallelse till församlingen i Minneapolis.

Den 26 september 1880 höll han sin inträdespredikan i Minneapolis. På detta nya verksamhetsfält såg allt förhoppningsfullt ut för honom. Han var älskad och afhållen bland de troende, och folket hörde honom gärna. Från de ogudaktigas sida fick han för sitt nit och sin ifver ofta uppbära hån och fiendskap, men detta afskräckte honom ej från arbetet. Hans arbetsdag på jorden skulle dock ej blifva lång, och hans vänner i Minneapolis skulle icke få glädjen att länge behålla honom som lärare. Efter endast några dagars sjukdom kallades han den 30 mars 1882 att gå öfver tidens gräns in i den eviga hvilan. Frid öfver hans minne!

I januari 1884 flyttade Skogsbergh till Minneapolis och har ända sedan den tiden varit stationerad därstädes. Jämte sitt arbete som församlingsföreståndare började han äfven ägna sig åt tidningsarbete och skolverksamhet. Han började redan nämda år utgifva en tidning, Svenska Kristna Härolden, som utkom en gång i veckan i kvartoformat med åtta trespaltiga sidor. År 1888 förstorades densamma och gjordes till kristlig-politisk nyhetstidning, ett aktiebolag bildades, som tog tidningen omhand, och dess namn än-

drades till Minneapolis Veckoblad, nu Veckobladet. År 1886 började Skogsbergh äfven utgifva en barntidning, Söndagsskol-Vännen, som utgafs två gånger i månaden och till samma pris som andra barntidningar uppehållit, hvilka dittills utkommit blott en gång i månaden.

År 1885 upprättade han äfven en skola i Minneapolis, afsedd att meddela undervisning i landets språk samt andra praktiska ämnen till den ungdom, som behöfde sådan undervisning. Skolan fortsatte med framgång, tills den år 1891 öfverlämnades till Missionsförbundet, som några år senare flyttade densamma till Chicago. Skogsbergh öppnade emellertid sedan återigen en skola i Minneapolis, hvilken ännu fortgår under namn af Northwestern College.

Under åren 1876—1879 uppflammade de andliga väckelsernas eld på nästan alla platser, där andlig verksamhet hade börjat bedrifvas bland våra landsmän. De olika predikanterna fingo i detta afseende röna en glädjande framgång. Genom dessa alltjämt pågående andliga väckelser förökades de troendes antal och äfven församlingarnas mycket fort. Ja man kan tryggt påstå, att församlingarnas antal mångdubblades under denna tid af andligt uppvaknande bland folket.

Missions-synodens predikantkår förstärktes också med många nya krafter under dessa år. Bröderna Skogsbergh och Lidman hafva redan blifvit nämda.

Därjämte anlände äfven C. R. Larson från Sverge, hvilken ämnade upptaga verksamheten i Lindsborg, Kansas, men som kort efter sin hitkomst hemkallades till den eviga hvilan. Andra bröder, som nu inträdde i arbetet, voro August E. Eckerberg, hvilken upptog verksamheten i Princeton, Ill., samt A. P. Palmqvist, som upptog arbetet i Rockford, samma stat. Dessutom började A. Sundberg samt J. F. Gillberg, A. Hallner, A. E. Wenstrand m. fl. att verka i förening med Missions-synoden. Bröderna J. A. och F. O. Hultman samt John Wenstrand, hvilka under en genomgripande väckelse i trakten omkring Stanton och Fremont, Ia., år 1878 blifvit omvända, började äfven strax därefter offentligt vittna om Herren. De utom Missions-synoden stående predikanternas antal förökades likaledes under samma tid därigenom att elever utgingo från Ansgarii College och därigenom att predikanter tid efter annan anlände från Sverge. Men ehuru predikanternas antal sålunda förökades rätt ansenligt, var predikantbristen fortfarande oförminskad, ty verksamhetsfältet hade samtidigt vidgats så mycket mer. Predikanterna måste därför fortfarande ej blott betjäna sina respektiva församlingar utan därjämte göra vidsträckta missionsresor. Under dessa resor öppnades ytterligare nya missionsplatser. Missions-synoden hade äfven anställt den välkände J. P. Lindell, nu bosatt i Moingona, Iowa, såsom resepredikant. Likaså utsän-

des P. Wedin på en missionsresa till västkusten med särskildt uppdrag att tillse verksamheten i San Francisco. Sammaledes blef han sedan utsänd till yttersta östern, där han verkade någon tid i synnerhet i Brooklyn. C. M. Youngquist fick sig ålagdt att resa i Minnesota och närgränsande stater och besökte därunder många platser äfven i Red River dalen och i Norra Dakota, där evangelium aldrig förr varit predikadt på svenska språket.

J. P. LINDELL.

Om sina erfarenheter under dessa missionsresor har han berättat bland annat följande: "Jag kom till en plats i Minnesota, som jag af några vänner hade blifvit ombedd att besöka. Jag hade skrifvit, hvad tid jag skulle komma, och en broder mötte mig vid stationen. Det uppmuntrade mig att träffa honom, ty jag märkte snart, att vi voro bekanta från Sverge. Men jag fick snart veta, att hans ärende var ej att hämta mig, utan han bad mig i all vänlighet att fara vidare och gaf mig en dollar till hjälp att fortsätta resan därifrån. Till en början blef jag litet modstulen, men då jag fick höra anledningen till ett sådant förfaringssätt, fick jag bättre tankar om saken. Förhållandet var nämligen det, att

en lutersk församling tillhörande Augustana-synoden fanns där i trakten, hvilken inneslöt inom sig en stor del pietistläsare. Nu hade pastorn varnat och till slut förbjudit dem att läsa Pietisten. De ville dock hafva denna frihet, och just då jag kom dit pågick ett möte af flera ditkallade pastorer för att bilägga tvisten. Om jag därför fick gå med oförrättadt ärende, kunde jag dock ej annat än erkänna deras grannlagenhet såsom berömvärd. De påstodo dock själfva sedan, att det blandade sig en stor del fåfäng ära och människofruktan i denna deras fromhet. Det gick ock så, att jag snart därefter fick bud att besöka dem, och vi hade många saliga stunder tillsammans vid ordet om Guds oförskylda nåd i Kristus Jesus.

Från dessa missionsresor, under hvilka vi färdades stundom till fots och ännu oftare långa vägar på vagn, dragen af oxar, kunde det vara mycket intressant att berätta. Men vi inskränka oss till att meddela, att vi fingo erfara många obeskrifligt saliga stunder på olika ställen, där flockar af Guds barn, hungrande efter ordet, sammanträngdes i sina jordkojor för att höra. Det kändes stundom, som om vi hade varit i himlen, fastän vi voro några fot under jordytan. O, huru Guds ord kan fröjda ett människohjärta och göra det tryggt och saligt!"

Det Guds ord, som bröderna på sina vidsträckta missionsresor sålunda utsådde, omskapade många, som

dittills lefvat i synd och ogudaktighet samt utan hopp för evigheten. De troende som bodde förskingrade här och där, blefvo uppbyggda och uppmuntrade till fortsatt vandring på lifvets väg. Och för bröderna själfva, som utburo den ädla säden, var det i alla försakelser en stor glädje och uppmuntran att ordet verkade bland folket. Det motstånd, som de stundom fingo röna, sporrade dem till fortsatt arbete och mer nit för Herrens ära. De hade gått ut för att vinna själar för Herren och ryggade ej tillbaka ens när fienden rasade och ondskans makter anföllo.

C. M. YOUNGQUIST.

Under år 1878 behagade det Herren att hemkalla J. M. Sanngren, Missions-synodens första ordförande, hvilkens lif och goda umgängelse många bland de äldre ännu minnas med glädje. Vi vilja därför i detta sammanhang, förnämligast enligt meddelanden af C. M. Youngquist, anföra några korta drag ur hans välsignelserika lif och verksamhet:

Johan Magnus Sanngren föddes i Alsheda socken, Småland, den fjärde juli 1837. Han var i sin barndom såsom äfven under sina mer framskridna år mycket gladlynt och liflig af naturen. Under sin

ungdomstid lefde han ett vildt lif i synden men hejdades i sitt syndalopp redan vid tjugu års ålder, då han träffades af Guds ords sanningar och fick mot-

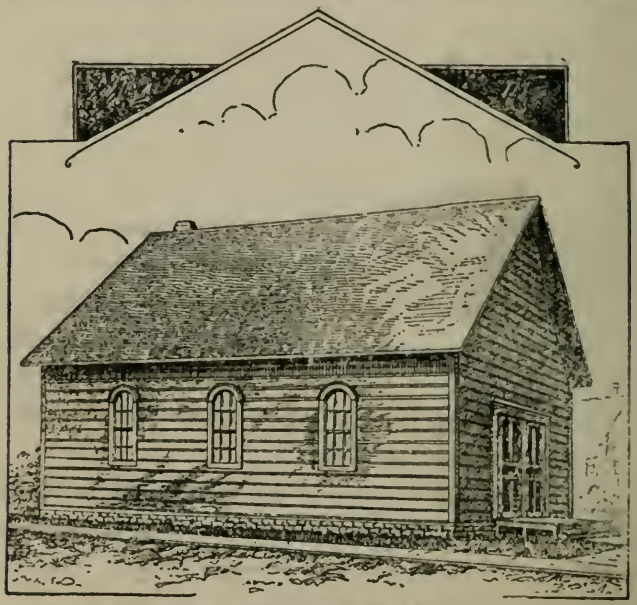

FÖRSTA MISSIONSHUSET I MINNEAPOLIS.

taga nåd och förlåtelse för sina synder. En tid efter det denna lyckliga förändring försiggått med den unge Sanngren sökte han inträde i Pastor Ahlbergs missionsskola på Ahlsborg och erhöll under sin tvååriga vistelse därstädes sin förberedelse för predikokallet. Efter afslutade studier verkade han som evangelii förkunnare under fem års tid på olika trakter i östra

Småland och fick röna mycken framgång i denna sin verksamhet. Stora skaror samlades, och ganska många fördes till sanningens kunskap genom hans predikan. Ansenliga väckelser förspordes i de trakter, där han verkade. "På den tiden behöfdes det icke

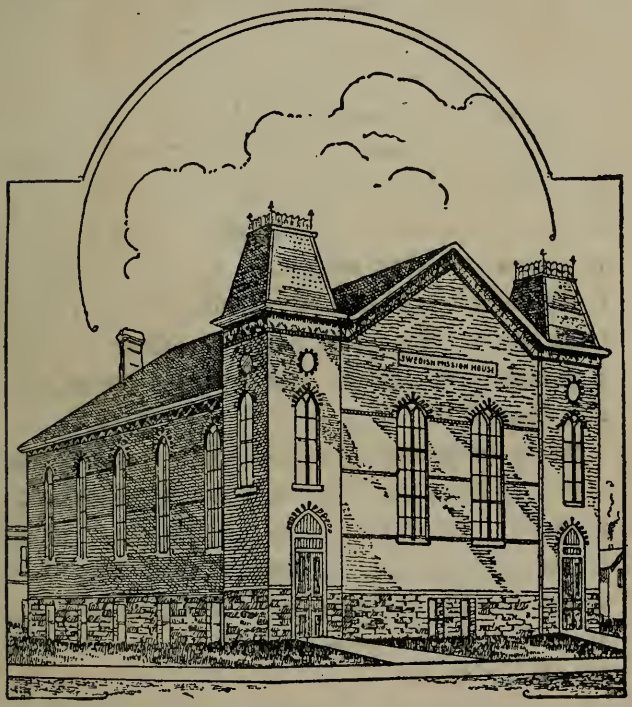

ANDRA MISSIONSHUSET I MINNEAPOLIS.

mer än att öppna boken och höja sin röst förrän det verkade på folket," brukade han säga, när han berättade om sin verksamhetstid i Sverge.

Såsom vi i det föregående af vår berättelse redan hafva sett, ankom Sanngren till Amerika 1868 och predikade i luterska kyrkan i Chicago till synnerlig uppmuntran för de troende, som voro närvarande. Han bosatte sig sedan i Altona, Ill., och predikade i Augustana-församlingarna här och där. År 1869 blef han kallad till den i Chicago då nyligen bildade missionsföreningen, en kallelse som han omsider antog och verkade sedan i Chicago tills på våren 1877, då han flyttade till Red Wing, Minnesota. När Missions-synoden bildades 1873, blef Sanngren ordförande i densamma, hvilket ämbete han innehade till sin död. I egenskap af synodens ordförande var han ofta ute på missionsresor och besökte våra landsmän i olika trakter af landet. Han var i sitt arbete flitig och självuppoffrande och var till mycken välsignelse där han reste fram.

Sanngren var klen till hälsan under den sista tiden af sin vistelse i Chicago. Han led af en svårartad bröstkatarr, som tärde på hans kroppskrafter. Denna sjukdom tilltog sedan han flyttat till Red Wing, hvarför han verkade därstädes under stor kroppslig svaghet men på samma gång med mycken Andens kraft. Hans inre människa syntes tilltaga i styrka i samma mån som den yttre aftog och försvagades. På Missions-synodens årsmöte i Betesda, Saunders Co., Neb., i maj 1878 höll han sin sista konferenspredikan med

E. AUG. SKOGSBERGH.

ledning af Ebr. 3: 1: "Därför, I heliga bröder, som ären delaktige af en himmelsk kallelse, akten på vår bekännelses apostel och öfverstepräst, Jesus Kristus." Det var endast med stor ansträngning han förmådde göra sig hörd, men sällan om någonsin hade man hört

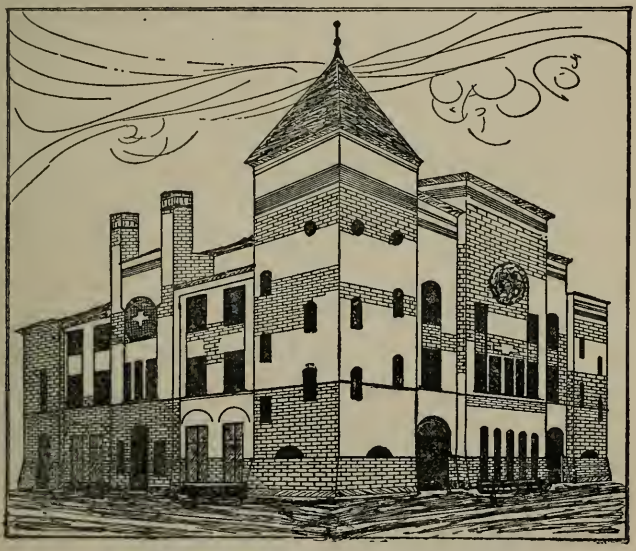

MISSIONS-TABERNAKLET I MINNEAPOLIS.

Sanngren predika med en sådan Andens smörjelse, som just vid det tillfället. "Stämningen var den stunden sådan, som skulle en hvar hafva känt, att det var sista gången vi hade broder Sanngren med oss på ett årsmöte," säger C. M. Y. Under följande sommar predikade han i sin församling i Red Wing, men

krafterna aftogo mer och mer, hvarför han slutligen måste afstå från all verksamhet, och den 26 september 1878 afsomnade han lycklig i tron på sin Frälsare. Till sin efterlefvande maka och son lämnade han följande hjärtliga afskedsord:

"Min älskade Lena! Tack för bevisad kärlek och trohet i vårt lyckliga äktenskap under tio års tid! Då nu detta band skall lösas, så vet jag, att det blifver för dig kännbart, ja det hårdaste du upplefvat på jorden. Ropa till Herren, att du må finna och se hans vilja äfven uti detta. 'Denna tidens lidanden äro icke att likna vid den härlighet, som på oss kommer att uppenbaras.'

Vid din sida, i din famn, lefver nu vår lille August. Förblif nu hans ömma moder, talande till hans sanna väl lefvande Guds ord, det evinnerliga blifver. Befaller Herren eder väg, han skall väl görat. 'Såsom Fadren har älskadt mig, så har ock jag älskat eder. Förblifven i min kärlek.'

Min älskande August! I afskedsstunden vill jag åter påminna dig: Tro på Jesus! Förblif mot din älskande moder en lydig gosse, hennes kärlek, så länge du lefver, skall du alltid få röna. Hör och läs flitigt Guds ord! Besök alltid söndagsskolan! Sök alltid de kristnas umgänge! Sjung och spela Herranom i ditt hjärta tillsammans med Guds barn!

Gud gifve dig genom Jesum Kristum välsignelse

och behålle dig välsignad, tills vi stå på Jesu högra sida på den stora dagen. Då skola vi ingå tillsammans med de saliga och sjunga Lammet inför Fadrens tron."

"Till mina bröder inom Missions-synoden", sade han, "vill jag gifva denna hälsning vid min skiljsmässa från dem: "Låten edra länder vara omgjordade och edra ljus brinnande, och varen I de människor lika, som vänta sin Herre, då han igenkomma skall från bröllloppet, att då han kommer och klappar, de låta strax upp för honom. Saliga äro de tjänare, hvilka Herren finner vakande, när han kommer. Sannerligen säger jag eder: Han skall uppskörta sig och och låta dem sitta till bords, och han skall tjäna dem. Och om han kommer uti den andra väkten eller uti den tredje väkten och finner så, saliga äro de tjänare. Men detta skolen I veta, att om husbonden viste på hvad stund tjufven komma skulle, förvisso vakade han och tillstadde icke uppbryta sitt hus. Därför varen ock I redo, ty den stund I icke tänken skall Människosonen komma'. (Luk. 12: 35—40.

Bröder! Tiden är kort öfver detta. Jesus säger: 'Si, jag kommer snart och min lön med mig!' Ja, amen."

Om Sanngrens karaktär såsom kristen och predi-

kant har E. A. Skogsbergh i Kristlig Krönika för 1887 meddelat bland annat följande:

"Såväl i egenskap af predikant som ordförande af synoden och för öfrigt i allt annat han hade för händer, var han mycket trogen och gudfruktig. Han var understundom skarp, men kärleksfull. Missionens sak och Guds ära lågo honom alltid ömt om hjärtat. Dessa hade han alltid i sikte och för dessa två ting kunna vi säga, att han arbetade ut sig, och när han icke längre kunde arbeta, så bad han för och tänkte på missionens sak.

Han hade icke små predikogåfvor, men de voro säregna. För det mesta var hans framställning full med humor, understundom rätt blixtrande, åtföljd af lifliga gestikulationer. Detta stötte sig många uppå. Mången kastade bort äfven rätterna tillsammans med de — som de tyckte — opassande faten (språk, uppträdande och framställning), på hvilka de framsattes. Detta var ju orätt. För min del stötte jag mig aldrig, men jag var understundom i oro för andras skull. Vi samtalade därom. Han försvarade det icke. Han led däraf, men understundom kunde han icke hjälpa sig. Hans eldiga och lifliga natursätt tycktes hafva mycket att göra med den saken. Hvad som gjorde att jag för min del icke kunde stöta mig på hans sätt, var den omständigheten, att det icke var tillgjordt och påhängdt utan i öfverensstämmelse med hans natursätt. Det var

icke rådligt, att under hans lifliga och något ovanliga framställning visa sig munter och uppsluppen eller rättare löjlig öfver hans rörelser och ord, ty i ett nu kunde det vända sig, och den andlige humoristen utslungade under ett gudomligt allvar till höger och vänster sanningspilar, glödgade i himmelen, och det tog så att det kändes. Detta var min erfarenhet mången gång.

I umgänge var han icke mindre liflig och hjärtlig. Han ville, då han kom bland dem, som bekände sig till Kristus, känna sig som hemma. Om han ej fick det, trifdes han icke. Hans lif och umgänge med Herren och hans folk var innerligt och trofast, ja rent af barnsligt. Äfvenså hans omtanke om sina bröder och vänner."

ELFTE KAPITLET.

Ansgarii College. Försök att förena de båda synoderna.

I det föregående af vår berättelse hafva vi förnämligast sysselsatt oss med den verksamhet som hade sin medelpunkt i Missions-synoden. Men vid sidan af denna utvecklades så småningom en annan verksamhet, som egentligen bestod af samma slags folk men som fick sin medelpunkt i Ansgarii-synoden. För att förstå denna verksamhet och dess förhållande till Missions-synodens måste vi med vår berättelse nu flytta oss tillbaka till tiden för sistnämda synods bildande och något följa utveckingen af den verksamheten.

I ett föregående kapitel är redan nämdt, att pastor C. Anderson på våren 1873 flyttade från Galesburg till Keokuk, Iowa, i syfte att där upprätta en skola för utbildandet af predikanter samt att han där deltog i Missions-synodens bildande, ehuru han omedelbart därefter utgick ur densamma. Han grep emellertid

verket an med det påtänkta skolföretaget, och på hösten samma år öppnades i en hyrd lokal en skola, kallad "The Swedish Mission Institute". Under dess första läsår voro tolf predikantelever inskrifna. Bland dessa voro de nu från arbetsfältet hemkallade bröderna C. M. Youngquist och N. P. Wallgren. Äfven George Wiberg och andra, som verkat på fältet längre eller kortare tid, voro bland skolans första elever.

J. ANJOU.

Anderson blef naturligtvis skolans föreståndare på samma gång han såsom lärare deltog i undervisningen. Därjämte fortsatte han utgifvandet af den af honom förut påbörjade tidningen Sions Baner. Han hade alltså mycket och ansvarsfullt arbete att utföra. I skolarbetet hade han dock en stor hjälp af den varmhjärtade och gudfruktige J. Anjou från St. Paul, hvilken redan vid skolans början blef anställd som lärare och som synes hafva vunnit ett allmänt förtroende bland den tidens missionsvänner.

Det förefanns ett verkligt behof af en predikantskola för den fria verksamheten i Amerika, då Anderson upprättade skolan i Keokuk. Detta in-

såg han äfven och sökte genom det påbörjade skolarbetet fylla detta behof. Men på samma gång ville han genom denna skolverksamhet främja missionsvännernas anslutning till Norra Illinois-synoden eller rättare Generalsynoden. Han önskade af missionsvännerna göra en fri svensk lutersk kyrka i Amerika. Detta oaktadt skulle nog skolan ha vunnit mer allmänt förtroende bland de kristna, om dess föreståndare blott med stränghet tillämpat den regeln, att endast sannt troende män skulle få intagas i predikantskolan. Men han var mindre noga i detta afseende. Sålunda lär det ha funnits predikantelever vid skolan, hvilka voro främmande för Herren och i saknad af andligt lif. Detta förhållande kunde ej annat än väcka misstroende både för skolan och dess föreståndare hos alla, som insågo att en predikantelev först af allt måste äga andligt lif. Några sådana elever, berättas det, blefvo likväl vunna för Herren under vistelsen vid skolan och blefvo sedan till nytta och välsignelse för Guds församling.

Men sedan skolan nu kommit i gång och var i full verksamhet, blef föreståndarens nästa uppgift att anskaffa en ändamålsenlig skolbyggnad, ett permanent hem för den nya skolan. Detta var ingalunda en lätt sak. För det ändamålet utgaf han emellertid ett cirkulär på engelska språket, i hvilket

han redogjorde för skolans verksamhet och framtidsplaner. Detta cirkulär råkade i händerna på bankiren James Knox, hvilken blef intresserad i företaget, kallade till sig Anderson och erbjöd honom på vissa föreskrifna villkor 12,000 dollars till ett svenskt läroverk i staden Knoxville, Illinois.

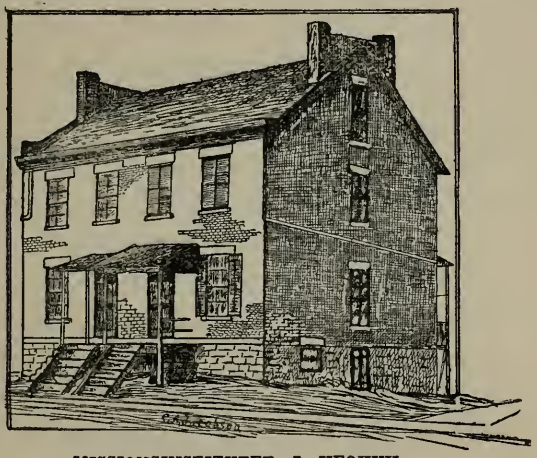

MISSIONSINSTITUTET I KEOKUK.

Det är självklart, att detta anbud väckte glädje och tillfredsställelse hos skolans föreståndare och vänner, hvarför det ock blef antaget. Denna fond ökades sedan med ytterligare 8,000 dollars af hvilka 5,000 subskriberades af staden Knoxville och 3,000 samlades bland svenskarna.

Ända sedan Anderson utgick ur den nybildade Missions-synoden, hade han umgåtts med taken att

bilda en annan svensk synod, som kunde anslutas till Generalsynoden. Nu ansåg han det alldeles nödvändigt att få någon slags organisation till stånd, som kunde mottaga och förvalta de redan lofvade donationerna samt bära ansvaret för skolföretaget. Dessutom var det behöfligt att hafva något samfund, som kunde befordra de predikanter, hvilka nu genom skolans verksamhet bereddes för fältet. När därför Missions-synodens första årsmöte hölls i Des Moines, Iowa, den 18 maj 1874, bildades i Galesburg, Ill., "Svenska evangeliskt-luterska ansgarii-synoden i Förenta Staterna". Denna synod antog samma bekännelse som Missionssynoden, men olikt denna, förenade den sig med Generalsynoden. De församlingar som hade stått i förbindelse med Norra Illionis-synoden, förenade sig i flesta fall med den nybildade synoden. J. Anjou blef dess förste ordförande och C. Anderson sekreterare. Andra predikanter som medverkade med Ansgarii-synoden från dess början voro den förut i vår berättelse omnämde C. J. Lindahl, en pastor Källström, J. G. Sjöqvist och S. W. Sundberg. Något senare ökades predikantkåren därigenom att George Wiberg, L. J. Anderson, N. P. Wallgren, C. A. Falk, C. H. Lundin, John Gustafson och A. G. Nelson kommo ut i verksamhet på fältet.

De olika samfundsintressen, som före denna tid

vid mer än ett tillfälle gifvit sig tillkänna bland missionsvännerna, hade nu fått permanent form. Det hade blifvit två samfund af det folk, som egentligen borde ha varit förenade till en enda verksamhetskropp. Detta missförhållande kunde ej annat än försvaga verksamheten, och följderna af denna delning hafva

ANSGARII COLLEGE I KNOXVILLE.

allt sedan verkat mer eller mindre störande i missionsvännernas läger. De båda synoderna verkade nu emellertid vid sidan af hvarandra, visserligen icke såsom mot hvarandra stridande samfund, men ej heller i full harmoni med hvarandra. Missions-synodens verksamhet omfattade större delen af de mellersta staterna, och Ansgarii-synoden, som var den mindre men på samma gång till sin karaktär den mer kyrkliga,

verkade förnämligast i Missouri och på enstaka ställen i Kansas, Illinois och Iowa samt något senare i de östra staterna.

Arbetet på den nya skolbyggnaden i Knoxville fortskred med raska steg, så att skolan redan på hösten 1875 kunde öppnas i dess nya hem. Missionsinstitutet i Keokuk flyttade därmed till Knoxville, där det forsattes under namn "The Swedish American Ansgarii College". Skolan ställdes då också under Ansgarii-synodens kontroll. Men ehuru man sålunda med jämförelsevis liten ansträngning och uppoffring å svenskarnas sida kom i besittning af en präktig skolbyggnad, voro därmed icke alla svårigheter undanröjda för synodens skolverksamhet. Skolföretaget blef nämligen till trots af de ljusa utsikterna en mycket tung börda för den nybildade Ansgarii-synoden. Det vållade skolans föreståndare och hela synoden många svårigheter och bekymmer. Till trots af Andersons trägna arbete för skolans framgång råkade den likväl i skuld. Af sina egna medel inlade han omkring 2,500 dollars i företaget, hvilket var hela hans förmögenhet. Därjämte hade han lånat för skolans räkning 1,500 dollars, för hvilken summa han personligen gått i borgen. Detta vittnar ju om ett varmt intresse för skolsaken.

Men utsikterna att i kyrkans tjänst kunna betala de skulder, som han råkat i för skolans skull,

voro ingalunda ljusa. Och svårigheterna i förening med skolarbetet blefvo under dessa förhållanden större med hvarje år. Dessa financiella svårigheter gjorde, att Anderson slutligen resignerade samt lämnade skolan och synoden år 1878. Han hade då samlat för detta skolföretag 23,560 dollars. Han ägnade sig sedan åt affärer under några år, tills han hade lyckats betala sina skulder. Den första juli 1882 hade han betalt den sista dollarn af densamma, och samma dag antog han kallelse till Emanuelskyrkan i Rockford, Ill., för att blifva dess pastor.

Jämte omnämda skolverksamhet bland svenskarna har Anderson grundat "Trinity Academy", Athens, Alabama, samt "Wyoming Collegiate Institute". Äfven har han varit lärare i "Gates College", Neligh, Neb., i några år. För närvarande är han bosatt i Wilton, N. Dakota.

Ungefär samtidigt med Andersons afgång från Ansgarii-College lämnade J. Anjou lärarebefattningen vid skolan och afsade sig äfven ordförandeskapet i synoden samt flyttade till Sverge, där han fortfarande är bosatt. Genom dessa båda mäns afgång nästan samtidigt ledo både skolan och synoden en mycket kännbar förlust. Det ingaf en känsla af osäkerhet med afseende på hela verksamheten.

Men innan Anderson lämnade, hade direktör K.

Erixon från Stockholm, Sverge, blifvit kallad att fortsätta hans arbete. Erixon antog denna kallelse och anlände till Amerika på våren 1878. På grund af Anjous afgång öfverlämnades äfven ordförandeskapet i Ansgarii-synoden till Erixon. Dessutom blef han redaktör för Sions Baner, som han samtidigt förvandlade till veckotidning. Han blef alltså genast öfverhopad med mycket och ansvarsfullt arbete. Nästan hela samfundets ledning lades på hans skuldror. Han började emellertid utöfva ett hälsosamt inflytande öfver detsamma. Själf var han till trots af sin ålder en mycket verksam man. Och han upptog sitt nya arbete med stor ifver och med förhoppningar att kunna uträtta något verkligt godt för den gemensamma verksamheten.

Men förhållandena inom Ansgarii-synoden voro svårare än han anat. Där voro flera svåra problem att lösa. Denna synod hade, i likhet med Missions-synoden, blifvit starkt påverkad af Waldenströms uppfattning om försoningen, hvilken ju afvek från den teologi, som Augsburgiska bekännelsen sökte häfda. Det hade blifvit klart för de flesta i synoden, att man ej med afseende på läran kan stå på fullkomligt biblisk grund och på samma gång vidblifva nämda bekännelse. Men just denna nu otillfredsställande bekännelse hade synoden antagit i sin konstitution. För att afhjälpa

denna oegentlighet antog man, liksom Missionssynoden, ett amendement till den Augsburgiska bekännelsen, som bestämde, att densamma skulle förstås i enlighet med Guds ord. Denna anordning var dock ej tillfredsställande. Man hade ju i alla fall bekännelsen kvar, en bekännelse som man med ett amendement faktiskt hade upphäft.

K. ERIKSON.

Men under de senare årens stora väckelser hade det äfven vaknat ett innerligt behof af församlingar, organiserade i öfverensstämmelse med Nya testamentets föreskrift. Ansgarii-synodens församlingar bestodo emellertid till en stor del af troende och icke troende medlemmar. Detta förhållande gjorde, att det rådde missnöje inom synoden. Dess bästa element yrkade ifrigt på att något måtte göras för att rädda de andliga intressena inom samfundet.

Men att göra de nödvändiga ändringarna var ej en lätt sak. I synodens inkorporationshandlingar var det uttryckligen förbjudet att ändra den antagna bekännelsen. Det enda sätt, hvarpå den önskade förändringen kunde ske, var därför genom att upplösa synoden och bilda ett nytt samfund. Men äfven denna

utväg skulle leda till nya svårigheter, särskildt med afseende på skolan i Knoxville. I det dokument, hvarpå donationen från James Knox och staden Knoxville voro grundade, föreskrefs nämligen, att skolbyggnaden skulle tillhöra Ansgarii-synoden på de villkor, att om nämda synod skulle upplösas eller blifva ur stånd att bedrifva skolverksamhet efter vissa föreskrifna regler, densamma skulle tillfalla staden Knoxville. Om därför synoden skulle ändra bekännelsen, komme därmed alla lagliga anspråk på skolbyggnaden att förfalla. Man måste således antingen vidblifva den gamla bekännelsen och då behålla skolegendomen, annars uppgifva bekännelsen och därmed förlora denna värdefulla egendom. Så stod saken, då Erixon kom från Sverge på våren 1878.

När Erixon anlände blef han i Chicago något bekant med Missionssynodens verksamhet och besökte sedan flera af dess församlingar. Genom sin sakrika och hjärtliga predikan gjorde han allestädes ett godt intryck och blef äfven väl mottagen. Själf synes han ha fått ett godt intryck under dessa besök i församlingarna, ty inom Ansgarii-synoden började han dryfta frågan om att förena densamma med Missions-synoden. På Ansgarii-synodens årsmöte i Galesburg den 5—12 juni 1878 beslutades att ingå till Missions-synoden med ett förslag till förening mellan de båda synoderna, hvilket förslag framställdes af

Ansgarii-synodens synodalråd till Missions-synodens centralbestyrelse vid dess sammanträde i Moingona, Iowa, i december 1878. Tidningarna Sions Baner och Chicago-Bladet hade något dryftat frågan om en sådan förening. Därvid hade den senare åtminstone till en början visat mest sympati för Missions-synoden, ehuru den ingalunda högt värderade någondera af synodena.

På Missions-synodens årsmöte i Betesda, Saunders county, Nebr., på sommaren år 1878, invaldes C. A. Björk till vice ordförande och E. A. Skogsbergh till biträdande sekreterare. Före denna tid hade synoden ej brukat invälja vice ordförande eller vice sekreterare. Under tiden mellan nämda årsmöte och centralbestyrelsens möte i Moingona i december samma år hade för synoden ganska betydelsefulla händelser inträffat. Dess förste ordförande och förste sekreterare, bröderna J. M. Sanngren och A. W. Hedenschoug, hade fått nedlägga vandringsstafven och ingå i den eviga hvilan. När därför centralbestyrelsen sammanträdde, intog C. A. Björk ordförandens plats, och A. Hallner utnämde man till sekreterare.

Ansgarii-synodens inlämnade förslag till förening af de båda synoderna mottogs ganska kyligt af bröderna vid mötet i Moingona. På samma gång man uttalade sin glädje däröfver, att de troende kände behof af en närmare förening med hvarandra, uttryckte

man sin förvåning öfver att Ansgarii-synodens församlingar och predikanter, som endast några år förut hade tagit afstånd från Missions-synoden, nu började arbeta för en förening. Man syntes äfven befara, att en sådan förening skulle medföra ytterligare söndring i stället för sann förening. Föröfrigt syntes man äfven ha betviflat ärligheten af det från Ansgarii-synoden inkomna förslaget, ty i protokollet från mötet förekomma följande om misstänksamhet vittnande ord:

A. HALLNER.

"Det skall snart visa sig, hvad meningen är, ty hafva de större värde i att vara förenade med oss än de hafva i det som skiljer dem från oss, så äro skiljaktigheterna snart undanröjda." Af det hela kan man lätt förstå, att Missions-synodens ledande män ingalunda voro intresserade för den föreslagna föreningen. Förslaget hänsköts emellertid till Missions-synodens sjätte årsmöte, som skulle hållas i Chicago i maj 1879.

Denna konservativa hållning, som Missions-synodens styrelse intog gent emot det från Ansgarii-synoden inkomna förslaget, framkallade skarpt klander från flera håll. Men hvad som ytterligare försvårade saken var, att samma styrelsemöte i Moingona antog

en resolution, som åtminstone delvis var riktad direkt mot Ansgarii-synoden och dess vänner. Denna resolution hade följande lydelse: "Då klagomål inkommit, att allehanda agenter inträngа i missionsförsamlingarna, spridande subskriptionslistor, tidningar och andra skrifter, så anse vi oss pliktiga att varna våra vänner för att lämna sitt förtroende till sådana och sådant, som icke utgår från eller rekommenderas af Missions-synoden. Till ytterligare betryggande för våra vänner, skola alla subskriptionslistor från Missions-synoden förses med dess sigill och dess sändebud med rekommendationsberf." Resolutionen, som är mycket förskansande till sitt innehåll, gaf anledning till många hårda domar öfver Missions-synodens ledande män. Och det var icke blott de som stodo utom synoden, som klandrade denna åtgärd, utan äfven många af dess vänner.

Vid Missions-synodens årsmöte i Chicago 1879, då den viktiga frågan om de båda synodernas förenande skulle behandlas, voro elfva af Missions-synodens nitton predikanter närvarande, och tjugutvå församlingar voro representerade genom tjugunio lekmannaombud. Sålunda voro predikanternas antal vid detta möte litet jämfördt med de öfriga ombudens. I tur och ordning upptogs den af centralbestyrelsen till mötet hänskjutna frågan, hvilken hade följande lydelse: "Är det önskligt att Missions- och Ansgarii-synoderna blifva

Harold M. Kjell

förenade, och om så är, hvad bör göras å Missionssynodens sida för att på ett kristligt sätt uppnå detta mål?"

Efter en kort men liflig diskussion öfver frågan tillsattes en kommite af tre för att tillsammans med K. Erixon, J. W. Strömberg och George Wiberg, Ansgarii-synodens representanter, utarbeta en plan, enligt hvilken föreningen af synoderna möjligen skulle kunna åstadkommas. Denna kommite inlämnade senare till mötet ett förslag, som hade följande lydelse:

1. Undertecknade föreslå en både inre och yttre förening och samverkan, på Guds ords grund, mellan Guds barn inom Missions- och Ansgarii-synoderna.

2. Vi anse, att en förening lämpligast åvägabringas därigenom, att de båda synoderna upplösas och nya stadgar för en gemensam förening på förutnämda grund uppgöras och antagas.

3. Vi föreslå, att för sådant ändamål en kommite tillsättes, bestående af fem ledamöter utaf hvar synoden, af hvilka minst två från hvardera böra vara icke predikande bröder samt att denna kommite får i uppdrag att utarbeta förslag till gemensamma stadgar.

4. Vi anse, att det af svenska predikantmötes-kommiteen och Missionsförbundets (i Sverge) styrelse uppgjorda förslaget till stadgar för Svenska missionsförbundet kan tagas hänsyn till vid uppgörandet af den åsyftade föreningens stadgar.

5. Vi anse vidare, att uti det nya Förbundet böra endast upptagas sådana församlingar eller föreningar, hvilka äro inrättade efter Guds ord, och allenast sådana predikanter, som med ord och handling ådagalägga att de lefva i sann förening med Gud och vår Herre Jesus Kristus. Men därjämte bör Förbundet söka missionera bland alla svenskar här i landet.

6. Ytterligare föreslås, att Missions- och Ansgarii-synoderna, utan afseende på hvilken vändning föreningsfrågan nu må taga, må utse en eller tvänne resepredikanter, hvilka så snart ske kan besöka så många församlingar och predikoplatser som möjligt inom båda synoderna.

7. Ofvannämda kommite bör hafva sina förslag färdiga före jultiden innevarande år. Därefter böra dessa förslag publiceras för att blifva kända bland bröderna och kunna föreläggas nästa års synodalmöten.

Chicago den 29 maj 1879.

E. Aug. Skogsberg, K. Erixon, C. M. Youngqvist,
Geo. Wiberg, J. W. Strömberg,
S. Wm. Youngqvist.

En lång och allvarlig diskussion följde på detta förslag, hvarunder de mest olika meningar gjorde sig gällande. Flera af Missions-synodens män uttalade sig emot förening, förnämligast på den grund, att Ansgarii-synodens församlingar icke voro organiserade på nytestamentligt vis utan voro sammansatta af

troende och icke troende medlemmar. Men därpå svarade Ansgarii-synodens representanter, att det nu endast var fråga om en förening af Guds barn inom de båda synoderna, och de läto förstå, att Ansgarii-synoden var beredd på att upplösa sin närvarande organisation, om så skulle behöfvas. Häremot invände dock den motsatta sidan, att man ej kunde veta hur mycket man hade att förena, sedan en sådan upplösning blifvit verkställd. På grund däraf borde man, enligt deras mening, fara sakta i denna sak, så att man icke genom nya försök att förena i stället komme att slita sönder den enhet som redan var förhanden. Diskussionen öfver denna viktiga och ömtåliga fråga fördes i det hela taget med broderlighet och självbehärskning. Men likväl förekommo en och annan gång hvassa och irriterande anföranden, hvilka sårade och förtog mycket af den broderliga stämning, som annars kunde ha varit rådande vid mötet.

Efter denna diskussion beslutades att uppställa ett cirkulärbref, klargörande Missions-synodens ställning till denna fråga och sända detsamma till Ansgarii-synodens predikanter och församlingar. Detta cirkulärbref hade följande lydelse:

Till Svenska evangeliskt-luterska ansgarii-synoden. Älskade bröder!

Med anledning af eder skrifvelse till Missionssynodens centralstyrelse, hvilken blef hänskjuten till

synodalmötet, och har nu af mötet blifvit diskuterad, framgick,att det är Missions-synodens innerliga önskan att efter Guds ord vara förenade med alla Guds barn, samt särskildt att alla hinder för inre och yttre förening vore undanröjda Missions- och Ansgarii-synoderna emellan. Men emedan det är ensamt Herrens verk att förena, samt att all sann förening bör utgå från hjärtat, och då åstadkommes den enda rätta och kristliga föreningen, såväl till inre som yttre, när hjärtana sammanlänkas och sammandragas med kärleken, som är fridens band, därför, hvarest sannskyldig förening skall ske, bör först inbördes umgänge och bekantskap förena hjärtana, så förfaller därmed alla skrankor Guds barn emellan.

Emedan nu detta för all sann förening nödvändiga ännu icke hunnit komma till stånd, så önskar Missions-synoden vidare taga föreningsfrågan i öfvervägande under bön till Gud, samt under tiden å båda sidor umgås med hvarandra i kärleken. Därför blef frågan af mötet bordlagd, till dess den saken blifvit så förberedd, att folket inom Missions-synoden begära en sådan förening.

'Men fridens Gud helge eder öfver allt, att hela eder ande, själ och kropp måtte varda behållna utan straff vid vår Herres Jesu Kristi tillkommelse.'

Å Missions-synodens vägnar,

A. Hallner, sekreterare. »

Detta från Ansgarii-synoden utgånga förslag till förening af de två synoderna hade sålunda strandat. Missions-synodens förbehållsamhet omöjliggjorde en sådan förening vid denna tid. Dess representanter synas ej ha kunnat skänka sitt odelade förtroende till bröderna inom Ansgarii-synoden. När vi nu betrakta saken, synes det, som om Missions-synodens män borde ha visat mer tillmötesgående mot den "botfärdiga" Ansgarii-synoden. Men det måste dock medgifvas, att saken kan hafva äfven en annan sida. Herren känner allt, känner det fullkomligt. Och det är inför honom alla våra handlingar slutligen måste pröfvas.

TOLFTE KAPITLET.

Nya inflytelser på missionsvännernas verksamhet.

De äldre missionsförsamlingarna hade allmänt anslutit sig till Missions-synoden eller Ansgarii-synoden. Men de yngre, särskildt de som bildades efter år 1876, stodo i flesta fall utan all samfundsförbindelse. Och dessa fristående församlingars antal ökades mycket fort under de stora andliga väckelserna, som började ofvannämda år.

De nämda synoderna hade hvar sin tidning, som förde deras talan, och genom hvilka deras församlingar och medlemmar stodo i beröring med hvarandra. Men dessa tidningar kontrollerades af sina respektiva synoder och hade en tydlig samfundsfärg. Sions Baner lutade starkt åt det kyrkliga och främjade lutherska Generalsynodens verksamhet bland svenskarna, hvarför den ej kunde tillfredsställa flertalet bland missionsvännerna. Tidningen Missions-Vännen däremot re-

presenterade visserligen den uteslutande svenska verksamheten men kunde såsom Missions-synodens organ ej påräkna en större spridning utom detta samfund. I dagens brännande religiösa frågor intog den föröfrigt en osäker hållning. På samma gång den syntes främja "den nya åskådningen" i försoningsfrågan, trädde den likväl ej helt ut för densamma utan vidhöll i det längsta den läran, att världens synder blefvo borttagna i Kristi död, och att hon därför är försonad med Gud. Föröfrigt var nämda tidning då ännu endast en månadsskrift och hade icke synnerligt stor spridning.

Förhållandena på fältet voro därför sådana, att en kraftig, af samfund oberoende kristlig tidning kunde påräkna en ansenlig spridning. Det var ej blott rum för utan äfven behof af en tidning, som oberoende af nämda synoder kunde stå de frikyrkligt sinnade till tjänst och genom hvilken de kunde lära känna hvarandras strider och segrar. Såväl inom de båda synoderna som i fristående församlingar kunde en sådan tidning påräkna understöd.

Det var under dessa förhållanden, som Chicago-Bladet började utgifvas. Dess första nummer utkom i februari 1877. Tidningen utgafs till en början endast hvarannan vecka men i åtta-sidigt stort format. På hösten 1879 förenades tidningen Sions Baner med Chicago-Bladet, som vid samma tid förvandlades till veckotidning.

Chicago-Bladets utgifvare var John Martenson, som ännu äger tidningen och fortfarande är dess hufvudredaktör. Martenson är född i Jönköping den 25 mars 1850. Hans fader var en af de första läsarne i "läsarestaden" och var allmänt känd såsom "Läsare-abram". Såsom helt ung fick Johannes eller John anställning på ett tryckeri och lärde sig sättareyrket, hvilket han sedan fullföljde i Jönköping och Stockholm, tills han på våren 1867 reste till Amerika. I Chicago hade han under flera år anställning vid olika tidningar och visade samtidigt prof på sin förmåga som skribent, i det att han stundom bidrog till tidningarna med läsvärda och ljungande artiklar i olika ämnen. År 1876 blef han omvänd till Herren, och hans lif fick sedan därigenom en helt och hållet ny riktning. Af naturen vaken och djärf, väl van vid tidningsarbete och nu antänd af nit för Herrens sak, dröjde det ej länge, förrän han började utgifva en ny tidning, Chicago-Bladet.

J. MARTENSON.

Att börja utgifvandet af denna tidning var ett djärft företag, i synnerhet som det påbörjades utan kapital. Martenson hade likväl många kristnas sympati och personliga understöd, hvilket var af större be-

tydelse än ett stort rörelsekapital. Några af Missionssynodens predikanter understödde tidningen på det hjärtligaste, hvilket i hög grad bidrog till att gifva den anseende och underlätta dess spridning. Det dröjde därför ej länge, förrän den hade fått en stor läsekrets och dess framtid såsom affär var betryggad.

Chicago-Bladet har under årens lopp spelat en ofantligt viktig roll i den frikyrkliga verksamheten bland svenskarna i Amerika. På grund af den spridning tidningen redan från början erhöll och det uppseende den väckte genom sina djärfva uttalanden, blef hon ett kraftigt medel att göra missionsvännernas verksamhet bekant, där densamma förut varit så godt som okänd. Och på samma gång spred den äfven mycken sund läsning bland folket. Tidningen utmärkte sig från början för en särskild förmåga att sjunga ut. Hon uttalade sig alltid med bestämdhet och utan fruktan i kyrkliga frågor och lärofrågor samt gisslade skarpt, hvad hon ansåg vara orätt. Hon var också ständigt redo att försvara sin sak och visade äfven däri en sällspord skicklighet. Men i de många strider, som hon under de första åren af sin tillvaro utkämpade, uppträdde hon stundom allt för omstörtande och behandlade viktiga ämnen på ett för finkänsliga sinnen sårande sätt. Detta skadade ofta hennes sak och framkallade ett rättmätigt klander.

Men för att kunna bilda oss ett klart begrepp om

händelsernas utveckling under de senare åren af 1870-talet, måste vi nu som hastigast med vår berättelse förflytta oss till de östra staterna. Där få vi göra närmare bekantskap med förut omnämde J. G. Princell, som tillsammans med Chicago-Bladets utgifvare bidragit mycket till att dana förhållandena på fältet. Vi få också därigenom tillfälle att lära känna något af missionsvännernas tidigare verksamhet i de östra staterna.

Svenskarna voro så godt som okända i yttersta östern i flera år, sedan de första svenska kolonierna i Illinois och Iowa hade kommit till stånd. Det var endast i de stora städerna vid kusten, som några få landsmän hade slagit sig ned. Men för öfrigt är det först under de senare tjugu eller tjugufem åren som vårt folk till ett större antal börjat bosätta sig i denna del af landet. På grund däraf har också nästan all kyrklig verksamhet bland svenskarna i Amerika sin upprinnelse i de mellersta staterna. Därifrån har den sedan utgrenat sig både åt öster och väster.

I början af 1870-talet funnos endast två svenska luterska församlingar i de östra staterna, nämligen församlingarna i Campello och New York. Dessa församlingar voro då ännu icke anslutna till Augustanasynoden utan voro fristående. Princell, som år 1872 prästvigdes af ett tysk-amerikanskt luterskt ministerium i Pennsylvania, predikade i nämda församlin-

gar redan under sin studietid i Philadelphia. Efter afslutade studier år 1872 antog han kallelse till församlingen i Campello men flyttade redan i januari följande år till New York, där han upptog verksamheten i Gustaf-Adolf församlingen, luterska församlingen i nämda stad.

Princell hade redan 1869 blifvit något bekant med missionsvännerna, deltagit på deras möten både i Chicago och Princeton samt synes hafva fått ett fördelaktigt intryck af dessa kristna och deras uppfattning af den evangeliska sanningen. Därför, när han nu skulle lämna församlingen i Campello, skref han till missionsföreningen i Chicago och bad om en predikant för Campello att sköta verksamheten därstädes, till församlingens nye lärare hunne anlända. Br. C. J. Magnuson i Lake Station, Indiana, blef då ditsänd. Han anlände till Campello i mars 1873 och verkade där några månader. Under tiden besökte han äfven Boston och North Easton, predikande evangelium för de få svenskar, som på den tiden kunde samlas i dessa städer. Magnuson är sålunda den förste missionspredikanten, som predikade i de östra staterna.

De stora andliga rörelser, som i början på 1870-talet förekommo i Sverge i förening med diskussionen om försoningen och andra viktiga frågor, berörde äfven svenskarna i Amerika, såsom vi redan sett. Det var helt naturligt, att äfven Princell skulle blifva in-

tresserad i dessa frågor och börja forska i desamma. Efter en grundlig ransakning i bibelordet med afseende på försoningen, ställde han sig år 1877 på Waldenströms sida i den frågan. Ungefär vid samma tid kom han äfven till insikt om att en Kristi församling skall bestå af sanna kristna och icke af en blandad hop världsmänniskor och kristna, förenade omkring en viss trosbekännelse. I början af 1877 utbröt en väckelse i församlingen, hvarigenom de troendes antal ansenligt förökades och större andlig lifaktighet började besjäla densamma. Detta bidrog till att Princell på allvar började framhålla Bibelns lära med afseende på den kristna församlingen samt arbetade för en reformation i den rätta riktningen.

Vid Augustana-synodens årsmöte i Princeton, Ill., 1878 blef emellertid Princell anklagad för villfarelse i läran om försoningen, och utan föregående varning eller förhör blef han suspenderad för ett år, under hvilken tid han hade tillfälle att återkalla den förmenta villfarelsen eller ock framhärda i densamma och i så fall blifva afsatt för alltid. Men som församlingen i New York var fristående, kunde synoden icke hindra henne att behålla sin pastor. Princell fortsatte därför enligt hennes önskan att predika såsom vanligt. Under tiden verkade han för en förändring af församlingsskicket, så att församlingen skulle blifva en i sann mening kristen församling.

På nyåret 1879 framlade han ett förslag för församlingen, som bland annat innehöll, att hon skulle upphöra att intaga icke troende personer såsom medlemmar samt att endast troende skulle tillåtas att deltaga i Herrens nattvard. Förslaget antogs vid mötet utan opposition. Men vid ett församlingsmöte, som hölls en månad senare, hade ett stort antal sådana medlemmar infunnit sig, som sällan brukade deltaga i församlingens angelägenheter. Genom dessa lyckades det förslagets fiender att upphäfva föregående mötes beslut. Princell blef dock ombedd att kvarstå som predikant i församlingen, men på vilkor att han skulle låta allt gå som det hade gått förut. Detta kunde han likväl ej gå in på, och följden blef, att han efter tre månader afgick såsom församlingens lärare.

De troende i församlingen, som ganska allmänt stodo på Princells sida, blefvo mycket missnöjda med denna sakernas utgång och började genast umgås med tanken att bilda en ny församling. Omkring fyrtio personer tillkännagåfvo sin önskan att utgå ur Gustaf-Adolf församlingen. Den femte mars 1879 bildades en ny församling, Betesdaförsamlingen, i hvilken tjugusju medlemmar inskrefvos vid första mötet. På detta sätt uppstod den första missionsförsamlingen i de östra staterna. I Brooklyn hade en fristående verksamhet bedrifvits en tid, ehuru församling då ännu ej blifvit organiserad därstädes. Sedan Princell nu afslutat sin

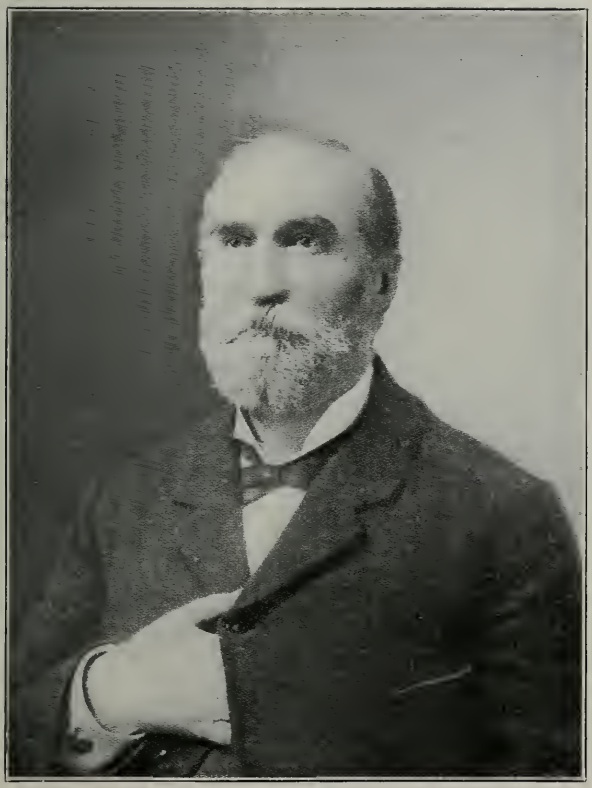

J. G. PRINCELL.

verksamhet i luterska församlingen, betjänade han såsom predikant den nybildade Betesdaförsamlingen i New York samt nämda fristående mission i Brooklyn.

Kort före denna tid, i böneveckan år 1879, utbröt en kraftig och vidtomfattande väckelse i luterska församlingen i Campello, Mass. Broder C. W. Holm, som nu är bosatt i Red Wing,* ankom från Sverge till Campello på hösten 1869 och förenade sig strax därefter med den då nybildade luterska församlingen därstädes. Holm var född i Ljungarums församling, Småland, den förste december 1846 och blef omvänd till Herren genom Svening Johansons verksamhet i Jönköping år 1863. Sedan Holm ingått i luterska församlingen i Campello, blef han invald till diakon och måste vid pastorns frånvaro leda gudstjänsterna i kyrkan. Han brukade vid sådana tillfällen läsa någon predikan eller någon uppbygglig betraktelse ur Pietisten. Han kvarstod i församlingen tills år 1878, då han begärde utträde. Men när en tid därefter pastorn flyttade, blef Holm ombedd att leda mötena i kyrkan, hvilket han ock gjorde. Det var under denna tid som väckelsen utbröt, hvilken fortsatte tills i mars månad. Af naturen känslig, nitisk för själars frälsning samt nu upprymd af glädje öfver det härliga Andens verk, som pågick bland folket, arbetade han outtröttligt vid sammankomsterna ända till långt på nätterna. Medan den andliga rörelsen i Campello var på sin höjd, tele-

* C. W. Holm afled den 23 okt., 1907.

graferade Holm till New York efter Princell. Han kom ofördröjligen till Campello och deltog med lif och lust i det andliga skördearbete, som där pågick.

Princell blef nu kallad att upptaga verksamheten såsom församlingens pastor. Han lofvade ock att komma följande höst, sedan han först gjort en påtänkt resa till Sverge. Men under vistelsen i hemlandet inträdde stora förändringar i församlingen, sinnena blefvo till stor del omstämda, de troende trängdes åt sidan och började på grund däraf hålla sammankomster för sig själfva. När Princell kom tillbaka från Sverge, var kyrkan stängd för honom, och en studerande från Augustana-synodens läroverk hade ledning af verksamheten. Princell blef emellertid hälsad välkommen till de troendes sammankomster och predikade där med så mycket större hänförelse. På detta sätt utstött från Augustana-synoden och från de luterska församlingarna, predikade han för de grupper af troende som funnos i New York och Brooklyn och dels i Campello och på andra platser, tills han på våren 1880 antog kallelse att blifva föreståndare för Ansgarii College.

C. W. HOLM.

Sedan Princell år 1878 blifvit utesluten ur Augustana-synoden stod han liksom ensam och hade inga kända predikanter, med hvilka han kunde meddela sina tankar och känslor. Både Missions- och Ansgarii-synodens predikanter hade med något undantag sin verksamhet i de mellersta staterna. På grund däraf hade han ej kommit i beröring med dessa. Han stod således alldeles för sig själf samt utan all samfundsgemenskap. Den verksamhet som nu började uppblomstra omkring honom, var äfven fristående och hade ingen gemenskap med någan annan liknande andlig verksamhet. Princell hade dock något tänkt på att förena sig med någon af synoderna. Men då han vid samma tid blef bekant med John Martenson och samtalade med honom om saken, fick han det rådet att ej för tillfället taga något sådant steg utan förblifva fristående och bida händelsernas utveckling. Princell följde detta råd, och mellan Martenson och Princell rådde ett broderligt förhållande och ett godt samförstånd. De synas redan från början af sin bekantskap ha varit liktänkande i nästan alla kyrkliga frågor och lärofrågor.

Under förutnämda väckelse i Campello började Holm predika vid mötena och icke blott föreläsa. Omsider blef han kallad af Betesdaförsamlingen i New York till att verka bland emigranterna, hvilken kallelse han äfven antog. Han verkade sedan dels som

emigrantmissionär, dels som predikant och utförde ett viktigt banbrytningsarbete på många olika platser i yttersta östern. För sådant arbete ägde han synnerligt passande gåfvor. Han trifdes också väl i detta arbete och hade en icke ringa framgång i detsamma.

G. WIBERG.

I det grundläggande arbetet i denna del af landet deltogo äfven flera andra bröder. Sålunda hade George Wiberg på våren 1874 blifvit sänd från skolan i Keokuk till New Sweden, Maine, för att under sommaren vikariera i den lutherska församlingen medan dess pastor var på besök i Sverge. Under Wibergs arbete därstädes utbröt en rätt kraftig väckelse och många kommo till tron på Herren. Efter ytterligare ett års vistelse vid skolan återvände han till östern och verkade på olika platser ,där våra landsmän hade börjat bosätta sig. Vid början af 1880-talet upptogo äfven bröderna Emil Holmblad, A. Lidman, A. G. Nelson, C. J. Lundqvist jämte flere andra verksamhet på detta fält.

Broder A. G. Nelson, nu bosatt i Buffalo, N. Y., ankom till Amerika 1871 och bosatte sig i mellersta östern. År 1876 ordinerades han af Ansgarii-synoden

och verkade sedan något i St. Louis, Mo., hvarefter han åter besökte sin hemort i östern. Händelserna fogade det så, att han kom att stanna på detta fält. Under åren 1877-1880 verkade han på olika platser i mellersta östern och utförde där ett betydelsefullt missiosarbete. Han var den förste banbrytaren för vår verksamhet i denna del af landet. År 1878 flyttade S. W. Sundberg från Keokuk, Iowa, till Busti, N. Y., och sedermera till Jamestown samma stat. Där nedlade han ett mångårigt och framgångsrikt arbete och gjorde dessutom sitt inflytande kändt till förmån för vår verksamhet på hela mellersta österns fält. Andra bröder inträdde snart därefter i arbetet och kunna därför räknas till banbrytarne på detta omsåde såsom A. W. Franklin, G. Staaf, Frank Nelson och flere andra. Genom dessa bröders arbete grundlades en rätt ansenlig verksamhet i mellersta och yttersta östern.

A. G. NELSON.

Det var en ovanligt rörlig tid, en tid full af brännande frågor, då Chicago-Bladet började utgifvas och Princell blef utesluten ur Augustana-synoden. De kristna hade börjat inse, att den från kyrkan ärfda

teologien ej var i alla afseenden pålitlig. Därför ville de inför Guds ord pröfva hvarje punkt i läran.

Martenson visade böjelse att vilja reformera åtskilligt på lärans och kyrkoförfattningens område. Frågan om nådemedlen och deras betydelse var med de första numren på detta intressanta och omväxlande program. I Princell fick han en lärd och aktningsvärd medkämpe i detta arbete. Nya frågor framkastades tidt och ofta af dessa bröder, hvilka jämte några andra arbetade med flit för att lösa problemen och gjorde på samma gång sina meningar starkt gällande. Brännande religiösa frågor diskuterades i tidningar och på de stormöten, som vid denna tid började hållas. I regel togo Martenson och Princell mer eller mindre afstånd från den gällande uppfattningen och sökte uppvisa en enligt deras mening mer biblisk uppfattning af den evangeliska sanningen samt att i tro och tänkesätt återföra de kristna till apostlarnas och den första kristna kyrkans ståndpunkt i dessa stycken.

När Princell under sin verksamhetstid i New York sysselsatte sig med frågan om den kristna församlingen, kom han till den uppfattningen, att hvarje lokalförsamling bör vara fristående och självständig samt utan alla synoders och samfunds bemedling ordna med verksamheten och missionen. Ja hon borde t. o. m. själf ordinera och utsända predikanter

och missionärer. Han såg nämligen ingenstädes i Nya testamentet exempel på församlingars sammanslutning till samfund, hvilket han därför ansåg vara orätt och stridande mot Guds ord. Denna tanke föranledde sedan en långvarig och stundom ganska häftig strid i tidningarna, hvarunder Chicago-Bladet på allt sätt sökte häfda nämda åsikt.

Församlingarnas sammanslutning i synoder eller samfund framhölls såsom varande parti. Alla organisationer af det slaget betraktades såsom syndiga människofoster, hvilka endast åstadkomma söndring och hindra Guds verk. Faran att vara förenad med något samfund betonades med sådant allvar, att många ärliga själar började hysa afsky för allt hvad samfund heter. Namnet synod tolkade man som "synd nog." Man kan förstå hur dessa ideer grepo omkring sig, när man besinnar, att rätt många af predikanterna omfattade desamma och att tvänne af Missionssynodens större församlingar, församlingen i Minneapolis och församlingen på söder i Chicago, begärde utträde ur synoden för att vara fristående. Och inom Ansgarii-synoden, som redan förut hade kämpat under många svårigheter, grepo dessa omstörtande ideer in och försatte hela synoden i upplösningstillstånd. Dess ledande män togo nämligen djupt intryck af dessa nya rörelser, och vid synodens skola i Knoxville, där Princell blef lärare, utbreddes desamma ganska hastigt.

Hand i hand med detta arbete mot organiserad verksamhet gick en stark agitation mot nästan all ordning och reda inom församlingarna. Sålunda ansågs det vara orätt att inskrifva medlemmar och att föra församlingsböcker. Ej heller skulle församlingarna hafva konstitution eller förhållningsregler. Allt sådant var ju främmande för den första kristna kyrkan, ty det omtalas icke i Nya testamentet, och följaktligen måste det vara orätt, mente man. Predikanterna skulle verka fritt, de skulle ej vara stationerade någonstädes ej heller uppbära bestämd lön för sitt arbete. Allt måste vara fritt för att vara rätt. Talet om frihet blef en lösen, på hvilken kristna bröder kände igen hvarandra. På detta sätt gick man till nästan otroliga ytterligheter och åstadkom i all välmening mycken villervalla och stor skada i den andliga verksamheten.

De som icke kunde omfatta dessa nya ideer blefvo utsatta för mycket klander och för många hårda domar. De stämplades utan vidare som partiarbetare och deras verksamhet som partiverksamhet. Tiden var nu äfven sådan, att dylika hårda domar tilltalade ett stort antal af de kristna och betraktades som ett uttryck af andlig frimodighet, som icke fruktar att blotta partiväsen och skrymteri. Men följden af allt detta blef misstankar, obroderlighet och söndring mellan kristna bröder, hvilket ogräs ännu efter ett fjär-

dedels sekel gör marken otillgänglig för broderlighetens, samförståndets och endräktens ädla säde. Måtte den nuvarande tidens kristna häraf taga en hälsosom varning. Men under dessa stormiga tider var det likväl några bland predikanterna och ledarne såväl som bland de kristna i allmänhet, hvilka förhöllo sig lugnt och forsatte sin verksamhet såsom förut. Detta verkade lugnande på många oroliga sinnen och bidrog till att hämma de nya, obepröfvade ideernas framfart. Härigenom gjorde de utan tvifvel den andliga verksamheten en stor tjänst.

Men det var ej blott de nämda frihetsideerna och agitationen mot synoder och samfund som utmärkte den tiden. Jämte detta ryckte somliga fram med syndfrihetsläran och drefvo den till dess yttersta spets. Många kristna började föra en mycket hög bekännelse och hade helighetens språk på sina läppar. Men midt under allt detta nedtrampade de obarmhärtigt alla, som icke kunde följa med och gilla denna förmenta högre andlighet.

De första missionspredikanterna här i landet hade med eftertryck betonat människans af naturen fördärfvade tillstånd och hennes syndfullhet samt de troendes oförmåga på grund af denna syndiga natur att göra det goda. Det är möjligt, att de framhöllo detta något ensidigt och på bekostnad af Herrens uppmaning till helgelse och kristlig vandel. Men om en

sådan ensidighet i det förflutna hade gjort sig gällande, så slogo nu andra predikanter öfver till en motsatt ensidighet och predikade helgelse och syndfrihet på bekostnad af många stora, viktiga bibliska sanningar. De sökte undvika den ena ensidigheten men kastade sig därvid genast öfver till den andra, den farligare.

Läran om de yttersta tingen var ett annat ämne, som fängslade de troendes uppmärksamhet och hvilket många med förkärlek studerade under denna rörliga tid. Kristi tillkommelse och därmed sammanhängande tilldragelser hafva alltid utgjort ett kärt betraktelseämne för de kristna. Men det har äfven varit ett stort fält för den lössläppta fantasien att röra sig på. Man har därför ofta begått det misstaget, att söka fullständiga den bibliska framställningen samt förutsäga tider och stunder, då Herren skall komma igen. Man har till stor skada för Guds verk på jorden spelat rollen af en profet. När nu denna fråga bragtes fram bland missionsvännerna, begingo somliga detta misstag åter igen. Att Herren skulle komma vid påsken år 1882 hölls en tid mer än troligt. Andra årtal uppställdes sedan efter som tiden gick. De mer vakna iakttogo en viss försiktighet i sina uttalanden, men andra åter förkunnade sina egna eller andras beräkningar med en förvånande tvärsäkerhet. Alla dessa beräkningar och försäkringar hafva emellertid med-

fört sitt eget straff. De hafva slagit fel, och alla som satte tro till sådana "drömmar" hafva blifvit bedragna.

Väldiga diskussioner i detta ämne förekommo emellertid under en följd af år. Chicago-Bladet deltog med stort intresse i desamma, sökte tolka alla dunkla bibelställen och uppställa ett öfverskådligt och sammanhängande system af de händelser, hvilka stå i förbindelse med Kristi tillkommelse. Tidningen sökte därvid häfda den läran, att Kristus skall komma och hämta sin "brudförsamling" före den stora vedermödan. Dessutom sökte hon försvara läran om de ogudaktigas tillintetgörelse gent emot dem, som vidhålla läran om ett evigt straff för de som framhärda i sina synder.

Men utan tvifvel var det Fredrik Franson, som mer än någon annan hängaf sig åt studiet af Kristi tillkommelse och sökte tränga genom det dunkla och hemlighetsfulla i detta ämne. Det var en tid, då han med brinnande hänförelse, oaflåtligen predikade öfver Kristi tillkommelse och de yttersta tingen. På initiativ af honom och hans meningsfränder föranstaltades också en s. k. profetisk konferens i Chicago den 13—18 april 1881. Liknande konferenser hade dessförinnan hållits bland amerikanska kristna. Men denna var den första i sitt slag bland svenskarna. Vid konferensen behandlades frågor rörande Kristi tillkommelse och den yttersta tidens tilldragelser. Franson

intog en ledande ställning vid densamma och gjorde den åsikten starkt gällande, att Herren hvilket ögonblick som hälst och utan föregående tecken kan komma för att hämta sin brud. På samma gång som man ej kan gilla allt, som vid denna konferens framhölls såsom Bibelns lära, måste man likväl medgifva, att många trosstärkande och väckande sanningar framhöllos till välsignelse för många. Konferensens förhandlingar upptecknades af Chicago-Bladet och blefvo sedermera publicerade både i Amerika och Sverge.

Emedan Fredrik Franson utöfvat ett ansenligt inflytande bland missionsvännerna i Amerika genom sin predikan i församlingarna samt genom sin verksamhet för den yttre missionen, är det tillbörligt att i detta sammanhang meddela några korta drag från hans lif och nitiska verksamhet för Herren och hans mission på jorden.

Fredrik Franson föddes den 17 juni 1852 i närheten af staden Nora. Hans föräldrar voro sannt gudfruktiga människor, som sökte gifva sina barn den allra bästa uppfostran. Tillsammans med några andra familjer anställde de en informator, åt hvilken de öfverlämnade barnens undervisning. Efter fullbordad folkskolekurs genomgick Fredrik Nora pedagogi och fortsatte sedan sina studier i Örebro högre elementarläroverk, där han förnämligast ägnade sig åt språkstudium. I synnerhet studerade han svenska,

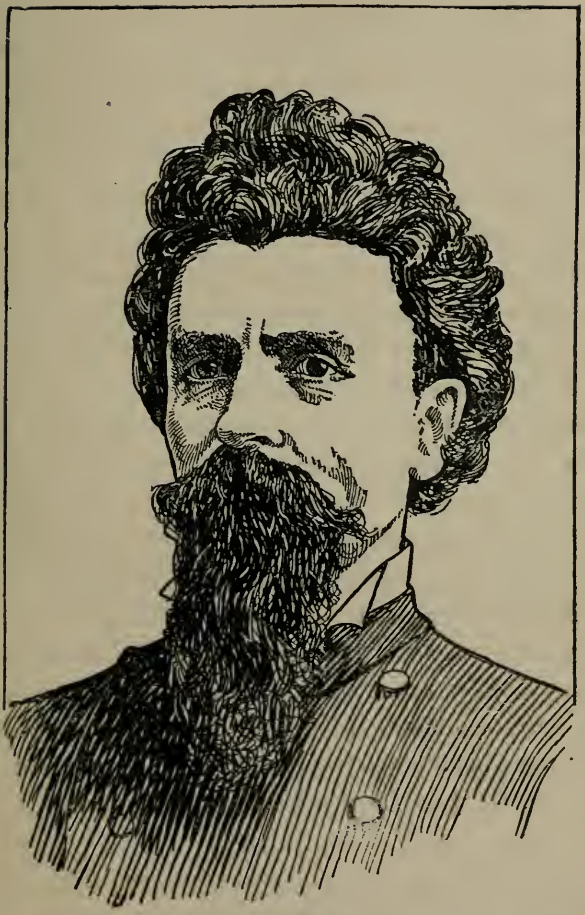

F. FRANSON.

tyska, franska, engelska, latin och grekiska. I de två sistnämda erhöll han de högsta betyg.

År 1869, då Fredrik var sjutton år gammal, emigrerade han med sina föräldrar till Amerika, där de först bosatte sig i Kansas men flyttade sedan till Nebraska och bosatte sig i närheten af Omaha.

Efter någon tids vistelse här i landet ådrog sig Franson en svår förkylning med frossa, som förorsakade en långvarig kraftlöshet. Under denna tid började han på allvar fråga efter frälsningens väg. Han bad ifrigt till Gud men ville icke tro med mindre han finge höra Guds egen röst eller se honom själf uppenbarad. "Hvem skall fara upp i himmelen, att hämta Kristus ned?" var en fråga, som han ständigt grubblade öfver. Omsider kom detta svar: "Ordet är dig nära, i din mun och i ditt hjärta." Detta ljöd för hans öra så klart, som en obeskrifligt skön röst hade talat till honom. Härmed uppgick ljus för honom och han fick erfara en ljuflig frid med Gud. Strax därefter erfor han en inre maning att offra sin tid i Herrens tjänst och började därför med ifver studera Guds ord samt fortsatte därmed i tre år, under hvilken tid han äfven började offentligt vittna om Herren.

När D. L. Moody började sin framgångsrika verksamhet i Chicago, spred sig ryktet om densamma öfver land och riken. Äfven Franson fick höra om det

Andens verk, som börjat i Chicago, skyndade dit, förenade sig med Moodys församling och började med stor hänförelse och brinnande nit verka för sina medmänniskors frälsning. Under sex år verkade han sedan som evangelist på olika trakter i landet, hvarunder han äfven tillbringade ett år i Utah och sökte vinna mormonerna för Herren.

På hösten 1881 reste Franson till Sverge. Där hvilade Guds ande tung öfver folket. Franson predikade evangelium, stora väckelser uppstodo och många blefvo förda till sanningens kunskap. Djärf, hänsynslös, utmanande, svängde han Andens svärd, och vid eftermötena nödgade, trugade och pockade han själarna till syndabekännelse. Hans tillvägagående kunde ju icke ens alla kristna gilla, äfven om de erkände hans nit och hängifvenhet till Mästaren. Hos de oomvända verkade det ofta fiendskap, och han blef utsatt för förföljelser af många slag. Men oaktadt detta, fortsatte han oförtrutet att verka. På ett par års tid hade han lyckats predika i mer än hälften af Sverges städer samt den kringliggande landsbygden.

Efter sin vistelse i Sverge fortsatte Franson sin verksamhet i Norge och Danmark, och äfven där kröntes hans arbete med framgång. I Danmark blef han arresterad, emedan han hade bedit för en sjuk kvinna och smort henne med olja, hvarigenom kvinnan skulle hafva tagit skada, som det sades. Han hölls

nu i fängsligt förvar ända till 38 dygn. Slutligen måste man likväl frikänna honom, men på samma gång ålades han att ofördröjligen lämna landet. Sålunda landsförvist från Danmark, skyndade han till

MISSIONSKYRKAN I CAMPELLO, MASS.

Tyskland, där han äfven blef i tillfälle att predika evangelium för tyska folket. Sedan predikade han dels i Schweiz, Frankrike och Italien, i Waldensernas församlingar. Därifrån företog han sin första resa till Jerusalem och Palestina, på vägen besökande Rom,

Neapel och Alexandria. På återresan besökte han Smyrna och Konstantinopel samt Ryssland, predikande på tyska, franska och engelska. På flera ställen predikade han dessutom genom tolk.

Sedan han hade fullbordat denna resa, besökte han åter igen Tyskland, Norge, Finland och Sverge samt höll på olika ställen i dessa länder bibelkurser för utbildandet af evangelister. Vid denna tid vaknade hos honom ett brinnande intresse för hednafolkens frälsning. Efter bön till Gud om hans ledning och i samråd med troende män och kvinnor i Tyskland bildade han 1889 ett missionssällskap, Kina-alliansmissionen. På hösten 1890 återvände han till Amerika och började här i de större städerna hålla bibelkurser för utbildandet af missionärer för Kina. Som resultat af dessa utsändes på våren 1891 en skara unga män och kvinnor, hvilka efter hvarjehanda pröfningar och motgångar anlände till provinsen Shen-si, där de upptogo sin verksamhet. Längre fram utsändes nya förstärkningar af missionsarbetare. Detta blef uppkomsten till Skandinaviska alliansmissionen, som nu underhåller ett stort antal misionärer i olika delar af världen.

TRETTONDE KAPITLET.

Ansgarii-synodens upplösning. Missionsförbundets bildande.

På grund af den förutnämda agitationen mot alla synoder och samfund och därmed sammanhängande frihetssträfvanden, samt ännu mer på grund af en större insikt i vissa bibliska sanningar, hvarigenom den Augsburgiska bekännelsens bristfällighet kommit i dagen, hade det slutligen blifvit klart, att hvarken Missions- eller Ansgarii-synoden kunde tjäna som en föreningspunkt för missionsvännerna i Amerika. Och ehuru några af de äldre bröderna inom Missionssynoden gärna önskade vidmakthålla den synod, som de varit med om att stifta, insågo de likväl klart, att något borde göras för att åstadkomma bättre samförstånd och större endrägt i verksamheten på fältet. Händelserna utvecklade sig äfven så, att en ny och mer tidsenlig organisation slutligen kom till stånd, genom hvilken man hoppades kunna förena missions-

vännerna till en enda verksamhetskropp. Huru detta tillgick skola vi i det följande få tillfälle att se.

Prof. K. Erixon, hvilken år 1878 upptog verksamheten som föreståndare för Ansgarii College i Knoxville, innehade denna befattning endast ett par år, hvarefter han antog kallelse till missionsförsamlingen i Lindsborg, Kansas. Sedermera verkade han en tid i Moline, Ill., och slutligen i New York, där han efter en mångårig och välsignelserik verksamhet fick sluta sitt lif på jorden den 28 april 1900. Under sin förbindelse med skolan i Knoxville arbetade han med berömvärdt nit för skolans bästa. Men han lyckades likväl ej att föra det tunga skolföretaget till den framgång, som han själf åstundade och som var nödvändig för skolans bestånd och utveckling. Ledningen af Ansgarii-synoden var icke heller en lätt sak under denna tid af oro i de kristnas sinnen. Hans försök att åstadkomma en förening mellan Missions- och Ansgarii-synoderna misslyckades äfven, såsom vi redan varit i tillfälle att se. Under dessa föga uppmuntrande förhållanden kunde man ju knappt vänta, att han länge skulle fortsätta med det maktpåliggande arbetet vid skolan och inom synoden.

I hopp om att kunna leda skolföretaget till framgång bildades år 1880 en skolförening, bestående af kristna bröder från Ansgarii-synoden och från den fria riktningens läger. Denna förening tog skolan om

hand, och till lärare och föreståndare i Erixons ställe kallades samma år J. G. Princell från New York. Han upptog nu skolarbetet och fortsatte därmed tills 1884, då den omnämda skolföreningen upplöstes och skolan återlämnades till synoden. Därmed nedlades också skolarbetet inom Ansgarii-synoden för alltid.

E. G. HJERPE.

Skolegendomen, som torde ha varit värd omkring 25,000 dollars, gick därigenom äfven ur svenskarnas händer och tillföll staden Knoxville, något som under för handen varande omständigheter icke kunde förebyggas. Genom E. G. Hjerpe, som då var sekreterare, såldes skolans lösören för att betala en skuld på åtta hundra dollars, som skolan råkat i. Kreditorerna erhöllo därvid omkring tjugufem procent af sina fordringar. Under skolans elfvaåriga och skiftesrika tillvaro hade emellertid rätt många dugliga och för Herrens sak nitälskande predikanter utgått från densamma, af hvilka flera ännu verka med framgång på fältet

Ansgarii-synoden, som redan vid början af sin tillvaro förenades med Generalsynoden, beslutade år 1882 att utgå ur densamma. Detta steg togs förnäm-

ligast på grund af påtryck från frihetsideernas målsmän och var till en stor del en följd af agitationen mot samfund och synoder. Men fastän Ansgarii-synoden alltså utgick ur Generalsynoden, hade den fortfarande Augsburgiska bekännelsen kvar, hvilken för de flesta inom synoden var mycket otillfredsställande. För att kunna ändra bekännelsen måste synoden upplösas. Det fanns ingen annan utväg. Man började också allmänt inse nödvändigheten af att taga detta steg och därmed rädda sina andliga intressen. Sinnena mognade så småningom för en sådan åtgärd. På ett möte i Galesburg på våren 1884 var frågan om synodens upplösning uppe för behandling, och på dess årsmöte i Worcester, Mass., den 28—30 augusti samma år beslutades att upplösa densamma, hvilket formligen verkställdes vid ett möte i Moline, Ill., på våren 1885.

På ofvannämda möte i Galesburg tillsattes en kommite för att upprätta stadgar och framkomma med förslag till en mer tidsenlig organisation. I denna kommite var prof J. G. Princell en af medlemmarna. Men som vi veta, var han afgjordt emot en förening af olika kristna församlingar. Han ansåg att hvarje församling borde vara alldeles fristående och självständig. Men däremot var han inne för en förening af individer, enskilda kristna, som skulle leda den gemensamma verksamheten. Och han tycktes vilja ha

en organisation så lös, att hvilken troende som hälst, som bevistade dess sammanträden skulle i egenskap af kristen utan vidare äga talande- och rösträtt i alla dess angelägenheter. Princell hade äfven flere meningsfränder i detta afseende. Men en förening af det slaget erkändes dock icke af predikanterna och de troende i allmänhet, hvilka insågo, att en förening af församlingar var af allra största betydelse för verksamhetens stadiga ledning och sunda utveckling. Det rådde således ej någon enhet i lägret med afseende på denna sak. Något nytt steg till en ny organisation blef icke heller taget vid synodens ofvannämda möten utan den frågan hvilade nu så länge.

Under denna tid, då Ansgarii-synoden höll på att upplösas och det för öfrigt var mycken oro i sinnena verkade likväl dess predikanter fortfarande till mycken välsignelse i olika trakter af landet. Mångenstädes förekommo andliga väckelser, och verksamhetsfältet vidgades oupphörligt. Inom predikantkåren funnos äfven flera rikt begåfvade män, och dessutom hade det större antalet af synodens predikanter en för deras kall särskildt afpassad skolunderbyggnad. I detta afseende stodo Ansgarii-synodens predikanter i allmänhet framom Missions-synodens. Men på samma gång var det en och annan af dem, som hängaf sig åt onyttiga spekulationer och otygladt svärmeri. De icke blott ifrade för frihetsideerna utan ryckte dess-

utom fram med syndfrihetsläran och drefvo den till dess yttersta spets. Detta förorsakade mycken söndring och en smärtsam spännnig både bland predikanterna och inom församlingarna. Det var förnämligast på grund af sådana predikanters hetsiga agitation och söndrande verksamhet som flera församlingar i de mellersta staterna splittrades under åren före Missionsförbundets stiftande. Sådana församlingar voro bland andra församlingen i Minneapolis, Tabernakelförsamlingen i Chicago och församlingen i Princeton, Illinois. De som under dessa brytningar afsöndrade sig från missionsförsamlingarna omfattade allmänt de åsikter, som genom Princell och Chicago-Bladet introducerades, i synnerhet de omnämda frihetsideerna. På grund däraf blefvo de vanligtvis kallade "de fria". Dessa församlingar hafva nu sin enhetspunkt i "Den fria missionen", en organisation, som under de senare år kommit till stånd.

Inom Missions-synoden fortsattes verksamheten och utvecklades i samma riktning som förut. Den fick visserligen lida ganska mycket under de stormiga tiderna, i det att man på flere sätt sökte underminera förtroendet, söndra församlingarna o. s. v. Men oaktadt allt detta fortsatte synodens predikanter sin rastlösa verksamhet och utförde ett välsignelserikt arbete på hemmissionens fält. Synoden såsom en organisation gjorde annars inga större framsteg under dessa år.

Den hade hvad anslutning af församlingar beträffar nått sin höjdpunkt. Stämningen bland ett stort antal af missionsvännerna var nu sådan att en vidare utveckling i det afseendet ej var att vänta.

För den yttre missionen, hade inga särskilda anstängningar gjorts af Missions-synoden och ej heller af Ansgarii-synoden. Det fanns visserligen inom båda synoderna ett vaknande intresse för hednamission, men krafter och medel hade dittills så väl tagits i anspråk för arbetet på hemmissionens fält, att den yttre missionen hade måst åsidosättas. Likväl inkommo äfven under denna tid frivilliga bidrag till hednamissionen, hvilka då brukade öfverlämnas till något välkändt missionssällskap. Missions-synoden underhöll likväl i några år judemissionären. I. E. Markus, som verkade bland judarna i Chicago. Denna verksamhet såg lofvande ut för en tid men började så småningom afslappa och slutligen upphörde den helt och hållet. År 1880 började synoden utgifva söndagsskoltidningen Den lille Missionären', hvilken dock redan 1882 tillsammans med Missions-Vännen, synodens organ, såldes till ett aktiebolag i Chicago, hvilket fortfarande utgifver nämda tidningar.

Men behofvet af att omorganisera Missions-synoden, hvilket flera af predikanterna länge hade insett och äfven arbetat för, blef med åren allt mer kännbart. Flera bröder, som varit emot en sådan åtgärd,

kommo äfven till insikt om att något borde göras i den riktningen. Och äfven bland medlemmarna inom olika församlingar gjorde sig samma behof gällande. Opinionen var således ganska stark i favör af omorganisering.

Inom den fristående Tabernakelförsamlingen i Chicago började man samtala om önskvärdheten af en förening af de olika församlingarna för gemensam verksamhet. På ett församlingsmöte under vintern 1884—1885 tillsattes en kommite för att samråda med Missions-synodens ordförande C. A. Björk om denna sak. Han var då predikant i missionsförsamlingen på Norr i samma stad. Ett sammanträde hölls för detta ändamål vid nyårstiden 1885 hos den välkände kompositören A. L. Skoog, hvilken på den tiden var organist och sångledare i Tabernakelförsamlingen i Chicago. Vid detta möte voro följande bröder närvarande: pastor C. A. Björk och A. V. Julin från församlingen på Norr, och pastor F. M. Johnson samt A. A. Svensen, J. P. Eagle och A. L. Skoog från Tabernakelförsamlingen. Resultatet af brödernas öfverläggning blef ett beslut att till predikanterna utsända ett cirkulärbref, betonande önskvärdheten af en mer tidsenlig förening af församlingarna samt inbjudande dem till ett gemensamt möte för öfverläggning om denna sak. Ett sådant möte hölls den 18—25 feb. 1885 i Missionstabernaklet i Chicago. Det var

således den fristående Tabernakelförsamlingen i Chicago och dess från Ansgarii-synodens skola utgångne lärare samt Missions-synodens ordförande, som togo initiativet i denna viktiga sak.

I enlighet med ofvannämda beslut utsändes alltså ett cirkulär till predikanterna, undertecknadt af C. A. Björk och F. M. Johnson. Detta cirkulär väckte genast mycken uppmärksamhet. Ett stort antal predikanter betraktade saken med misstänksamhet. Å ena sidan fruktade man, att det fria elementet skulle blifva i tillfälle att inkorporera sina ideer i en möjligen blifvande ny organisation, och å de frias sida anade man, att det skulle blifva en organisation, som icke alls skulle komma att falla dem i smaken. Emellertid voro många af predikanterna såväl som de troende i allmänhet angelägna om att få en lämplig förening till stånd och om möjligt förebygga ytterligare virrvarr på fältet Det var därför rätta tiden att taga mått och steg med afseende på saken i fråga. De som det kunde vara tänkbart att förena, voro: Missions-synodens församlingar, församlingar som tillhört den upplösta Ansgarii-synoden samt andra fri-

F. M. JONHSON.

stående församlingar, hvilka icke sympatiserade med de s. k. fria och deras åsikter. Det fria elementet kunde ju ej ens tagas med i beräkningen, ty det var på den tiden afgjordt emot all slags förening af församlingar.

När ofvannämda cirkulärbref blifvit utsändt och det tilltänkta mötet blifvit annonseradt, uppträdde emellertid Chicago-Bladet och Princell emot detsamma. I en serie artiklar framhölls af den senare, att församlingars sammanslutning var fullkomligt i strid mot det bibliska församlingsbegreppet och därför orätt samt måste leda till ödesdigra följder för församlingarna och för det andliga lifvet bland de kristna. Dessutom antyddes att förestående möte blifvit arrangeradt af orena bevekelsegrunder, under skrymteri och falskhet m. m. sådant. När man nu läser dessa uttalanden och ser, med hvilken obarmhärtighet han anföll sina bröder för deras försök att förena krafterna på fältet, kan man nästan häpna. Det är omöjligt att i dessa ljungande stridsartiklar igengänna den Princell, som nu med glädjens och fridens budskap uppträder i våra församlingar, antingen de äro uteslutna till Missionsförbundet eller ej. Men i stridens hetta blir man ofta alldeles oigenkännelig.

Dessa ljungande skrifvelser imponerade emellertid på ganska många. Det såg därför ej synnerligt för-

hoppningsfullt ut för dem, som ifrade att få en tidsenlig organisation till stånd. Men på samma gång denna häftiga storm ingaf fruktan och oro samt hotade att omöjliggöra den önskade föreningen bland missionsvännerna, manade den alla, som af ärligt uppsåt verkade för en förening, till mycken bön om Guds hjälp och bistånd. När tiden för det betydelsefulla mötet var inne, samlades predikanter och ombud från alla delar af det stora verksamhetsfältet. Missions-synodens, Ansgarii-synodens och fristående församlingar voro representerade, ett bevis på att det rådde stort intresse för saken, till trots af den häftiga oppositionen från Chicago-Bladets och Princells sida.

Mötet öppnades i Tabernaklet på kvällen den 18 feb. med predikan af F. M. Johnson, församlingens predikant, samt C. A. Björk, Missions-synodens ordförande. Den förre predikade öfver den för det tillfället synnerligt lämpliga texten: "Jag slutar mig till alla dem, som frukta dig (Herren) och till dem, som hålla dina befallningar." "Med mycken värme och en för honom säregen klarhet utvecklade han dessa ord, tillämpande dem på för handen varande förhållanden. Om det fanns någon bland de församlade den aftonen, som icke af hjärtat instämde i orden: 'Jag slutar mig till alla dem, som frukta dig', så måste det hafva berott därpå, att densamme var främ-

mande för det folket eller ock i sitt sinne var fångad af fördomar," säger C. M. Youngquist.

Efter denna predikan framträdde pastor Björk och påpekade afsikten med det nu påbörjade mötet. Han framhöll därvid, att det icke var meningen att göra Guds barn till ett, ty de voro redan ett. De voro födda till en sann enhet. Men nu var det fråga om att på denna grund befordra en yttre enhet, förkofra gemenskapen och enheten i verksamheten för Guds rikssak, på det att därigenom Guds namn måtte blifva förhärligadt och större framgång vinnas. Detta förberedande, uppbyggliga möte lämnade det allra bästa intryck, en allmän tillfredsställelse var rådande bland deltagarna och man var förhoppningsfull med afseende på det föreliggande arbetet vid konferensen.

Påföljande dag började de egentliga förhandlingarna, hvilka leddes af Björk. Princell och några af hans meningsfränder hade äfven infunnit sig vid mötet. Redan vid dess konstituering blef det ett ganska häftigt och för brödrakärleken kylande meningsutbyte. Anledningen därtill var frågan om Princell skulle beviljas talande- och rösträtt vid mötet, eller ej. Han var nämligen icke ombud och därför ej heller självskrifven medlem af mötet. På grund af hans häftiga uppträdande i Chicago-Bladet emot en förening af församlingarna samt mot arrangerandet af

detta möte, ansågo många, att han ej borde beviljas säte och stämma i detsamma. Andra ansågo, att man till trots af detta likväl borde gifva honom dessa rättigheter. Emellertid voro de flesta emot Princells upptagande till medlem af mötet, och flertalets vilja blef ju rådande. Frågan upptogs likväl sedan till ny omröstning, men utgången blef densamma.

Detta sätt att bemöta Princell var emellertid ej visligt, ty därigenom blef han i tillfälle att skada den blifvande organisationen långt mer, än om han fått deltaga i mötets förhandlingar. Och alldenstund opinionen mot Princells åsikter var så stark, som den var, torde han ej ha kunnat hindra mötets naturliga gång, äfven om han haft talande- och rösträtt vid detsamma. Vid ett senare hållet årsmöte af Missionsförbundet affattades en resolution, i hvilken Förbundet bad Princell om förlåtelse för den orätt, som vid förutnämda möte tillfogades honom, hvarigenom svårigheterna i detta afseende blefvo åtminstone delvis utredda.

Sedan frågan om Princells medlemskap i mötet blifvit afgjord, upptogs den egentliga föreningsfrågan till behandling. En lång och allvarlig diskussion följde, hvarefter mötet antog följande resolution: "En sammanslutning de kristna emellan bör ske på Guds ords grund och emellan de på Kristus troende, som hafva förtroende för och älska hvarandra samt

vilja vandra i frid och endräkt." Därefter röstade mötet enhälligt för bildandet af en sådan förening. Stunden var präglad af heligt allvar, mångas ögon fuktades af tårar, och de närvarande kände, att de nu hade förbundit sig att stå vid hvarandras sida i lidande och glädje, i lif och död. Efter detta heliga beslut blifvit fattadt, uppstämdes Luters välbekanta psalm "Vår Gud är oss en väldig borg."

Sedan detta viktiga steg blifvit taget, tillsattes en kommite att utarbeta stadgar för den nya organisationen. Kommitens förslag framlades och diskuterades senare under mötet samt antogs med några få ändringar. Det då bildade Missionsförbundets stadgar fingo sålunda följande utseende:

I. *Namn.*

"Denna förenings namn skall vara Svenska evangeliska missionsförbundet i Amerika.

II. *Bekännelse.*

Detta Förbund bekänner sig till Guds ord, Gamla och Nya testamentets heliga skrifter, såsom den enda fullkomliga regeln för tro, lära och lefverne.

III. *Ändamål.*

Ändamålet med detta Förbund är att i full öfverensstämmelse med Kristi och apostlarnas lära och föredöme verka för utbredandet af Kristi evangelium, för sannt kristligt församlingslif och för endräktig samverkan mellan de särskilda församlingarna.

IV. *Medlemskap.*

1. Förbundet är en sammanslutning af kristna församlingar och föreningar, vare sig dessa föreningar bestå af församlingar eller enskilda kristna.

2. De församlingar och föreningar, hvilka bestå af troende medlemmar och hvilka vilja förena sig med Förbundet, göra därom anmälan till Förbundets sekreterare samt uppgifva namnen på sin styrelses medlemmar. Öfver sådan anmälan fattas af Förbundet beslut vid nästkommande allmänna årsmöte.

3. Hvarje till Förbundet ansluten församling och förening är berättigad att till Förbundets möten sända tvänne ombud att föra dess talan samt i öfverläggningarna och besluten deltaga.

V. *Verkställande kommite.*

1. Vid årsmötet utvälja ombuden genom omröstning, på sätt som vid mötet bestämmes, en kommité, bestående af sju medlemmar, hvaraf en ordförande, en vice ordförande, en sekreterare, en vice sekreterare, samt tre "trustees", af hvilka en skall tjäna som kassör. Vidare väljas två revisorer och två suppleanter, hvilka skola granska räkenskaperna och kommitens åtgärder.

Trustees inväljas så, att en af dem utgår och en ny inväljes i hans ställe vid hvarje årsmöte.

2. Kommiten skall troget utföra de vid Förbundets möte fattade besluten.

3. Förbundets räkenskaper böra vara afslutade, så att de jämte revisionsberättelsen kunna framläggas vid årsmötet.

Uppstå förfall för någon af revisorerna eller suppleanterna, äger revisionen att komplettera sig själf.

4. Verkställande kommiten äger rösträtt vid Förbundets möten.

VI. *Möten.*

1. Ledningen af Förbundets angelägenheter utöfvas af församlingarna och föreningarna genom befullmäktigade ombud, hvilka sammanträda en gång om året till allmänt möte på tid och ort, som för hvart år bestämmes.

2. Alla ärenden vid årsmötet afgöras genom enkel röstpluralitet, och äger hvarje ombud en röst. Falla lika många röster på ömse sidor, skall en ny omröstning ske; varder ändock samma resultat, anses saken hafva förfallit och kan icke förrän vid nästa årsmöte upptagas.

VII. *Predikanter och rekommendation.*

De predikanter, som Förbundet utsänder, böra hafva Förbundets allmänna förtroende och rekommendation.

VIII. *Förändringar och tillägg.*

Förslag till förändring och tillägg till dessa regler böra inlämnas och diskuteras vid Förbundets års-

möte, men ej antagas förrän vid nästföljande årsmöte."

Dessa stadgar hafva i det väsentliga än gällande kraft, ehuru de i vissa detaljer ha blifvit ändrade något för att bättre motsvara Förbundets behof i dess nuvarande utveckling.

Till ordförande för det nybildade Missionsförbundet invaldes C. A. Björk, som förut varit Missionssynodens ordförande. Till sekreterare invaldes Axel Mellander, som varit predikant inom Ansgarii-synoden. Han efterträddes dock på hösten samma år af A. Hallner.

Svenska evangeliska missionsförbundet i Amerika hade nu emellertid blifvit stiftadt och stod färdigt att börja sin skiftesrika men dock framgångsfulla bana.

På Missions-synodens årsmöte nästföljande maj beslutades, att synoden som ett helt skulle begära anslutning till Förbundet, men att hvarje till synoden hörande församlingar först skulle gifvas tillfälle att uttala sig med afseende på saken. Med något undantag voro församlingarna allmänt och hjärtligt inne för en sådan anslutning, hvarför ock trettioåtta församlingar, som tillhörde Missions-synoden, förenades med Förbundet vid dess första årsmöte, som hölls på hösten 1885. Dessutom var det några andra församlingar samt Nordvästerns missionsförening, som vid samma tillfälle förenades med den nya orga-

nisationen. Dessa tillsamma utgjorde sålunda Förbundets styrka vid dess första årsmöte.

Missions-synodens verksamhet öfverlämnades helt och hållet till Förbundet, men synoden själf blef egendomligt nog ej upplöst, hvarför den fortfarande existerar och kunde lefva upp igen. Ansgarii-synoden hade redan före Förbundets stiftande beslutat upplösa sin organisation, såsom vi redan hafva sett. Dess församlingar, omkring tjugu till antalet, måste därför hvar för sig begära anslutning till Förbundet, om de önskade förenas med detsamma. Några af dem togo snart däreftter detta steg, men andra åter hade blifvit starkt påverkade af "de frias" åsikter och ställde sig på grund däraf utom Missionsförbundet och utom all samfundsförbindelse.

A. MELLANDER.

Den söndring bland missionsvännerna, som uppkom vid tiden för Missions-synodens bildande, hade nu existerat omkring elfva år samt varit till skada för Guds verk och till sorg för många troende. Genom Missionsförbundets bildande gjordes nu ett nytt försök att ena krafterna på fältet. Men söndringens ogräs hade slagit djupa rötter och under de senare

åren frodats mer än någonsin. När nu Missions-synodens ordförande var en af dem som gingo i spetsen för detta föreningsarbete, följde Missions-synodens församlingar och vänner allmänt med. Men bland Ansgarii-synodens folk och vänner, där de fria ideerna slagit djupa rötter, märktes ej samma in-

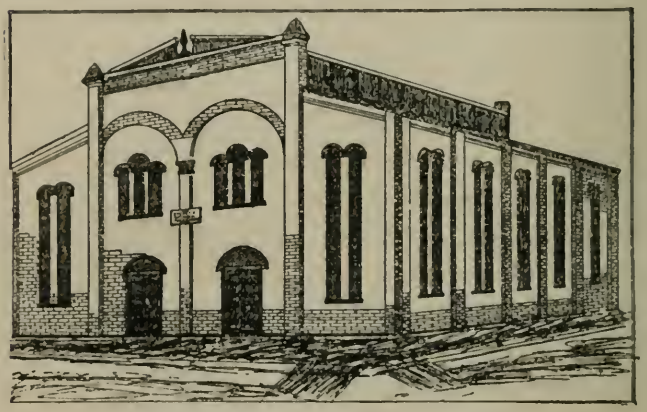

MISSIONSTABERNAKLET I CHICAGO.

tresse för saken. Om däremot en ny organisation hade kommit till stånd i enlighet med Princells ideer och med honom själf eller någon af hans meningsfränder i spetsen, skulle sannolikt anslutningen från den sidan också blifvit större. Men då hade med all säkerhet Missions-synodens vänner ej gått med, och enigheten hade därför ej blifvit bättre utan snarare tvärtom.

FJORTONDE KAPITLET.

Utvecklingen efter Förbundets bildande.

I och med Missionsförbundets bildande år 1885 är den första perioden af missionsvännernas i Amerika historia afslutad. Det var endast denna, som jag ursprungligen ämnade beröra i detta arbete. Den därpå följande tiden har varit rik på intressanta och viktiga händelser bland missionsvännerna, såväl inom Missionsförbundet som utom detsamma. Men som denna tid ligger så nära vår egen, vore det knappt lämpligt att redan nu söka skildra händelsernas utveckling under detta senare tidsskede. För dem, som icke varit med i vår verksamhet synnerligt länge eller ock stå helt och hållet utom densamma, kan det likväl vara tjänande att vidröra ett och annat äfven från denna tid. De kunna därigenom bättre förstå förhållandet bland missionsvännerna sådant det nu är. Följande korta återblick på de senare tjugutvå årens

verksamhet kan därför betraktas som ett tillägg till den föregående berättelsen eller ock som dess fullständigande och afslutning.

Genom Chicago-Bladets och Princells häftiga uppträdande mot all kyrklig organisation och icke minst mot bildandet af Missionsförbundet samt genom deras fortsatta angrepp mot detsamma, sedan det hade bildats, skapades misstankar och mycken ovilja mot nämda organisation hos alla, som togo intryck från det hållet. På grund däraf lades stora hinder i vägen för det nybildade Missionsförbundet, dess utveckling och tillväxt. Dessa hinder kunde endast genom lugn, fördragsamhet och en sund missionsverksamhet å Förbundets sida så småningom öfvervinnas.

I rätt många församlingar, som då ännu voro fristående, hade flera eller färre medlemmar omfattat de frihetsideer, som Chicago-Bladet och Princell ifrade för. Samtidigt hade de äfven fått en nästan till afsky gränsande motvilja för Missionsförbundet. Men i samma församlingar funnos äfven många andra, hvilka helt och hållet ogillade nämda frihetsideer, sympatiserade med Missionsförbundet och önskade sina respektiva församlingars anslutning till detsamma. När i sådana församlingar frågan om anslutning till Förbundet upptogs, blef det mer eller mindre kännbara brytningar. Dessa olika intressen i församlingarna hade redan före Missionsförbundets bildande

åstadkommit friktion, och då nu församlingarnas ställning till detsamma skulle afgöras, ville minoriteten icke alltid böja sig för majoritetens önskan. Följden blef många häftiga och ledsamma strider. Om en sådan församling beslutade att ingå till Förbundet, begärde vanligen de s. k. fria utträde och började själfständig verksamhet vid sidan af församlingen. På detta sätt uppkommo mångenstädes "friförsamlingar" vid sidan af de förut existerande missionsförsamlingarna. I några församlingar hade det fria elementet blifvit så starkt, att det utgjorde öfvermakten. I sådana fall måste ju Missionsförbundets vänner finna sig i dessa förhållanden. Det gifves äfven exempel på att de senare slutligen drogo sig tillbaka från sådana församlingar och började ny verksamhet.

Den söndring i församlingarna, som sålunda förekom vid denna tid, har man utan betänklighet lagt Missionsförbundet till last, emedan frågan om anslutning till detsamma stundom föregick den egentliga brytningen. Men om man närmare betraktar de förhållanden, som då existerade, och bedömer dem opartiskt, skall man utan tvifvel finna, att man dragit en oriktig slutsats och fällt ett förhastadt omdöme. Söndringen hade sin egentliga grund, åtminstone till en stor del, i helt andra förhållanden. Det var förnämligast vissa predikanters osunda lärofram-

ställning och besynnerliga verksamhetssätt, som vållade söndring i folkets sinnen. Man började drifva syndfrihetläran, räknade ut tiden för Kristi återkomst och predikade resultatet af sina beräkningar stundom med en häpnadsväckande tvärsäkerhet samt dömde och fördömde alla troende, som ej kunde följa med eller hylla dessa läror. Denna tendens var till en stor del utmärkande för den fria riktningen under en följd af år. Men däraf kan hvar och en förstå, att splittringen var så godt som oundviklig och skulle ha förekommit äfven om Missionsförbundet aldrig blifvit bildadt. Vi hafva ju ock redan sett, att flera församlingar söndersletos, redan ett par år innan det ens var fråga om att bilda Missionsförbundet. Slitningarna, som förekommo efter dess bildande, voro blott fortsättningen af det splittringsarbete, som redan förut hade börjat inom församlingarna. Att detta verkligen var förhållandet kan man förstå äfven däraf, att det fanns fristående församlingar, hvilkas medlemmar till större delen sympatiserade med Missionsförbundet, men som dock af hänsyn till sådana medlemmar, som voro emot detsamma, icke gjorde sin önskan om anslutning till Missionsförbundet gällande. Sådana församlingar blefvo därför i fortsättningen fristående. Men till trots däraf hände det, att de fria omsider utgingo och började en själfstän-

dig verksamhet vid sidan af dessa fristående församlingar.

Mellan Chicago-Bladet och Princell å ena sidan samt Missions-Vännen, Svenska Kristna Härolden och några af Förbundets predikanter, i synnerhet prof. A. Mellander, å den andra, fortsattes en lång tid efter Förbundets bildande en allvarlig tidningsdiskussion, i hvilken den förstnämda sidan alltjämt framhöll det enligt deras mening orätta i församlingarnas förenande till en organisation, medan den motsatta sidan lika ifrigt försvarade detsamma. Dessutom diskuterades de yttersta tingen, läran om de eviga straffen, och läran om de ogudaktigas tillintetgörelse o. s. v. Dessa voro alla brännande frågor då några år. Omsider afstannade dock den stundom rätt heta diskussionen, utan att man kommit till "enhet i tron" med afseende på de sprösmål, diskussionen rörde sig omkring.

I verksamheten drogos de två olika riktningarna icke närmare hvarandra, utan tvärtom. Förbundet fortsatte på den bana, det redan hade satt ut, och de fria gingo i sin särskilda riktning och sökte nu förverkliga de grundsatser, de nedlagt såsom ideella med afseende på en frikyrklig verksamhet. Under årens lopp hafva de emellertid nödgats väsentligt moderera sina åsikter i detta afseende och hafva därför organiserat sig mer eller mindre i likhet med

Missionsförbundet. Deras verksamhet är numera känd under namn Den fria missionen, och i olika stater hafva de distriktföreningar i likhet med Förbundet.

Emedan den läroåskådning, som förnämligast genom Chicago-Bladet och Princell infördes bland de svenska kristna i Amerika, rätt allmänt omfattades af de fria, medan Missionsförbundets folk lika allmänt tog afstånd därifrån, har Missionsförbundet och Den fria missionen skiljts från hvarandra i flera viktiga läropunkter, ehuru ingendera parten har någon formulerad och antagen trosbekännelse. Sålunda tro de allra flesta inom Missionsförbundet på späda barns dop, men i Den fria missionen förkastar man lika allmänt barndopet. Och dock sätter ingendera parten den bland dem gängse uppfattningen såsom villkor för medlemskap i församlingarna. Inom Förbundet är tron på de eviga straffen ganska allmän. Inom Den fria missionen däremot är tron på de ogudaktigas tillintetgörelse lika allmänt utbredd. Dock höjas numera rätt kraftiga röster emot den läran inom deras eget läger. Och den en gång bland dem mycket gängse syndfrihetsläran är nu helt och hållet struken från programmet. I det hela taget råder nu i Den fria missionen mer ordning och mer nykterhet än förr varit fallet.

Men bland missionsvännerna i detta land hafva vi

nu ej blott de två nämda grupperna, utan därjämte äfven en tredje, de svenska kongregationalisterna. Dessa hafva visserligen ingen självständig organisation, men församlingarna äro anslutna till amerikanska kongregationalistsamfundet och äro på grund däraf i visst afseende skilda från de förutnämda grupperna samt utgöra en klass för sig själfva.

Kongregationalisternas verksamhet bland de svenska missionsvännerna härleder sig från den tid, då Förbundet stiftades och den svenska afdelningen vid "Chicago Theological Seminary", kongregationalisternas predikantskola i Chicago, öppnades. Före den tiden hade intet nämnvärdt arbete i kongregationalisternas intresse förekommit bland vårt folk. Nämda samfunds verksamhet bland svenskarna kan därför sägas vara frukten af nämda skolas arbete.

Den svenska afdelningen vid nämda läroverk öppnades under samverkan med Missionsförbundet. Vid mötet i Chicago, då Förbundet stiftades, voro tvänne ombud från "Chicago Theological Seminary" närvarande, hvilka erbjödo det nybildade Förbundet att få utbilda dess predikanter vid nämda läroverk, om det så önskade. Och läroverket vore i så fall villigt att genast öppna en svensk afdelning. Saken framställdes af amerikanarna såsom varande en åtgärd, tagen för att hjälpa de svenska missionsvännerna i deras viktiga arbete. Att de af samfundsintresse gåfvo detta

tillbud, det nämde de ej, och ingen af konferensens medlemmar synes heller hafva misstänkt något sådant. Allt nog, Förbundet antog det lockande anbudet under den föreställningen, att skolan skulle blifva dess egen och stå under dess kontroll.

Björk sändes nu till Sverge i syfte att där an-

F. RISBERG.

skaffa en lärare för den svenska afdelningen, som skulle öppnas vid läroverket. Genom lektor Waldenström fick han anvisning på en f. d. prästman inom statskyrkan, vid namn Fridolf Risberg, hvilken ansågs vara en lämplig man för platsen och hvilken

äfven var villig att resa till Amerika och upptaga detta nya arbete. I sällskap med Björk anlände han på sensommaren 1885 och upptog snart därefter sitt arbete som lärare i svenska afdelningen vid "Chicago Theological Seminary", som då öppnades för första gången.

Redan föregående år hade en skandinavisk afdelning öppnats vid läroverket, i hvilken två elever varit inskrifna, en svensk och en norrman. Denna afdelning delades nu i en dansk-norsk och en svensk. Risberg blef lärare i den svenska, i hvilken fjorton elever inskrefvos första året. År 1888 kallade Förbundet D. Nyvall, som då var pastor i missionsförsamlingen i Sioux City, Ia., till biträdande lärare, hvilken befattning han innehade i två år. När han lämnade skolan, kallades M. E. Peterson, pastor i Stromsburg, Neb., till hans efterträdare. De båda sistnämde aflönades af Missionsförbundet, medan Risberg erhöll sin lön från kongregationalisterna.

Denna samverkan mellan Förbundet och kongregationalisterna i skolarbetet kunde omöjligen blifva tillfredsställande i längden. Det måste leda till svårigheter för den svenska verksamheten. Och det dröjde ej länge förrän Förbundets ledande män började inse, att de gjorde ett stort misstag, då de ingingo i denna förbindelse med det amerikanska samfundet. Den svenska afdelningen vid seminariet in-

ordnades helt och hållet under läroverkets kontroll, och Förbundet kunde därför ej utöfva något nämnvärdt inflytande öfver skolan. Det är klart, att skolan ej under sådana förhållanden kunde vara en tjänarinna åt Förbundet eller verka uteslutande för dess bästa. Men om Förbundet skulle äga bestånd som en självständig verksamhet, måste det hafva en egen predikantskola. Följden blef att det afbröt sin förbindelse med kongregationalisterna i skolverksamheten och upprättade en egen predikantskola i Minneapolis, Minn., år 1891, samt öfvertog samtidigt den af Skogsbergh i samma stad förut upprättade skolan för allmän bildning. År 1894 flyttades skolan till North Park, Chicago. Prof. D. Nyvall var denna skolas föreståndare tills år 1905.

Genom förbindelsen med Missionsförbundet i skolarbetet hade emellertid kongregationalisterna lyckats stifta en önskvärd bekantskap med missionsvännerna, vunnit insteg och förtroende bland dem samt lagt grunden till en omfattande verksamhet bland vårt folk i samfundets intresse. Genom skolan utsändes predikanter, som verkade till förmån för kongregationalismen. Och dessutom funnos äfven äldre predikanter, som icke sympatiserade med den fria riktningen, men ej heller voro helt med Förbundet, och äfven sådana vände sig till kongragationalisterna. Den omständigheten, att nämda samfund understödde

predikanter och mindre församlingar med penninge-hjälp, bidrog framför allt annat att draga deras intresse till detsamma. På grund af dessa förhållanden utvecklades kongregationalisternas verksamhet bland vårt folk med stor hastighet under en följd af år. Det låg ju i sakens natur att både predikanter och församlingar skulle dragas åt det håll, hvarifrån de kunde erhålla pekuniärt understöd i arbetet, och detta så mycket mer som hjälpen kom från ett samfund, för hvilket de hade fått förtroende.

På detta sätt har emellertid ett rätt stort antal församlingar, förnämligast i de östra staterna, anslutit sig till kongregationalistsamfundet. De hafva likväl ej därmed såsom församlingar på något sätt förändrats till sin karaktär. De äro fortfarande egentligen missionsförsamlingar, ehuru de formligen tillhöra ett annat kyrkosamfund, ja en annan afdelning af den protestantiska kyrkan, än den missionsvännerna anars tillhöra. Och så länge det svenska språket uppehålles i dessa församlingar, stå de ju ej i stor fara att genom denna förbindelse förvandlas till sin karaktär, äfven om en sådan fara verkligen kan förefinnas.

Missionsvännerna i Amerika äro emellertid nu delade i dessa tre olika grupper, hvilka verka vid sidan af hvarandra. Mellan Förbundet och de svenska kongregationalistförsamlingarna finnes ingen skillnad i läran, ej heller i verksamhetsättet. Den fria missio-

nen däremot afviker i flera hänseenden från de andra grupperna, såsom vi redan nämt. Alla tre äro dock lika hvarandra däruti, att de söka uppehålla den nytestamentliga församlingsprincipen, att församlingen skall bestå af endast sanna kristna. I verksamheten på fältet åstadkommer denna tredelning likväl en obehaglig friktion och föranleder mångenstädes ett onödigt slöseri med missionsmedel och missionskrafter. Det är dock att hoppas att bättre samförstånd i arbetet med tiden skall komma till stånd mellan dessa grupper, äfven om en verklig förening dem emellan är ett mycket aflägset önskningsmål.

Dessa olika afdelningar af missionsvänner utöfva en ganska vidtomfattande verksamhet både i hemlandet och i hednavärlden, hvilket följande uppgifter visa. Förbundets församlingar äro till antalet 189 och hafva ett sammanlagdt medlemsantal af något öfver 16,000. Därjämte finnas ett ansenligt antal församlingar, som i alla afseenden likna de till Förbundet anslutna församlingarna, bidraga till dess verksamhet och betjänas af dess predikanter, men dock ej äro formligt anslutna till Förbundet. Om vi taga dessa församlingar med i beräkningen, torde vi kunna säga att medlemsantalet är 20,000. De svenska kongregationalistförsamlingarna äro till antalet 102 och hafva ett sammanlagdt medlemsantal af något öfver 7,800. Den fria missionens församlingar

och deras medlemsantal kan man beräkna endast på ett ungefär, emedan ingen statistik finnes att tillgå. Men man torde komma sanningen bra nära, om man antager, att Den fria missionens församlingar hafva

D. NYVALL.

ett medlemsantal af omkring 4,000. I likhet med Förbundet har Den fria missionen församlingar, som deltaga i dess verksamhet men icke stå i direkt förbindelse med densamma eller representera sig vid dess årsmöten. Om vi taga dessa med i beräkningen torde

Den fria missionen kunna sägas hafva omkring 5,000 medlemmar. Enligt denna beräkning är det sammanlagda antalet medlemmar i missionsvännernas församlingar i Amerika omkring 33,000.

I ofvan anförda siffror äro icke församlingarnas barn inberäknade. Medlemmarna äro sådana personer, som intagits på bekännelse att äga det andliga lifvet och vara kristna i ordets djupaste mening. Inom ungdomsföreningarna i de olika församlingarna finnas dessutom ett stort antal kristen ungdom, som väl är berättigad till medlemsskap i församlingarna, men det oaktadt endast genom ungdomsföreningarna stå i förbindelse med dem. Äfven finnes ett stort antal troende, som icke ingått i någon församling, ehuru de regelbundet äro med vid sammankomsterna och deltaga i många fall såsom medlemmar äfven i fråga om församlingarnas utgifter. Dessa förhållanden eller rättare sagt missförhållanden göra, att medlemsantalet i församlingarna är litet jämfördt med åhörareskaran vid gudstjänsterna i våra kyrkor. Inom Missionsförbundet, där jag känner förhållandet bäst, är det i regeln tre gånger så många åhörare i kyrkorna på söndagarna, som det är medlemmar i församlingarna. Detta förhållande torde vara ett utmärkande drag för vår verksamhet.

Genom missionsvännerna bedrifves en kraftig missionsverksamhet i olika hedniska länder. Mis-

sionsförbundet har tretton missionärer och tre infödda arbetare i Alaska, fördelade på tre stationer. I Kina har Förbundet fjorton missionärer fördelade på två hufvudstationer. Dessutom bedrifves en emigrantmission i New York samt barmhärtighetshem-, lasarett- och skolverksamhet i Chicago. Inkomsterna för dessa olika verksamhetsgrenar voro under året 1906—1907 något öfver 80,000 dollars. Äfven bedrifves en ansenlig hemmission genom de olika distriktföreningarna, hvilkas inkomster icke ingå i Förbundets räkenskaper.

Den fria missionen var bland missionsvännerna den första organisation att upptaga verksamhet i hednavärlden. Den började redan 1887, då missionär H. J. von Kvalen utsändes till Canton, Kina. Detta var omkring två år innan Förbundet öfvertog den af Missionsförbundet i Sverge år 1887 påbörjade missionsverksamheten i Alasaka. Den fria missionen har nu fem missionärer i Canton. Dessutom har Skandinaviska alliansmissionen mycket understöd från Den fria missionens församlingar och vänner. Likaledes underhålla de numera en predikantskola i Chicago samt bedrifva distriktverksamhet i hemmissionens intresse inom olika stater.

De svenska kongregationalistförsamlingarna bedrifva ingen särskild hednamission. Deras bidrag till den yttre missionen äro det oaktadt ej små. Men de

gå till större delen till Alliansmissionen samt en del till Missionsförbundets, Den fria missionens och de amerikanska kongregationalisternas hednamission. Genom Österns missionsförening, som hufvudsakligen består af svenska kongregationalistförsamlingar i de östra staterna, underhålles dessutom ett barnhem i Cromwell, Conn., ett sjömanshem i Boston samt en sjömans- och emigrantmission i Philadelphia.

Skandinaviska alliansmissionen, hvars upphofsman är förutnämde F. Franson, räknar sin uppkomst från år 1890, då han samlade ett antal troende män och kvinnor, höll några korta bibelkurser med dem, hvarefter de utsändes till Kina. I febr. 1891 landstego de första 35 af dessa missionärer på Kinas jord. För närvarande har Alliansmissionen nittiofyra missionärer, hvilka verka i Kina, Japan, Mongoliet, Syd- och Östafrika samt Sydamerika.

Skandinaviska alliansmissionen består af olika skandinaviska församlingar och enskilda kristna, hvilka åtagit sig att antingen ensamt eller ock tillsammans med andra underhålla någon missionär i hednavärlden. Dess ledning ombesörjes af en för ändamålet invald kommite, som har sitt hufvudkvarter i Chicago. Franson är dock fortfarande själen i denna verksamhet. När denna mission grundlades reste Franson omkring i Amerika och lyckades intressera rätt många församlingar att ikläda sig ansvaret för

blifvande missionärers underhåll. Bland de svenska kongregationalistförsamlingarna och Den fria missionens församlingar lyckades han vinna stort sympati för Alliansmissionens arbete. Man han intresserade äfven flera af Missionsförbundets församlingar för detsamma. På detta sätt lyckades han få en stadig inkomst garanterad för missionärernas underhåll. I det hela taget har denna plan under åren visat sig vara ganska praktisk, äfven om den ock har sina brister. Skandinaviska alliansmissionen hade under år 1906 en inkomst af nära 30,000 dollar.

Jämte de olika verksamhetsgrenar, som redan blifvit omnämda, bedrifves af missionsvännerna äfven skol- och välgörenhetsarbete, som icke står i direkt anslutning till någon af de nämda grupperna eller till någon konferens bland dem. Sålunda finnes en högskola i McPherson, Kansas, samt en liknande skola i Minneapolis, Minn. Ett barnhem finnes sedan flera år tillbaka nära Holdrege, Neb., och i Omaha bedrifves numera lasarettverksamhet. Sammalunda bedrifves en sjömansmission i San Francisco och ett sanatorium för lungsiktiga i Denver. Alla dessa olika verksamhetsgrenar hafva sitt arbete företrädesvis bland missionsvännerna och hafva sitt egentliga understöd af dessa. De äro enskilda personers företag och ledas af sådana eller ock af föreningar, som kommit till stånd i syfte att främja

den goda saken. Dessa olika inrättningar utföra alla på sina olika områden ett nyttigt arbete och hafva äfven på grund däraf understöd och sympati bland vårt folk.

När man tager all denna verksamhet i betraktande, märker man tydligt, att Gud har ingifvit missionsvännerna både arbetslust och arbetsförmåga. Det antal församlingar, som de underhålla, de kyrkor de bygga, de institutioner de upprätta, den hemmission de bedrifva och den missionsverksamhet, som utföres genom dem bland hedningarna bekräftar detta.

Intresset för hednamissionen står mycket högt bland missionsvännerna i Amerika. Det är intet annat samfund, som har ådagalagt ett sådant missionsintresse, om man nämligen gör undantag för Brödraförsamlingen i Tyskland, som lär ha en missionär på hednafältet för hvarje femtio medlemmar. Amerikanska kongregationalistsamfundet, som annars står främst bland de större samfunden i fråga om hednamission, hade enligt statistik för 1906 en missionär på hvarje 1,184 medlemmar, och missionsbidragen voro under samma år $1.10 per medlem. Svenska missionsförbundet i Sverge hade under samma år en missionär på hvarje 943 medlemmar, och missionsbidragen voro kr. 3.39. Missionsvännerna i Amerika hafva en missionär på hvarje 252 medlemmar, och

missionsbidragen voro under senaste verksamhetsåret $2.08 per medlem.

I de anförda uppgifterna äro icke de infödda arbetarne upptagna, hvilka äro anställda vid de olika missionssällskapens missionsstationer i hednavärlden. Svenska missionsförbundets i Sverge missionärer till Ryssland äro medräknade, ehuru de strängt taget icke äro hednamissionärer. Hvad uppgifterna om missionsvännernas i Amerika hednamission beträffar, bör det anmärkas, att några af Alliansmissionens missionärer hafva sitt underhåll från norska frikyrkliga församlingar och ej från svenska missionsvänner. Detta förhållande förändrar ofvan angifna siffror något. Men då man ej så noga kan uppdraga gränserna i detta afseende eller angifva hur stora bidrag som komma från norrmännen, så torde förutnämda siffror vara så exakta som de kunna blifva.

Vid denna jämförelse får missionsvännernas verksamhet för hedningarnas omvändelse ett fördelaktigt utseende. Därtill bidrager ju Alliansmissionens vidtomfattande verksamhet rätt mycket. Låtom oss emellertid icke yfvas öfver vårt arbete, utan snarare ödmjuka oss inför Herren, ty det är han som uppväckt och hittills vidmakthållit detta missionssinne bland vårt folk. Herren allena bör hafva äran.